

Beszámoló az Országgyűlés részére

a Gazdasági Versenyhivatal 1991. évi tevékenységéről és a versenytörvény alkalmazása során szerzett tapasztalatairól

Bevezető

Az Országgyűlés 1990. november 20-án fogadta el az 1990. évi LXXXVI. törvényt a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról. A törvény 1991. január 1-jétől lépett hatályba, és megkezdte működését a törvényben meghatározott feladatkörrel és eljárásrenddel a Gazdasági Versenyhivatal. A versenytörvény 58.§-a írja elő a hivatal elnökének az Országgyűlés számára adandó beszámolási kötelezettségét a hivatal tevékenységéről és a törvény alkalmazása során szerzett tapasztalatai tükrében arról, hogy a gazdasági verseny szabadsága és tisztasága miként érvényesül. Jelen beszámolóval ennek a kötelezettségnek első ízben tesztek eleget.

A törvény hatálybalépését megelőző felkészülés eredményeképpen a működés szempontjából már az első évet is teljes évnek számíthatjuk. Az első versenyfelügyeleti megkeresés január 10-én érkezett, az első versenytanácsi határozat február 14-én született, s az év során a versenytörvény rendelkezéseinek többsége, a benne biztosított eszközök mindegyike alkalmazásra került.

Az első évi működésnek s az első összefoglaló beszámolónak sajátos jelentősége az, hogy egy teljesen megújult, illetve új jogterület érvényesülését és egy új intézményrend működőképességét kell mérlegre tenni, különös tekintettel arra, hogy gazdaságunkban egy újfajta piacgazdasági magatartási normarend megalapozása történt meg.

Beszámolónk fő része (I. fejezet) a Versenyhivatal működését ismerteti és elemzi. A versenyfelügyeleti tapasztalatok alapján összefoglaljuk a verseny

körülményeit jellemző képet (II. fejezet) és röviden kitérünk tevékenységünk egyéb vonatkozásaira (III. fejezet). Tekintettel arra, hogy az első év jogalkalmazási dilemmái nehezek és tanulságosak, a konkrét határozatok sokszor elvi jelentőségű megállapításokat is jelentenek, mindezeket egy külön mellékletben (1. számú melléklet) részletesebben is bemutatjuk. Az első évről szóló beszámoló sajátosságaként készítettünk egy olyan mellékletet (2. számú melléklet), amely bizonyos áttekintést, csoportosításokat ad a versenyfelügyeleti ügyekről, s röviden ismertetünk minden, versenytanácsai határozattal lezárt ügyet.

A Versenyhivatal tevékenysége

A versenyfelügyeleti eljárások általános jellemzői

1. 1991-ben a hivatalnál 176 versenyfelügyeleti eljárás indult, s ebből 144 fejeződött be és 32 húzódott át a következő évre. Az eljárások során a versenytörvény szinte minden anyagi jogi rendelkezése „életre kelt”. A jogalkalmazás tehát egyfelől ténylegesen próba alá vetette magát a törvényt, másfelől a konkrét esetekben lezajlott eljárások megalapozták a piaci szereplők magatartása tekintetében a törvény koncepciójának megfelelő normarend érvényesülését.

Az eljárások túlnyomó többsége (136) a piaci szereplők kérelmére indult. Hivatalból is indítottunk vizsgálatokat, amelyekre egyes szakmai részpiacelemzéseink, különböző információforrásokból származó tapasztalataink adtak alapot. A tapasztalatok egyértelműen mutatják, hogy a hivatalbóli ügyindítás lehetőségét célszerű volt biztosítani a versenyhez fűződő közérdek érvényre juttatása, a megfelelő piaci magatartás normák kialakulásának gyorsítása szempontjából.

2. A versenyjog előírásainak érvényre juttatása újszerű a magyar vállalkozók számára. Ezért nem meglepő, hogy a piaci szereplők még gyakran bizonytalanok a törvény alkalmazásában. Ez megjelent abban a tényben, hogy nem kis számban — 23 ügyben — nem a versenytörvény hatálya alá tartozó vagy hatályon belüli, de nem a Versenyhivatal hatáskörébe tartozó piaci magatartási anomáliák rendezését kezdeményezték a hivatalnál. Pozitívan értékelhetjük, hogy ezek többségében — 20 ügyben — a hivatal a kérelmezőt az ügye jellegének megfelelő fórumhoz tudta irányítani. Az

is egyfajta további bizonytalanságra utal, hogy a kérelmezők a versenysértő magatartás tényállásait tekintve sokszor tévedtek (a versenytörvény más rendelkezéseire hivatkoztak, mint ami az ügy tartalmának megfelelt), de ez a versenyjog belső intézményrendjénél fogva nem okozott problémát: a hivatali eljárásában nem köti a kérelem tartalma, a megfelelő korrekció magában az eljárásban megtehető.

3. A Versenyhivatal sajátos belső munkamegosztásban dolgozik: a hivatalhoz érkező kérelmek tekintetében a vizsgálatot a hivatal szakértői végzik, s vizsgálati jelentésük alapján a Versenytanács — háromtagú eljáró tanácsban — rendszerint tárgyaláson, a felek meghallgatásával (vagy ahol azt a törvény megengedi, és a körülmények indokolják, tárgyalás nélkül) hoz határozatot. A hatáskör hiányával jellemezhető ügyek már a vizsgálati szakaszban lezárulnak. 1991-ben a lezárt 144 ügyből 77 zárult versenytanácsi határozattal, és 67 a vizsgálati szakaszban zárult le. Kiemelendőnek tartjuk, hogy ezek között 36 olyan ügy is volt, amit hiánypótlás elmulasztása miatt kellett ebben a szakaszban „befejezni”, s ez jogérvényesülési problémákra is rámutat. A kérelmezők (rendszerint sértettek) együttműködési készsége nem volt mindig megfelelő. Vélelmezhető azonban, hogy ezen panaszok egy része nem volt elég megalapozott, vagy maga a panaszos sem tartotta bizonyíthatónak. A kérelemre indult eljárások indítási küszöbe igen szubjektív. Sok esetben az eljárások jelentéktelen kihatású ügyekben, elszigetelt jelenségek miatt indulnak. A nagy jelentőségű ügyekben a sérelmet szenvedett fél gyakran nem terjeszt elő kérelmet, mert okkal vagy ok nélkül „fél” fellépni a piacon jelentős szerepet betöltő, számára sérelmet okozó vállalkozóval szemben. Az ügyek egy része viszont azért indul, mert a kérelmező a magatehetetlenségéből, felkészületlenségéből adódó feszültségeket így akarja megoldani. Természetesen vannak olyan kérelmek is, amelyek valós — általános vagy időleges — piaci problémákra hívják fel a figyelmet. Egyes esetekben az eljárási díj megfizetésére való hiánypótlási felhívás is visszatartó lehetett (magánszemélyeknél 1.000 Ft, jogi személyeknél 10.000 Ft). Tekintettel a hivatalbóli ügyindítás lehetőségére, bizonyos mértékig a versenyhez fűződő közérdek védelme érdekében a hivatal képes az együttműködési készség egyes problémáin túllépni. Az eljárási díjat pl. méltányosságból elengedheti — élt is ezzel néhány ízben. Az elnagyoltan megfogalmazott panasz esetenként a panasztevő akarata ellenére is alkalmas hivatalbóli ügyindításra, s ilyenkor ezt megtettük, megtesszük. Törekedni kell ugyanakkor valamiféle egyensúlyra abban, hogy a verseny szabadságához és tisztaságához fűződő közérdek is megfelelő védelmet kapjon, s ugyanakkor a sértett „ne szokjon le” arról, hogy jogai érvényesítése érdekében maga is megtegye a szükséges lépéseket.

A vizsgálati szakaszban „lezárult” ügyekből volt olyan, amikor

- a sértettek a kérelmet visszavonták (két esetben), mégpedig nem valamiféle nyomás következtében, hanem mert a felek a versenytörvényre hivatkozva megegyeztek a jogszerű magatartásban, s

a versenyhez fűződő közérdek védelme sem kívánta meg az ügy továbbvitelét. A törvény működőképességét jelzi, hogy ilyen önkorrekcióra módot ad;

- valószínűsíthető volt a törvénysértés (három esetnél), de mivel maga az esemény a törvény hatálybalépése előtt zajlott le ezek szempontjából, sajnos, későn jött a versenytörvény;
 - az ügyfélképeség hiánya miatt két ügyet kellett elutasítani (amikor is nem az érintett fél kívánt eljárást indítani), annak ellenére, hogy a törvény az ügyfélképeséget rendkívül tágan értelmezi.
4. A 77 versenytanácsi határozatból 29 zárult jogsértés megállapításával, az üzleti tisztesség sérelme, a fogyasztók megtévesztése, a versenykorlátozó megállapodás tilalmának megsértése és az erőfölénnyel való visszaélés ügyekben. A Versenytanács 11 engedélyezés típusú ügyet tárgyalt (fúzió, kartell, áremelés előzetes bejelentése), s ezek mindegyike az engedély megadásával zárult. Felmentő típusú határozat — elutasítás, megszüntetés — 36 született. Ezen belül hivatalból kezdeményezett eljárást 19 esetben, kérelemre indult eljárást 4 esetben szüntettünk meg, és 13 törvénysértés megállapítására irányuló kérelmet elutasított a Versenytanács. Egy olyan ügy volt, amelyben a bírósági döntést követően a Versenytanács határozatában bírságot állapított meg. (Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a 2. számú melléklet részletes információkat is tartalmaz.)
5. A joggyakorlat hiánya miatt természetesnek vehető, hogy a hivatalból indított ügyekben magasabb volt a jogsértést megállapító határozatok aránya, mint a kérelemre indultakban. Feltehetően a hivatalból indított ügyeknél mindig magas lesz a „marasztalási” arány, hiszen azokat bizonyos elővizsgálatok, piacelemzések, esetleg tömeges jelzésszerű sajtóbeli és egyéb információk alapozzák meg. Ennek ellenére nem törekszünk — s nem is törekedhetünk — arra, hogy hivatalból csupán a biztosan törvénysértőnek látszó ügyek vizsgálatát indítsuk el, mivel az ügyek rendszerint bonyolultak, sokarcúak — különösen a piacgazdaságra történő áttérés időszakában, amikor is még nincs a piaci szereplőkben „belsőleg” kikristályosodott normarend. Ez pedig sem a piaci szereplők számára, sem a hatóságok számára nem egyszerű kérdés, hiszen a tisztességes és nem tisztességes versenyzés határvonalai néha alig elválaszthatóak; ugyancsak bonyolult elválasztani a köz érdekében szükséges és az indokolatlan versenykorlátozást, koncentrációnövekedést, vagy a piaci hatalommal a hatékonyságnövelés érdekében való élést és a visszaélést.
6. A jogalkalmazás a versenytanácsi határozattal nem fejeződik be. A jogsértést megállapító 29 határozatból tízzel szemben, az ilyen irányú kérelmet elutasító 13 határozatból pedig hattal szemben éltek az érintettek bírói felülvizsgálati kérelemmel. A jelenlegi első éves beszámoló természetes hiányossága, hogy a bírósági felülvizsgálatok eredményéről — erről a nagyon fontos momentumról — szinte semmit nem tudunk mondani, mert a 16 bírói felülvizsgálat még nem zárult le. Összesen három

ügyet tárgyalt az elsőfokú bíróság, egy ízben megerősítve, két ízben pedig megváltoztatva a versenytanácsi határozatot, de az elsőfokú bírói határozatokat írásban még nem kaptuk meg. Nyilvánvalóan a következő évi beszámoló egyik központi témája majd ez a témakör lehet. Most tehát csak annyit: ez a felülvizsgálati arány az előzetesen vártnál kisebb. Nyilvánvaló, hogy ez még nem a Versenyhivatal tekintélyéből adódik, hiszen azt majd hosszú évek munkájával kell megalapozni. Viszont úgy tűnik az eddigi tapasztalatokból, hogy a versenytörvény tekintélyére hivatkozhatunk. A versenytörvény — bár jellegénél fogva sok helyütt példálódzó megoldásokat alkalmaz — bizonyos piaci magatartások tilalmát oly világosan mondja ki, hogy a piaci szereplők (legalábbis egy részük) a lehetséges felülvizsgálati fórumok végigjárása nélkül alávetik magukat ezeknek a rendelkezéseknek. A felülvizsgálati kérelmek viszonylag kis aránya a jogsértést megállapító határozataink körében arra utal — függetlenül attól, hogy majd a bíróság hogyan ítéli meg ezeket a kérelmeket —, hogy a versenytörvényben a közérdeket képviselő normákat maguk a piaci szereplők elfogadják. Ez nagyon fontos pozitív jel a tekintetben, hogy egy törvény hatóereje nem csupán a segítségével „rendbe tett” ügyek számában, hanem legfőképpen abban van, hogy sokszor már a törvény léte is visszatart a törvényt sértő magatartástól, bár ez sohasem mérhető. A felelősséget a hivatal és nyilván a bíróság is abban érzi és viseli, hogy a jogalkalmazás maga mennyire segíti elő ezt a normateremtő folyamatot.

Minden olyan ügyben, amelyben törvényt sértést állapított meg a Versenytanács, bírságot is kiszabott, összesen 61.744.400 Ft összegben, esetenként 10.000 Ft-tól 34,4 millió Ft-ig terjedően. Azokban az esetekben, amikor a jogsértés nem okozott számszerűsíthető károkat más piaci szereplőknek, a versenyhez fűződő közérdeket ugyan megjelenítő, de minimális összegű bírságot szabtuk ki, hangsúlyozva, hogy egy új normarendet hordozó, a korábban megrögzött és túrt - tisztességtelen vagy versenyellenes - piaci magatartásokon jelentősen változtatni szándékozó törvény esetében az ilyen határozatok normakialakító szerepe fontosabb, mint a törvényt sértő magatartás közvetlen anyagi megtorlása.

A versenyfelügyeleti eljárások konkrét tapasztalatai

8. A versenytörvény **3.§-a, a generálklauzula** alapján 11 határozatot hozott a Versenytanács. Mint arra a törvényalkotás során is számítani lehetett, vannak és lesznek olyan esetek, amelyek a versenyhez fűződő közérdeket sértik ugyan, de a versenytörvény konkrét tényállásként nem fogalmazta meg azokat. Ilyen értelemben a 3.§ a verseny szabadságát és tisztaságát általános módon védő rendelkezés, amely nagyban segíti a versenytörvény szellemének érvényesülését, és egyben bizonyos lehetőséget ad arra is, hogy a törvényt sértő magatartások tapasztalatai alapján esetleg a versenytörvény jövőbeni módosítását is megalapozottan lehessen előkészíteni.

Eddigi eljárásainkban két fő esetcsoport jelent meg a generálklauzula kapcsán. Az egyik: jogszabály által tiltott reklámtevékenység (szesz,

dohány), amely a verseny tisztaságát akképpen zavarja, hogy a jogszabályi tilalmat fegyelmezetten betartó versenytársak számára hátrányos, a jogszabályt be nem tartóknak viszont tisztességtelen módon szerzett piaci előnyöket hoz. A másik csoport: a fogyasztó megtévesztésének az a módja, amelynél nem bizonyítható, hogy a megtévesztés az áru kelendőségének fokozása érdekében történik, s emiatt a versenytörvény 11-13. §-ai közvetlenül nem alkalmazhatók rá. Ennek a jelentősége nem csekély: világossá teszi a piaci szereplők számára azt a speciális felelősséget, hogy tévedésből, apró hibák sorozatából sem állhat elő következmények nélkül az a helyzet, hogy a piac többi szereplőjére a hamis, téves piaci információból károk hárulnak. A hamis piaci információ ugyanúgy „életre kel” a piacon, mint a valódi, melyek alapján hibás fogyasztói és versenytársi döntések születnek és a piaci önszabályozás szükségképpen rosszul működik, ezáltal gazdasági, jóléti veszteségek keletkeznek.

9. A tisztességtelen piaci magatartás megítélése a versenytörvény 4-10.§-ában foglalt konkrét tényállások tekintetében a bíróságok hatáskörébe tartozik, azonban idevonatkozó törvénysértés megállapítása esetén a bíróságok bírság kiszabása végett az ügyet átteszik a Versenyhivatalhoz. A bírság kiszabása azt célozza, hogy a versenytársnak okozott sérelmen túl a verseny tisztaságához fűződő közérdek megsértése is következménnyel járjon. Ilyen, a bíróságtól bírság kiszabása végett áttett ügyünk az egész év folyamán egy volt (versenytárs sérelmére elkövetett névhasználat). Ebből a tényből messzemenő következtetéseket nem lehet levonni, mivel a bíróság csak akkor járhat el, ha keresettel fordulnak hozzá, a bírósági eljárás a leterheltség miatt hosszadalmas, és a folyamatban lévő ügyekről nincs információnk. Meg kell azonban jegyezni, hogy a tapasztalat azt mutatja, hogy a verseny tisztasága elleni 4-10.§ szerinti sérelmek korántsem olyan ritkák, mint azt az egyetlen lezárt bírósági ügy sejtetné.

Különösen ellentmond ennek a látszatnak az, hogy például a versenytörvény 10.§-ában tilalmazott tényállás — a versenytárgyalás tisztaságának megzavarása — a szakmai vélemények szerint gyakori, s ugyanakkor a sérelmet szenvedők nem élnek törvény adta jogorvoslati lehetőségükkel.

A Gazdasági Versenyhivatalnak a versenytörvény megadja azt a lehetőséget, hogy a sértett fél helyett keresettel a bírósághoz forduljon, de a törvény maga is korlátokat állít: ehhez a fellépéshez a törvénysértésnek súlyosnak és a verseny tisztaságát jelentősen veszélyeztetőnek kell lennie. Egyértelmű, hogy a törvényhozó szándéka az, hogy a sértettek maguk védjék meg érdekeiket. A tények — mármint a sértettek bírósági keresetindításának elmaradása — azonban elgondolkodtatóak.

A tisztességtelen verseny tárgykörében a Versenyhivatalhoz 10 megkeresés érkezett, a hírnévrontás, üzleti titok tisztességtelen megszerzése és

felhasználása, szolgai utánzás, áruvisszatartás és a versenytárgyalás tisztaságának megzavarása tényállásokban. A kérelmezőket tájékoztattuk arról, hogy az ügyek megítélése a bíróságra tartozik. Az ügyfelek sem arra nem mutattak készséget, hogy bírósághoz forduljanak (bár erről hiányosak az információink), sem a hivatalt nem segítették olyan helyzetbe hozni, hogy mérlegelhetővé váljon a konkrét esetben a hivatal keresetindítási jogosultsága és lehetősége.

A Versenyhivatal, látva a 4-10.§-ok érvényre jutási problémáit, a későbbiekben is óvatosságra törekszik. Kötelességünk ugyanis mérlegelni e lehetőségünk indokolt törvényi korlátaikat, és nyilvánvalóan nem lehet célunk a sértettek amúgy is alacsony szintű önvédelmi készségének rontása. Fontosnak tartjuk azonban emellett az érdekvédelmi szervezetek lassan kiépülő közvetítő szerepét: erős jogsegélyszolgálattal jelentősen segíthetnék tagjaik jogérvényesítő készsége és képessége javulását.

Egyetlen olyan eset volt, amelyben a hivatal élt a bíróság előtti keresetindítás jogával: a MERKÚR által tanúsított magatartás ellen lépett fel. A MERKÚR az 1991. január 21-étől érvényesülő új fogyasztói árak alkalmazásáig visszatartotta a személygépkocsik értékesítését. A hivatal a Fővárosi Bíróságtól a törvénysértő magatartás megállapítását kérte, fenntartva azt a jogot is, hogy ennek megállapítása esetén keresetét a megkárosított fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítésére vonatkozóan kiterjessze. (A elsőfokú bírósági eljárás folyamatban van.)

10.A versenytörvény 11-13 .§-ai tiltják a fogyasztónak az áru kelendőségének fokozása érdekében történő megtévesztését, védve ezzel a fogyasztó, a versenytárs érdekeit és végső soron a verseny tisztaságához fűződő közérdeket is. Ilyen sérelem esetén választható eljárásra a bíróság és a Versenyhivatal egyaránt. A Versenytanács e témakörben 6 ügyben hozott határozatot. Az ügycsoport érdekessége, hogy az ügyeket vagy a versenytárs, vagy a hivatal indította, egyszer sem a fogyasztó. Ez nem jelenti azt, hogy a fogyasztó nem érzékel a piacon megtévesztés-eseteket, de mindenképpen arra utal, hogy nem indul el. jogos érdekei érvényesítéséért. Ez a tény önmagában is felhívja a figyelmet a fogyasztóvédelmi törvény szükségességére, és az ahhoz tartozó intézményrendszer hiányára is rámutat.

Az elmúlt évben a fogyasztóvédelem tekintetében a sajtó volt a hivatal legáltalánosabb segítője. A hivatalból indított ügyek alapinformációi vagy a fogyasztói panaszok sajtóban történt megjelenéséből vagy közvetlenül a félrevezető, hamis tájékoztatások hirdetésekbeli értékeléséből származtak. Eredményeket várunk a jövőben a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőséggel és a KERMI-vel 1991 vége felé kiépített kapcsolattól is.

11 .A versenytörvény kartellszabályai (14-17.§) tiltják a versenytársak közötti olyan összehangolt magatartást, illetőleg megállapodást, amely a gazdasági verseny korlátozását vagy kizárását eredményezheti. Összesen 4

ilyen ügyben hozott határozatot a Versenytanács (és egy eljárást megszüntetett). Ezek országosan az érdeklődés előterében álló, ún. nagy ügyek voltak, példaértékük jelentős. Minden eljárás hivatalból indult. Ezek kezdeményezésével a hivatal már a jogalkalmazás kezdetén világossá kívánta tenni, hogy a tisztességtelen versenyelőny szerzésének ezt a módját ki kívánja zárni akkor is, ha a sértettek még nem elég erősek érdekeik védelmére.

A vizsgálatok során azt tapasztaltuk, hogy a piaci szereplők számára nem mindig átlátható a piac, nem ismerik fel a mellettük vagy velük szemben működő kartelleket. Emellett ma még tudomásul veszik a választási lehetőség hiányát, mert megszokták, és mert nem is mindegyikükben él a választás igénye. Változásokra csak lassan számíthatunk, reméljük, hogy vizsgálataink idővel jobban ráterelik a figyelmet a kartellelles vállalkozói fellépés lehetőségeire.

Eddigi kartellhatározataink több fontos „üzenetet” hordoznak. Az egyik: mind a régi iparszerveződés maradványaként létező — formálisan önálló egységekre szétbomlott, de a régi vállalati központ „irányítása” alatt dolgozó — vállalatcsoportok, mind a privatizáció során esetleg azonos tulajdonos birtokába kerülő, azonos részpiacon működő, önálló vállalatok között **versenykényszer** van. Az ilyen vállalatcsoportok közötti kartellizáció a versenyjog szempontjából ugyanolyan elbírálásra kerül, mint bármely más, esetleg minden tekintetben egymástól függetlenül működő piaci szereplők közötti versenykorlátozó magatartás.

A másik tanulság: nem minden kartell, ami annak tűnik. Az azonos ár vagy a piacok felosztódása mögött ésszerű gazdasági törvényszerűségek is meghúzódhatnak. Volt olyan eljárásunk, amely arra szolgált példával, hogy a párhuzamos magatartás vagy az inflációs körülmények közötti elkerülhetetlen költségnövekedések egyidejű továbbhárítása nem kartell.

A harmadik tanulság az, hogy a versenykorlátozó magatartást — piacfelosztást vagy álmegállapodást — nemcsak az önálló piaci szereplők, hanem az általuk közösen létrehozott egyesülés, közös vállalat is elkövetheti, vagy esetleg a szakmai kamara „hajtja végre”, vagy „kötelezi erre őket”. A Versenyhivatal abból indult ki, hogy a jogellenesség ténye nem változik attól, hogy azt a vállalkozók által létrehozott szervezet valósítja meg. A piac ilyenkor nem szabadon, hanem egyes szereplők által korlátozottan működik, ami lehet a közérdek szempontjából kedvező vagy kedvezőtlen is, de ez már mérlegelési kérdés. Ha ezzel ellentétes álláspontot képviselnénk, az lényegében azt jelentené, hogy a kartelltilalom teljesen kiürül, a törvény kikerüléséhez nem kell más, mint a társasági törvényben vagy a társadalmi szervezetekről szóló törvényben foglaltaknak megfelelő formációt létrehozni. (A témát a jogalkalmazásról szóló 1. számú mellékletben részletesen is ismertetjük.)

12. A versenytörvény 18.§-a lehetővé teszi a kartellt létrehozni szándékozó feleknek, hogy a versenyfelügyeletől kérjék annak megállapítását, hogy a **tervezett megállapodásuk** nem esik a tilalom alá, vagy mentesül a tilalom alól. Három ilyen kérelmet bírált el a Versenytanács, ebből kettőt ugyanattól a cégtől, s mindkettő a fogyasztói árban is megjelenő árengedmény továbbadására irányult. Mindkettő sajátos volt abban is, hogy a piaci részesedés alacsony aránya miatt a bagatellkartell nem tilalmazott kategóriájába esett. (A harmadik esetben a kérelmet az eljárás közben visszavonták, kiiktatva a tervezett megállapodásból a kartellgyanús pontokat.) Azt kell tehát megállapítanunk, hogy a törvény ezen paragrafusára nem töltődött fel még tartalommal, holott nem zárható ki, hogy az év folyamán új kartellmegállapodások is létrejöttek.

13. A törvény 65.§-a lehetővé teszi olyan kartellek marasztalását is, amelyek ugyan a törvény hatálybalépése előtt jöttek létre, de versenykorlátozó hatásuk 1991. január 1-je után is érvényesül. A hivatal — el akarván kerülni, hogy nevezett paragrafus csak évek múlva kerüljön alkalmazásra

— viszonylag széles körben, 13 esetben indított hivatalból eljárást. A törvény korlátozott jogokat ad a hivatalnak: csak a versenykorlátozó magatartás abbahagyását rendelheti el. Miután a vizsgált körben — egy eset kivételével — a tények ilyen magatartást nem bizonyítottak, így a megtiltására sem volt szükség.

Ugyanakkor a vizsgált kartellszerű szerződésekben több esetben is volt versenykorlátozó jellegű kitétel, de azt vagy nem volt módjuk gyakorolni — mivel a piaci helyzet változásai következtében éles versenyhelyzetbe kényszerültek egymással —, vagy már a közelmúlt éveit során kiürült ez a tartalom, mivel az érdekellentétek semlegesítették a korábban kötött érdekközösséget, s a korábbi közös korlátozásokat el nem tűrő önálló üzletpolitikák alakultak ki.

Az eljárások kapcsán elvégzett vizsgálatok számos esetben rámutattak a szakmai szerződések/szerveződések pozitív gazdasági hatásaira is. A tevékenység koordinálása, a közös információszerzés, az együttes beszerzés megszervezése elősegítette a tagvállalatok eredményesebb piaci fellépését, olcsóbb beszerzési források felkutatását, s így a fogyasztók számára is kedvezőbb helyzetet teremtett.

Egysíkú általánosításra mindezek ellenére nincs okunk. A gazdaság felgyorsult változásai, az általános hiányhelyzetek gyors megszűnése, az egyes piaci szereplők életben maradásért folytatott napi küzdelme — a versenyképesség szempontjából egyébként szerencsésen — kikezdi a korábban „természetes” együttműködéseket. Ugyanakkor ezzel ellentétes tendencia is megjelenik: ha a cégek az együttes kilábalást látják valószínűbbnek, s lehetőség van arra, hogy a piaci szereplők egy köre összefogással mások rovására szerezzen előnyöket a piacért, a túlélésért, a

jövedelemért folyó küzdelemben, az fokozhatja a kartellizálódásra való törekvést is.

14. A versenytörvény 20.§-a tilalmazza az **erőfölénnyel való visszaélést**. A törvény előkészítésekor is számítani lehetett arra, hogy a legtöbb ügy ehhez fog kötődni. Ez sajátos módon ugyan, de be is következett. A piaci szereplők aránylag kisebb jelentőségű vagy nem kellően megalapozott panaszokkal éltek, a jelentősebb ügyek a hivatal kezdeményezésére indultak.

Az elmúlt évben összesen 48 lezárt ügy volt, ebből 20 vizsgálati szakaszban lezárult, és 28 ügyben hozott a Versenytanács határozatot. A 28 versenytanácsi határozattal lezárt ügy többségét — 17 esetet — a kérelmezők indították. Sajátos azonban, hogy a jogsértést megállapító határozatok aránya viszonylag alacsony, különösen a kérelemre indult eseteknél (a 17 esetből csak 6 esetben lehetett jogsértést megállapítani). A 11 elutasított kérelem többségében a kiszolgáltatott helyzet ugyan nyilvánvaló volt, és bizonyos gazdasági hátrány is létezett, csak az nem volt bizonyítható, hogy ez az erőfölénnyel való visszaélés következtében állt elő. A hátrányos helyzetet technikai, üzemszervezési, piaci helyzetbeli okok „magyarázták”. Az eljárások — függetlenül attól, hogy marasztaló határozatok születtek-e — alkalmasak voltak arra, hogy az erőfölényes, vagy különösen a monopolhelyzetben lévő piaci szereplő számára érzékeltették a helyzetükből adódó fokozott felelősséget.

A hivatalból indult ügyek döntő többsége a mezőgazdasági felvásárlás területére vonatkozott (gabona, cukorrépa, tej), aminek oka az értékesítési nehézségek miatt kialakult erőviszonyok torzulása volt. A nyolc ilyen ügyből fele-fele arányban született felmentő és marasztaló határozat aszerint, hogy a termelők és a felvásárlók kapcsolatában a közös probléma negatív következményein való — normálisnak tekinthető — osztozkodást, vagy ennek egyoldalúan a gyengébbik félre hárítását tükrözték-e a tények.

15. Erőfölénnyel való visszaélést elmarasztaló határozataink közül négy volt olyan, amelyben a visszaélés az erőfölényben lévő által érvényesített árhoz kötődött. Ez többé-kevésbé módot adott arra is, hogy határozataink eligazítást adjanak a szabad ár és a versenytörvény viszonyáról. Mint azt korábbról is tudtuk, ez a versenyjog egyik legnehezebb problémája, hiszen a piacon egyenlőtlen versenyhelyzetben (monopol- vagy domináns helyzetben) kialakuló tényleges árat kell viszonyítani egy ténylegesen nem létező, csak kalkulálható olyan árhoz, amely versenyviszonyok között alakulna ki. Érzékelhető, hogy az ily módon elmarasztalt piaci szereplők nehezen fogadják el azt, hogy egy árunak nem egyszerűen annyi az ára, amennyi a vevőre rákényszeríthető.

Tapasztalható egy olyan illuzórikus várakozás, hogy a Versenyhivatal az eljárásában majd megállapítja, hogy egy erőfölényes vagy éppen monopolista szituációban mi a helyes ár. Minden törekvésnek

következésként ellenállunk e tekintetben. A versenyjog nem csempészheti vissza a kvázi hatósági jellegű ármegállapítást olyan területekre, amelyeket az Országgyűlés az ártörvényben foglaltakat meghatározva nem tekint ilyennek. Lehet — és volt is — olyan eset, amikor konkrét áremelkedés tekintetében külön tudtuk választani az indokolt és indokolatlan áremelkedési mértéket, de ezt csak sajátos körülmények esetén tudjuk megtenni.

Más oldalról nézve: a drasztikusan átalakuló piaci viszonyok ellenére (erről a II. fejezetben beszélünk) még ma is valóban jelentős területeken maradtak fenn olyan monopolhelyzetek, melyekben az ár képezi a választóvonalat abban, hogy az egész gazdaságban tényleg a piaci normarend, a hatékonyság kényszere válik-e uralkodóvá. Az árat ilyen helyzetekben versenyjogilag kényszerülünk minősíteni. Ennek problémáiról részletesen beszél a jelentés 1. számú mellékletének 1/1. pontja. A monopolszervezetek esetében azonban a tisztességes ár érvényre jutása csak komplex szabályozás keretében valósítható meg, melynek jogi alapjait a törvényhozásnak és a kormánynak kell megteremtenie.

16. A versenyjog az erőfölénnyel való visszaélés példálódzó felsorolásába beillesztette a versenytársi viszonyban lehetséges sérelmeket. (Két ilyen tárgyú kérelem érkezett, az egyik méltányolható volt.) Tény, hogy e téren kevés eset volt. Az új piaci szereplők tömeges megjelenése bizonyára nem csupán ilyen csekély számban váltott ki a piacon uralkodó pozíciójú régiaktól erőfölény általi, kizorító jellegű cselekvéseket. Ez azonban tipikusan olyan tényállás, ahol a sértettek jelentkezése nélkül képtelenség ügyet indítani.

17. **Fúzió és meghatározó befolyásszerzés ügyekben** (a versenyjog 23-26.§-a) összesen öt — engedélyező tartalmú — határozatot hozott a Versenytanács az első évben. A tapasztalat bármilyen általánosításhoz kevés. Az ügyek kis száma ellentmond az előzetes várakozásunknak, hiszen a versenyjog olyan tágran húzza meg az engedélykötelezettség mennyiségi határait. A gazdaság jelenlegi helyzetében azonban még a szétválások, az új piaci szereplők megjelenése jellemző.

A versenyjog 23 .§ /3/ bekezdése az úgynevezett „kényszeregyesülésekkel” külön foglalkozik. Azt írja elő, hogy ha vállalkozók szervezeti egyesülését államigazgatási határozattal rendelik el, a határozatot hozó szerv a Versenyhivatal véleményét előzetesen kikéri. Három ilyen ügy volt az év folyamán, egyikben sem emelt kifogást a hivatal. A helyzet 1992-től megváltozik: ha a tartós állami vagyion kezelésének tervezett konstrukciója belép, az államigazgatási szervek nem hozhatnak többé kényszeregyesülési döntéseket (kivéve azt a kis kört, ahol továbbra is a miniszter gyakorolja a tulajdonosi jogokat), az Állami

Vagyonkezelő Részvénytársaság alá tartozó gazdálkodó szervezetek egyesülése pedig a versenytörvény normál fúziószabályai alá esik.

A privatizáció mentén sajátos problémák merültek fel az engedélykötelezettség értelmezésével, amiről az 1. számú melléklet ad tájékoztatást.

Egyéb ügyek

18. Az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény úgy rendelkezik, hogy a kormány meghatározhatja azoknak a termékeknek a körét, amelyben az erőfölényben lévő piaci szereplőt **az áremelés előzetes bejelentésére kötelezi**. Ez esetben a Versenyhivatal megvizsgálja, hogy az áremelés mögött nincs-e versenytörvényt sértő magatartás. A Versenytanács öt ilyen bejelentést vizsgált meg az év folyamán és nem kifogásolta az áremelést, mert azok nem ütköztek a versenytörvény előírásaiba. Négy ízben az író-nyomó papír áremeléséről volt szó, termelőnként különböző mértékben (12,3%; 2,1%; 6,11%; 6,5%). Az ötödik eset az étolaj 27,8%-os és a margarin 1,6%-os áremelésére vonatkozott. (Megjegyezzük, hogy az említett termékeken kívül csupán a fűszerpaprika-őrlemény volt bejelentési kötelezett, ezt illetően azonban nem volt áremelés-bejelentés.)

Egy esetben szabályértési eljárást is kezdeményeznünk kellett, mert a bejelentési kötelezettség alá eső termékre előírt versenyfelügyeleti eljárás befejezése előtt már a felemelt áron tettek üzletkötési ajánlatot.

19. A versenytörvény **63.§-a** lehetővé teszi, hogy a hivatal **a verseny szabadságát sértő államigazgatási határozatot a bíróság előtt megtámadja**. Ilyen kérelem egy érkezett, de a Versenytanács azt állapította meg, hogy a versenysértő közigazgatási határozat a hatályos jogszabályok alapján jogszerű. A hivatal kérelemmel fordult az Alkotmánybírósághoz a verseny szabadságát sértő két jogszabály vonatkozó részeinek megsemmisítéséért (a közterület használati díj tekintetében érvényesülő nem versenysemleges szabályozás megszüntetése érdekében).

Itt említjük meg, hogy a verseny szabadságát nem csupán a versenytörvény védi, hanem az alkotmány 9.§-a is kimondja, hogy: „A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát.” Az Alkotmánybíróság 1990-91-ben maga is hozott öt olyan útmutató jelentőségű határozatot, amely az alkotmánynak a versenyt védő rendelkezésére is épült. Ezekben többnyire a szerződéses szabadságot hangsúlyozta, mint a verseny szabadságának fontos alapelemét.

20. A versenyfelügyeleti eljárások kapcsán adódott néhány olyan eset, amikor a versenyt zavaró körülmény nem a piaci szereplők magatartásából vagy nem csupán abból eredt. Ilyenkor az illetékesek figyelmét is felhívjuk a

problémára. Ily módon jártunk el a taxi piac szabályozásának szükségessége tárgyában. A rendszámtáblaár-emelések vizsgálata után felhívtuk az illetékesek figyelmét arra, hogy ha egy közigazgatási szerv kizárólagossági jogokat ad széles fogyasztói réteget kényszerhelyzetbe hozó szolgáltatásra, akkor a szolgáltatás árára vonatkozóan célszerű a szerződésben kikötéseket tennie és ezek megvalósulását ellenőriznie. Javasoltuk, hogy oldják a gyógyszertárakban forgalmazott — nem gyógyszerként is használatos — vegyszerek forgalmazási kötöttségeit. Ezek a jelzéseink nem kötelezést jelentenek a megkeresett szervre nézve, inkább azt szolgálják, hogy a versenyfelügyeleti eljárásokban szerzett tapasztalataink így módon is hasznosuljanak.

A Gazdasági Versenyhivatal közigazgatási kapcsolatai

21 .A verseny törvény 60.§-a kimondja, hogy a miniszterek kötelesek a versenyt korlátozó jogszabálytervezetről a Versenyhivatal véleményét kikérni.

Ennek a rendelkezésnek a végrehajtása az első évben nem volt ellentmondásmentes. Mivel jelentős mennyiségű gazdasági jogszabályt alkotó munka folyik, nagy számban véleményeztünk jogszabályokat (mintegy 120-130 alkalommal az év folyamán), némely témát persze az egyeztetések különböző szakaszában többször is. Ezek többségét — az év eleji ilyen tartalmú kapcsolatfelvétel után — a tárcák maguk küldték, de némelyeket csak külön megkeresésünkre kaptunk meg. Néhány jogszabály-módosítást magunk is kezdeményeztünk. Így például — az előző pontban említettekén túl — javasoltuk a belkereskedelmi törvény, a BkM reklámmal kapcsolatos rendelete és más kapcsolódó jogszabályok összehangolt módosítását a reklám piacgazdasági szerepéhez, a fejlett piacgazdaságok gyakorlatához igazodó — a reklámmal kapcsolatos — korszerű és hatékony hazai jogi szabályozás biztosítása érdekében.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a hivatal „nem kellemes” partner a jogszabályalkotó munkában. A versenyszabadság hivatalunk által képviselt elve sok tekintetben még ma is kényes téma, amit az állami szervek is igyekeznek megkerülni. Az egyik probléma, hogy az irányító szervek még gyakran nem tartják érettnak a piacot, és jobban bíznak az általuk javasolt jogszabályok szerint kedvezményezett helyzetet élvező piaci szereplőkben, így nem érvényesülhet eléggé a készülő jogszabályokban a verseny szabadságát biztosító megközelítés, bár az ilyen irányú vitáink még többnyire nem zárultak le. Kétségtelen, hogy az illetékes és felelős tárcák számára a verseny gyakran komoly kockázatokkal jár, érdekeket sért, sajátos konstrukciókat kíván meg, és ezeket valóban nehéz kialakítani. Példaként elég ha három bonyolult témakört említünk: a koncessziós törvényt a hozzá kapcsolódó ágazati szabályozásokkal és gyakorlati lépésekkel; az agrárrendtartási törvényt és

a piacvédelmi intézkedéseket. A valós nehézségeket látva nekünk is ésszerű kompromisszumokat kell kötnünk. Úgy ítéljük meg, hogy a tárcákkal együttműködve érünk is el bizonyos eredményeket, s marad aggályaink egy része az újszerű gazdasági jogszabályok működése során majd vagy elmúlik, vagy a tapasztalatok birtokában oly mértékben felerősödik, hogy korrekciós intézkedéseket kell kezdeményeznünk.

22. Az új jogszabályoknál nem fordult elő, hogy a végső lehetőséggel éltünk volna, azaz az Alkotmánybíróság előtt megtámadjuk ezeket versenysértő voltuk miatt. Ez részben azért alakult így, mert a főbb észrevételeinket sikerült elfogadtatni, részben pedig azért, mert ez a valóban nehéz gazdasági jogszabályalkotó munka türelmet is indokol.

Egyre több gondot okoz egyes — a verseny szempontjából nagyon szükséges — jogszabályok megszületésének hiánya. Ezek között a leginkább neuralgikus pontok a következők: /1/ Az államháztartási törvény elhúzódása a nonprofit vagy költségvetési szervezetek működésének modern szabályozását késlelteti. /2/ A közszállítások szabályozásának hiánya komoly gondokat okoz egyes részpiacokon. /3/ Az újszerű ágazati törvények hiánya többszörösen is piacszavaró. A nagy infrastrukturális rendszereknél továbbra is bizonytalan, hogy mi indokol kormányzati szabályozást, illetve mit kell és lehet a piacra bízni. Mindezek hiányában a koncessziós törvény használaton kívül marad. Nem alakulhat ki a közérdeket védő korszerű monopolszabályozás sem, és gondot okoz, hogy mindezek következtében az alacsonyabb szintű szabályozásban egy sor versenyellenes megoldás létezik, amely a törvényi szabályozás nélkül nem változtatható meg. /4/ A tisztességes versenyhez a fogyasztóvédelmi törvényre, s a tervezet szerint általa létrehozandó intézményrendszerre is szükség van. /5/ Hiányzik a sajtó- és médiatörvény, amelyek gazdasági és piaci vetületére sokan nem is gondolnak. A versenytörvényben foglalt fúziós szabályoknak a médiumok terén való érvényesítése ugyanis szorosan összefügg azzal, hogy ezek a törvények mit mondanak majd a megengedhető koncentrációmértékekről. /6/ Hiányzik továbbá a kamarai törvény is. A kamarák szerepe a piaci magatartás alakításában sokféle lehet. A szakmai kamarák piacsabályozó szándéka és képessége a törvényi keretek nélkül bizonytalan, ütközhet a versenytörvénnyel, mely állapot sokáig nem tartható.

23. A versenytörvény 61.§-a értelmében a kormány vagy annak Gazdasági Kabinetje (amelynek ülésein a Gazdasági Versenyhivatal elnöke részt vesz) a monopolelleses fellépés, az olajmonopólium szabályozása, az agrárrendtartás és az útkoncesszió tekintetében kérte eddig a Versenyhivatal közreműködését vagy észrevételeit. A véleményezéskor nemcsak a versenyjog szerint kifogásolható megoldásokra hívtuk fel a figyelmet, hanem arra is rámutattunk, hogy a versenyjog által mérlegelhető előnyök és kifogásolható hátrányok bázisát gyakran a kormányzati politikának, esetenként a törvényhozásnak kell megteremtenie.

24.A **privatizáció** megítélése napjaink egyik legvitatottabb témája. A versennyel való kapcsolatot illetően éltek és élnek bizonyos illúziók. A versenytörvénytől sokan azt remélték, hogy a fúziókontrollon keresztül képes lesz ellenőrizni és szükség esetén megtiltani az állami monopóliumok magánmonopóliumokká alakulását, erőfölényes piaci pozíciók privatizálását. Az 1990-ben elfogadott Vagyonpolitikai Irányelvek kimondta, hogy „ha az értékesítendő vállalat gazdasági erőfölénnyel rendelkezik, a Vagyonügynökség a vállalat átalakításakor vagy értékesítésekor kérje ki a Gazdasági Versenyhivatal véleményét”.

Az év során 11 olyan eset volt (Oxigén és Dissousgázgyár Vállalat, Salgótarjáni Síkúveggyár, Taurus, Propán-bután palackozás, CAOLA, ÉGIS Gyógyszergyár, Pankl és Hoffmann Kft. kiskereskedelmi vállalatvásárlásai, Betonútépítő Vállalat, Érdért, Szabadegyházi Szeszipari Vállalat, Hűtőipar), amikor a privatizáció valamilyen szakaszában a Versenyhivaltól véleményt kért az ÁVÜ. Az alapprobléma az, hogy a verseny fejlődését szolgáló privatizációs alternatívák rendszerint valóságosan hiányzanak, s ezen önmagában a versenyt szorgalmazó véleményünk nem tud változtatni.

Egyszerű megfogalmazásban: a többnyire külföldi vevő jó piaci helyzetet akar vásárolni (ezt az esetek jó részében az ÁVÜ meg is fizeteti vele), s a magyar vállalat maga is úgy keres partnert, hogy lehetőleg egyben vegyék meg, hiszen jövőbeni prosperálásának is alapja az erős piaci helyzet. Ebben a kettős szorításban — hozzávéve még a privatizáció gyorsításának, a privatizációs bevételek növelésének szükségességét is — az ÁVÜ nem tud áttörni ezeken az érdekeken. Az egyes konkrét esetekben rendszerint úgy fogalmazódik meg a kérdés, hogy az ÁVÜ-nek egy létező, gyors, jó áron mutakozó lehetőséget kellene elvetni egy időben bizonytalan hosszúságú, anyagiakban biztosan rosszabb, s tartalmában sem biztosan létező, esetleges megosztott, versenyteremtő privatizáció fiktív lehetőségéért.

A gyakorlatban bebizonyosodott, hogy **a versenytörvény alapján nem lehet jogszerűen monopol- vagy erőfölényes helyzet privatizálását megakadályozni.** A versenytörvény fúziókontrollja — mint mindenütt a világon — a **piaci koncentráció** növekedésének ellenőrzését, és amennyiben az nem kívánatos, annak meggátlását szolgálja. A privatizációs események jellemzője, hogy nem piaci koncentrációnövekedés, hanem legfeljebb a koncentráció megmaradása melletti tulajdonosváltás zajlik le bennük. Sem szándékánál, sem konkrét szövegénél fogva sem alkalmas arra a versenytörvény, hogy ezeket az eseményeket engedélyköteles fúzióknak minősítsük, és ez által versenyfelügyeleti eljárásban bármilyen tartalmi határozatot hozzunk róluk. Azonban itt is felhívjuk a figyelmet a versenytörvény egy pozitív képességére: ha a privatizáció során azonos szakma több vállalatát ugyanazon tulajdonos vagy tulajdonoscsoport vásárolja meg, és közöttük a

verseny korlátozására vagy kizárására kerülne sor, az már valóban a versenytörvény kartelltilalma, illetve kontrollja alá esik.

A Versenyhivatal megpróbált a minisztériumok által végzett általános monopóliumvizsgálatnak olyan fordulatot adni, hogy ne csupán az ÁVÜ, hanem az ágazati tárcák ügye is legyen a versenyfejlesztés a konkrét privatizációs lépéseket megelőzően. Ez azt jelenti, hogy az ágazati politikáknak az egyes szakmákban egyértelműen meg kellene fogalmazni a magyar érdeket akkor, ha bármiféle korlátokat célszerű állítani akár a tulajdon, akár a koncentráció, akár az integrációs irány, akár a hazai piac védelme, akár a monopóliumokra vonatkozó speciális előírások szempontjából. Ilyen bázison biztosabban meg lehet határozni a privatizáció során követhető versenypolitikai érdeket is. Ez a munka lassan halad, és pillanatnyi állásában nem is ígér sok konkrét eredményt. Bizonyos eredményeket hozott az átalakulási törvényben szabályozott leválási lehetőség, de információk csak az IKM területéről van: '91-ben több mint száz ilyen vitából hetvennél többet a leválni szándékozók javára döntött el a tárca. Ez az, ami még privatizáció előtti lépésként egyfajta valódi decentralizációs folyamatot jelent.

25.A Versenyhivatal szempontjából fontos a többi versenyfelügyeleti szervvel és a szakmai érdekképviselői szervekkel való együttműködés.

II.

A verseny körülményei

Az elmúlt években felgyorsultak a gazdasági változások. Egyértelműen — de nem ellentmondás-mentesen — hatnak azok a tényezők, amelyek eredményeképpen a hiánygazdaság lényegében megszűnt. Változtak a gazdasági szereplők érdekeltségi viszonyai; a profit mozgatóereje egyre erőteljesebb. Észlelhetők a racionális gazdasági cselekvés jegyei, fellelhetők vállalkozásokra reagálni hajlandó, a saját gazdasági érdekeik érvényesítésére képes vállalkozók. Mindezek a verseny erősödése szempontjából is kedvezőek. Átalakuló gazdaságunkban a tisztességes verseny a gazdaságpolitika szinte minden eszközével segíthető. A privatizáció és a tulajdonosi politika, a dereguláció és az új szabályok kialakítása, az importliberalizálás és a protekcionizmus egyensúlyban tartása, valamint a vállalkozásélénkítés aktív szerepet vállalhat a versenypolitika eszköztárában is.

A fejlett országokban — társadalmi-gazdasági berendezkedésük eredményeképpen — a versenypolitika tartalma arra a tevékenységre korlátozódott, amelyet az állam azért folytat, hogy a verseny kényszere és annak pozitív hatásai a gazdaságban lehetőleg minél szélesebb körben érvényesüljenek. Ezért versenypolitikaként tekintik:

- az állam gazdasági (gazdálkodási) szerepének meghatározott szűk körre történő korlátozását,
- a szabályozott szektorokban (állami monopóliumok, közszolgáltatások, agrárrendtartás) a szabályozás által megnyilvánuló gazdasági-társadalmi akarat érvényesítését,
- a tisztességes piaci magatartás szabályrendjének érvényesítését és a versenykorlátozások elleni fellépést.

A 90-es évtizedben a hazai viszonyok szükségessé teszik, hogy a versenypolitikát az előzőekben felsorolt teljes körre, tehát a fejlett országokban kialakultnál szélesebb értelemben fogjuk fel, beleértve a versenyre ható kormányzati gazdaságpolitika egészét. Ennek oka, hogy az említett társadalmi környezet és gazdaságpolitikai háttér jórészt meghatározza a gazdaság mindenkor szervezeti struktúráját, a piacra való belépés és az onnan történő kilépés lehetőségeit, valamint a piacon kialakuló

magatartást (a gazdálkodók összeszerveződését, illetve versenyt korlátozó törekvéseit, a piaci hatalommal való visszaélés lehetőségeit s néha a tisztességtelen verseny motivációit).

A Gazdasági Versenyhivatal tevékenysége ezek közül közvetlenül csak a piaci magatartásra terjed ki. A versenyfelügyeleti eljárások során nyert tapasztalataink annak ellenére, hogy nem nyújtanak teljes áttekintést a piac állapotáról, mégis betekintést engednek a piac mozgásaira, és jelzik, hogy adott helyen és adott időben milyen gondok, feszültségek vagy éppen pozitív változások jellemzik gazdaságunkat.

A továbbiakban röviden összefoglaljuk a verseny körülményeit jellemző tapasztalatainkat, amelyekkel érzékeltetni szeretnénk, hogy a versenytörvény alkalmazására milyen környezetben kerül sor. Tapasztalatainkat a kereslet-kínálat változásai és a vállalati koncentráció témaköréhez csoportosítjuk.

A kereslet-kínálat változásai

2. A közelmúlt ismert változásai a kereslet-kínálat viszonyában alapvető fordulatot hoztak létre. A változások főbb okai és azok következményei az alábbiakban foglalhatók össze:
 - A KGST-kereskedelem és -fizetőképesség hanyatlása, majd a -piac összeomlása miatt a hazai termékek iránti külföldi kereslet lényegesen, egyes szakmákban drasztikusan csökkent. A recessziót elkerülendő, ez a vállalatokat részben a hazai piacokra terelte, majd ennek telítődése miatt tapasztalható volt a konvertibilis piacok felé irányuló kényszer is. A termelés visszaesése így sem volt elkerülhető.
 - Az importliberalizálás hatása két vonatkozásban is hozzájárult a kínálat növekedéséhez. Egyrészt a hazai kínálattal versenyző árualap bővülése által, másrészt azzal, hogy általában jobb minősége révén — egyes

hazai gyártók termékei részben-egészen eladhatatlanná váltak. A helyzet meglehetősen összetett: az árverseny egyes termékcsoporthoz a hazai termelők javára dől el, más esetekben a minőségi különbségekből fakadó problémákat a hazai ipar versenyképtelen árai is súlyosbítják.

— További jelentős változásokat hozott a hazai termelői-fogyasztói kereslet visszaesése. Ebből adódóan a termelők erőfölénye olyan hagyományosan hiánypiacokon is megszűnt, mint például az építési piacon. A lakosság belföldi kereslete az elmúlt két év során jelentősen átrendeződött, a társadalom egy része a magasabb ár rugalmasságú termékek vásárlását a jövedelmei által korlátozott lehetőségek miatt számottevően mérsékelte. Ez nemcsak közvetlenül a végtermék-előállítókat, hanem esetenként teljes termelési vertikumokat is érintett.

3. A változások karakterisztikus jellemzője lett a részben versenyképes, részben versenyképtelen túlkínálat léte. A versenytörvény előírásainak érvényesülésében e tény úgy jelenik meg, hogy széleskörűen oldódott a szállítói oldalon korábban fennálló gazdasági erőfölény és értelemszerűen az ezzel való visszaélés lehetősége is. Egyes vertikumokban a vevői pozícióban lévő vállalkozók piaci ereje, sőt esetenként erőfölénye is megjelent. A piac változása gyakran kihúzta a talajt a korábbi, vállalkozók közti megállapodásokban foglalt versenyjogi visszaélések alól. (Ezt tapasztaltuk több, a versenytörvény 65.§-a alapján indított kartellvizsgálatban.)

A túlkínálatra a vállalkozók eltérően reagáltak. Csaknem valamennyi érintett ágazat (legfőképpen az építőanyag-ipar, a mezőgazdaság, az élelmiszeripar, a vaskohászat) a kapacitások kihasználását csökkentette, több vállalatnál a kapacitásokat leépítették, vagy leépítik. Néhány esetben piacvédelmi intézkedéseket kezdeményeztek (a cementipar, a vaskohászat és a szemlencse esetében), amelyek a lecsökkent, de még megmaradó kapacitás rövid távú védelmét jelentik. Több esetben (személygépkocsik, szórakoztató elektronikai termékek, mezőgazdasági gépek és — alkatrészek, hústermékek stb.) árcsökkentő akciókra vagy tartós ármérséklésre is sor került. Több szakmában a többletkínálat hatására az árszint relatív — az átlagos inflációhoz képesti — csökkenése tapasztalható. A szervezeti-tulajdonosi-műszaki megújulás, többségében a külföldi működőtőke-bevonás következményeként, egyes termékcsoporthoz sikeres exportorientációt eredményezett (kerékpár, fémszerkezetek, orvosi műszerek stb.).

4. Egy ilyen korszakos jellegű átállás során szükségszerűen vannak olyan termékpiacok is, amelyeken a vállalkozók — éppen az átmeneti viszonyok miatt — képtelenek felmérni a valós igényeket. Egy-egy kurrens termék gyártására és különösen forgalmazására sokkal többen mozdulnak rá, mint ahány szereplőt az adott piac eltartani képes. Ez egy olyan tendencia,

amely kezdetben szükségszerűen nagyfokú, később remélhetőleg csillapodó kilengéseken keresztül vezet a piaci egyensúly kialakulásához.

A vállalati koncentráció változásának jellemzői

5. A gazdasági verseny akkor lehet a racionális fejlődés pozitív ösztönzője, ha a piacon mód van a vállalkozók erejének, ügyességének, hatékonyságának összemérésére. Ez pedig mind a kínálati, mind a keresleti oldalon a vállalkozók számától és a forgalomban való részesedésük arányaitól, a cégek **piaci** erejétől — hatalmától — függ. A kis országok zárt, illetve **jelentősen védett gazdaságában**, mint amilyen Magyarországé is volt, a **termelést** és a forgalmat egyaránt monopolszervezetek uralták, megfosztva a **társadalmat a modern** gazdasági fejlődés legfontosabb jellemzőjétől, a versenytől. A monopolvállalatok a tömegtermelés hatékonyságának árca mögé **is** bújtak, **miközben** hazánk monopóliumai általában sem a tömegtermeléshez nemzetközi mérce szerint szükséges vállalatméreteknek, **sem a hatékony** működéshez szükséges egyéb feltételeknek nem feleltek meg.

A vállalkozás szabadságának megteremtésével és a hazai piac kinyitásával hazánk megtette a kezdő lépést a verseny alapfeltételeinek megteremtéséhez. Piacainkon lényegesen megnőtt a vállalkozások száma. Ez — különösen a kínálat és kereslet arányainak radikális átalakulását is figyelembe véve — a korábban meglevő nagy termelő szervezeteket is versenykényyszerbe hozza. Ezt a körülményt azért kell hangsúlyozni, mert kizárólag a termelői szervezetek oldaláról nézve a kérdést, úgy tűnik, hogy a kis és középvállalatok számának igen nagymérvű növekedése ellenére a szervezeti koncentráció alig változott. Csakhogy a mai piacokon az a vaskohászati vállalat, amely bizonyos termékek termelését itthon ugyan egyedül végzi, de csupán 50%-os kapacitáskihasználással, nem viselkedhet monopolista módon a piacon. A szénbányászat monopol vagy oligopolhelyzete, illetve a Rába, az Ikarus, a Videoton, a cementgyárak vagy a vegyiszálgártó termelésben elfoglalt formális monopolhelyzete sem jelent piaci hatalmat, hiszen élethalálharcot vívnak fennmaradásukért. Ez nem azt jelenti, hogy semmilyen üzleti kapcsolatban nem tud visszaélni az egyedüli termelő, hiszen sok üzleti viszony természetesen fennmarad, esetleg termék- vagy technológiadeterminált, de a visszaélés általános lehetősége erőteljesen leszűkült.

A jelenleg zajló privatizációs folyamat alapvetően nem érinti a piaci koncentrációt. Egyes ágazatokban enyhe demonopolizáció figyelhető meg. Azt, hogy a privatizációt követően véglegesen felálló, illetve az új vállalkozókkal kiegészülő gazdasági szereplők közül kinek fog kialakulni piaci erőfölénye, hatalma, az ma még nem jelezhető. Feltehetőleg ebben az évtizedben a gazdasági folyamatokat a tulajdonosi koncentrációt is megjelenítő **tőkekoncentráció**, illetve a termelésben, kínálatban,

keresletben mért **piaci koncentráció** különválása fogja jellemezni. (Az elmúlt 40 évben ugyanis ezeket a folyamatokat a mindenkori irányítás mesterségesen összekényszerítette.) A koncentrációs folyamatok azonban egyes szakmákban már a magántulajdon alapján is összekapcsolódhatnak, ami a szélesebb értelemben vett versenypolitika szempontjából érdemel majd kiemelt figyelmet.

A jelenlegi szervezeti koncentráció ágazati sajátosságait tekintve a kép meglehetősen színes.

6. Az ipar egyes ágazataiban, különösen a tőkeigényesebb alapanyaggyártás terén és egyes háttéripari ágazatokban (pl. a műanyag-alapanyagok előállítása, gumiipar, vegyiszálgyártás; papíripar, kohászat) a korábbi koncentráció lényegében megmaradt. Ezek jellemzően azok az alágazatok, amelyekben a gazdaságos termelési méretek, a piacra lépés tőkeigényessége, a hazai és a racionálisan szóba jöhető exportpiac méretei olyan korlátokat jelentenek, amelyek a privatizációt követően is legfeljebb néhány vállalatból álló piaci szerkezet kialakulását teszik lehetővé. A szervezeti átalakulással együtt járó koncentrációcsökkenés lényegében csak a kevésbé tőkeigényes, a piaci kihívásokra való reagálásra nagyobb teret engedő feldolgozóipari ágazatokban került és várhatóan kerül sor (műanyag-feldolgozás, kozmetikai és háztartás-vegyipar, textilipar, papíripari feldolgozás stb.).
7. Látványos és az állami tulajdont legnagyobb mértékben érintő változás a kereskedelemben történt, ami összefüggésben van a gyors megtérüléssel és mobilizálhatósággal.

1991 végén mintegy 2.700 külkereskedelmi szakágazatba sorolt szervezet és közel 40 ezer „bejegyzett” külkereskedelmi tevékenységet végző vállalkozás volt. Az előző év végéhez képest a szervezetek száma több mint kétszeresére növekedett. Tapasztalataink azonban arra utalnak, hogy a külkereskedelemben a piaci pozíciók ma még lényegesen nem változtak meg, bár az új vállalkozók léte a korábbi erőfölényes szereplők pozícióit egyre inkább veszélyezteti. Valódi választási lehetőség alakult ki, de ez a régi szervezetek forgalmi súlyát még csak most kezdi megváltoztatni.

A belkereskedelmi vállalatok privatizálását az állam nem korlátozza. Az állam kizárólagos vagy többségi tulajdona, illetve a nemzeti többségi hányad megtartására vonatkozó elképzelések igen szűk területre korlátozódnak (pl. gyógyszer-nagykereskedelem). A belkereskedelmi vállalatok privatizációja az élelmiszer, a ruházati és a vegyes iparcikk nagy- és kiskereskedelmében folyamatos. A vállalatok jó része az átalakulást követően új „gazdára”, általában külföldi befektetőkre talált. Nem ritka, hogy néhány befektető (befektetői csoport) szerzi meg az azonos szakmába, illetve ezek szállítói körébe tartozó, eddig önálló vállalkozások többségi tulajdonát, valamint jelentős az úgynevezett

kereszttulajdonlás is. Mindez olyan tulajdoni koncentrációs folyamatot jelenthet, amely nehezen követhető nyomon. (Pl. Skála-Coop, FOTEX, Pankl-Hoffmann, ITALTRADE. Ezek **egy** része versenyjogi ügyként, illetve a privatizációhoz **kért** véleményezés kapcsán hivatalunkban ismert.) A verseny **szempontjából** nem ítélné meg egyértelműen az az eset, amikor **egy nagyvárosi** vagy **országos** üzlethálózattal rendelkező vállalat kerül „**egy az egyben**” (magán) tulajdonba. Kedvezőtlen hatások főként akkor **várhatóak az** adott piacon, ha a piac többi szereplője valamilyen oknál fogva **képtelen** felvenni a versenyt, folyamatosan elsorvad, vagy tönkremegy. **Ennek** megakadályozása — megfelelő privatizációs feltételek kialakításával, vagy éppen a versenyélénkítő program keretében — a széles értelemtel vett kormányzati versenypolitika egyik feladata.

8. Az iparban és a kereskedelemben egyaránt megfigyelhető az a tendencia, hogy a vállalatok a gyors átalakulás érdekében egyedül kívánnak privatizálódni. A verseny szempontjából ennek az a jelentősége, hogy kevésbé vagy egyáltalán nem lehettek fel a kartellszerű együttműködés jegyei, mint ahogy a fúziós esetek sem jellemzőek a piac fejlettségének ebben a szakaszában.
9. A szolgáltatások azon területein, amelyek a természetes monopóliumok közé tartoznak (pl. földgáz-, áramszolgáltatás, közforgalmú vasút, távhőellátás stb.) a piacra lépésnek objektív, technikai korlátai vannak, vagyis több piaci szereplő gazdaságosan nem tud működni. Már hazánkban is érzékelhető tendencia, hogy ezeknek a monopóliumoknak a köre folyamatosan változik, jellemzően szűkül, egyre nagyobb teret engedve át a versenyszférának (pl. egyes postai szolgáltatások, bizonyos vezetékes rendszerek telepítése és üzemeltetése stb.). A közeljövő jogalkotási feladata azoknak a szakmai törvényeknek a kidolgozása és jóváhagyása, amelyek a szakma vállalatainak működését — részben a koncessziós törvényhez kapcsolódóan — szabályozni fogják. A szolgáltatások azon területein, ahol nem jellemző a természetes monopóliumok léte, a verseny erősödik (pl. hirdetés, reklám-propaganda tevékenység, fényképészet, javítószolgáltatás, fodrászat, gazdasági ügyviteli szolgáltatások stb.). A szolgáltatási szektorban a verseny a korábban hagyományosan állami feladatnak minősülő és a piactól elzárt tevékenységek (egészségügy, oktatás, kultúra) terén is megjelent.
10. A mezőgazdaság területén a feltételek tisztázatlansága következtében 1991 során a termelői szerkezet alapvetően mozdulatlan maradt, a változások várhatóan 1992-től következnek be. Folyamatban van a privatizáció az élelmiszeripar legtöbb szakágazatában. Az eddigi tapasztalatok alapján ez rövid távon várhatóan kevésbé csökkenti majd a piaci koncentrációt. Kivétel ez alól a sütőipar, ahol a tulajdonosváltás hatására a szerkezet átalakulása is várható.

11 .Az előzőekben vázolt kép azt az összbenyomást erősíti meg, hogy mind a kereslet-kínálati viszonyok, mind a koncentráció tekintetében a folyamatok ugyan a piacgazdaság terjedése irányába mutatnak, de még számos ellentmondást hordoznak. Mindez arra hívja fel a figyelmet, hogy továbbra is szükséges a következetes, aktív kormányzati versenyépítő politika, a versenynek kedvező háttérrel biztosító közeg kiépítése. Ennek kell áthatnia a privatizációt, a jogfejlődést, az új vállalkozások piacra lépését segítő kormányzati versenypolitikát és a jogalkotási folyamatot egyaránt.

III.

Egyéb információk a Versenyhivatalról

1. A Versenyhivatal **sokat** tett azért, hogy a versenytörvény — részben a versenyfelügyelet! határozatok nyilvánosságra hozatalával, részben egyéb módokon — minél részletesebben és minél gyorsabban ismertté váljon. Ennek hivatalos és rendszeres formáját jelenti, hogy „Versenyfelügyeleti Értesítő” **címen** olyan hivatalos lapot jelentetünk meg, amely az összes **versenytanácsi** határozatot tartalmazza, s a versenyjog alkalmazása körébe tartozó **más** ismereteket, szakkikkeket is közöl. A törvény értelmezését segítő kézikönyvünk 1991 márciusában forgalomba került. Sok „érintetthez” közvetlenül is eljutottunk, mintegy 100 előadáson, **konzultáción** ismertettük a versenytörvényt 5-6 ezer érdeklődő **szakembernek**. Nem jelentéktelen a sajtóbeli megjelenésünk sem, a hivatal munkatársai is publikálnak, interjúkat adnak, s a versenytanácsi tárgyalásokat, határozatokat is figyelemmel kíséri a sajtó. Mindezek ellenére azt tapasztaljuk, hogy a versenytörvény ismerete felszínes. Ezért az ismeretterjesztés további formáit, fórumait alakítjuk ki, például az érdekképviselőket, s az iskolarendszerű oktatás (egyetemek, főiskolák), kutatóintézetek felé is fordulva.
2. Kiemelt gondot fordítunk — részben a magunk, részben a kutatási szféra, részben más érdeklődő szakemberek igényeit is kielégítve — a nemzetközi versenyjogi, versenyelméleti, versenypolitikai ismeretanyag gyűjtésére, ismertetésére. Saját fonásainkat és a nemzetközi szervezetek segítőkészségét felhasználva jelentős mennyiségű szakkönyv és folyóirat gyűlt eddig is össze. Kiemelkedő jelentőségű ebből a szempontból is az Állam- és Jogtudományi Intézettel kialakított szoros kapcsolatunk. Belső továbbképzési rendszert építettünk ki, hiszen ez mindannyiunknak újszerű szakma. A saját rendszeres továbbképzés — az ügyeket vizsgáló szakértők és a Versenytanács tagjainak szakmai függetlenségét tiszteletben tartva — a fő módja az egységes megközelítés kialakításának. A következetes versenyhivatali gyakorlatnak a kívánatos piaci normarend kialakítása szempontjából is nagy jelentősége van.
3. A Versenyhivatal szervezete — melyet részletes belső működési, hatásköri és eljárási előírások szabályoznak — jól működik. Az eredetileg engedélyezett 150

fős létszámkeretből az eddigi igényeknek megfelelően 123 fő volt 1991. év végén a létszám. Az ügyeket kivizsgáló szakértők (mintegy 50 fő) jelentős részét pályázat útján vettük fel. Mintegy 15 szakértő a versenypolitika és a versenyjogi elvi kérdéseivel, nemzetközi összehasonlító elemzéssel, illetve a hivatali információs rendszerrel foglalkozik. A Versenytanács 7 főből áll, közülük négy bírói gyakorlattal rendelkezik. Nem könnyű a megfelelő szakemberállomány biztosítása, megtartása. Bérézési lehetőségeink ahhoz képest szűkösek, hogy a szerzői jogvédett vagy oktatási tevékenységen kívül mindenféle egyéb pénzkereseti lehetőség összeférhetetlen a versenyhivatali munkával. Működési feltételeink egyébként megfelelően biztosítottak.

4. Az adattárolás, —feldolgozás és a gyors információáramlás elősegítésére hivatalunk az elmúlt évben megkezdte a hivatali számítógépes hálózat kiépítését. A hálózat kialakításakor fontos szempontnak tekintettük, hogy illeszkedjen a közigazgatási számítógépes rendszerhez, amely jelenleg van kialakulóban. Ez lehetővé teszi a későbbiekben a gyors és pontos információátvételt, illetve —átadást. A hivatal versenyjogi eljárásainak nyilvántartására fejlesztettük ki az ügyregisztert, amellyel a versenyjogi eljárások egész folyamata nyomon követhető, és az ügyek sok szempontnak megfelelően rendszerezhetők.

A Gazdasági Versenyhivatalnak nincs önálló adatszolgáltatási rendszere, így a konkrét versenyfelügyeleti eljárásokhoz és a piacelemzési munkáinkhoz szekunder adatforrásokat veszünk igénybe. Ebben a tekintetben gondot okoz, hogy egy bármilyen jól szervezett információs rendszer sem tudja betölteni a feladatát akkor, ha a létező és alkalmas adatbázisok egy része — annak ellenére, hogy igen szigorú adatvédelmi szabályzattal rendelkezünk —, csak korlátozottan, illetve egyáltalán nem hozzáférhető hivatalunk számára.

5. **Nemzetközi kapcsolataink** részben már a törvény kidolgozása idején megalapozódtak, s az év során lényegesen bővültek.

Intenzívvé válik kapcsolatunk néhány — a versenyjog és versenypolitika szempontjából is — jelentős-nemzetközi szervezettel, az OECD-vel és az EGK-val.

A hivatal részt vett a Magyarországról készített OECD tanulmány munkálataiban, valamint az OECD és Magyarország kapcsolatait rendező ún. PIT-program elkészítésében. Ennek keretében megfigyelői státuszt

kaptunk az OECD Versenyjogi és Versenypolitikai Bizottságában, valamint a bizottság négy munkacsoportjában.

Hivatalunk folyamatosan részt vett az EK-társulási szerződést előkészítő tárgyalásokon. Tekintettel arra, hogy a társulás közvetlenül is érint versenyjogi kérdéseket, felvettük a kapcsolatot az EK Bizottság IV-es, Versenyjogi Főigazgatóságával. Tekintve, hogy a társulási szerződés végrehajtásához az EK joganyagának és jogalkalmazási gyakorlatának alaposabb megismerése szükséges, 1992-től rendszeressé kívánjuk tenni gyakornokok utaztatását és a tapasztalatcserét.

Kölcsönös megkeresésre felvettük a kapcsolatot több ország versenyhivatalával. Nemzetközi konferenciákon találkoztunk Németország és az Egyesült Államok versenyfelügyeleti szerveinek vezetőivel, az OECD és az EGK versenyjogi intézményei munkatársaival, a Cseh és Szlovák Köztársaság, valamint a lengyel hivatal vezetőivel, munkatársaival, a francia, a portugál és olasz versenyfelügyeleti szervek képviselőivel.

Számos versenyjogi szaktekintélyt fogadtunk hivatalunkban, akik szakembereink számára szélesebb kitekintést nyújtó előadásokat tartottak. Ezeket a rendezvényeket részben az Állam- és Jogtudományi Intézettel közösen szerveztük, vagy az intézet szervezésében került sor az előadásokra. Kiemelést érdemel a Konrád Adenauer Alapítvány közreműködésével megvalósított két rendezvény, valamint a Német Kartellhivatal elnökének hivatalunkban tett látogatása. Előadásokat tartottak hivatalunkban kanadai és ausztrál versenyjogászok — lehetővé téve különböző versenyjogi megoldások megismerését és megértését —, hallgattunk előadást több EK-országbeli szakembertől.

Összességében megállapítható, hogy hivatalunk a nemzetközi vonalon is megtalálta kapcsolatait, amelyek már 1991 folyamán is jól szolgálták feladataink ellátását.

Budapest, 1992. március 17.

Dr. Vissi Ferenc

G
azdasági Versenyhivatal Elnöke

Az 1991. évi versenyfelügyeleti eljárások jogalkalmazási

tapasztalatai

I.

Általános kérdések

A versenyfelügyeleti eljárások során több olyan probléma vetődött fel, amelyek megoldása részint a versenyjoggal foglalkozó elméleti szakemberek feladatát képezi, részint pedig a versenyfelügyeleti eljárások során a jövőben is találkozni fogunk velük.

1. Már a versenytörvény előkészítése során látható volt — és ez a parlamenti vitákban felszínre is került —, hogy a **versenyjog** és a **polgári jog** találkozása, illetve elkülönülése a jogalkalmazás során sok problémát fog okozni. Ez főleg az erőfölényes és kartellügyekben nyilvánul meg, de jelentkezik a versenyjogi védelmet és a személyhez fűződő jogok védelmét is élvező egyes tisztességtelen versenycselekmények, valamint a társasági jog és a versenyjog találkozásában is.

A probléma nem a magyar versenyjog specialitása, az más országok jogrendjében is fellelhető, ahol már régebben létezik versenyjog és ahhoz tapadó joggyakorlat. Nálunk azonban — miután a versenyjog lényegében új jogterület — a problémák élesebben jelentek meg, hiszen ha egy jogeset a versenyjog és más jogterület határmezsgyéjén van, akkor a kialakult rutinok könnyen háttérbe szoríthatják a versenyjogi szempontok érvényesítését. De az is előfordulhat, hogy a versenyfelügyeleti szerv tulajdonít a szükségesnél nagyobb szerepet a versenyjognak. Ezt a problémát jelzi az a néhány ügy, melyben már sor került a Versenyhivatal határozatának bírósági felülvizsgálatára. Várhatóan még el kell telnie néhány évnek, míg a versenyjog és más jogterület, illetve a versenyfelügyeleti szervek és a bíróságok joggyakorlata összhangba kerül.

A versenyjog és polgári jog találkozása alapvetően két síkon jelenik meg: egyrészt annak eldöntésében jelentkezik, hogy az adott tényállásra a Ptk.-t vagy a versenytörvényt kell-e alkalmazni, másrészt pedig abból adódik, hogy ki jogosult az ügyben eljárni: a bíróság vagy a versenyfelügyeletet ellátó szerv, így — többek között — a Gazdasági Versenyhivatal.

A polgári jog a szerződéses szabadság elvét követi. A versenyjog pedig a szerződéses viszonyokba való közrendi jellegű beavatkozás lehetőségét teremti meg, amely a szerződéses szabadságnak a társadalom érdekében történő korlátozásában jelentkezik. A versenyjognak a szerződéses szabadság korlátozása révén megjelenő védelmi hatása kettős jellegű. Egyrészt védi a versenyt, másrészt védi a gazdasági alanyok bizonyos csoportját.

A versenyjog a szerződéses szabadságnak szabott korlát. Célja, hogy szembeszálljon a piacon uralmi pozícióban lévő vállalkozók által megszabott, sokszor a jogot helyettesítő renddel, a piac korlátozásának és torzításának lehetőségével. A gazdasági erőfölényben lévő vállalkozóval szerződő félnek ugyanis gazdasági értelemben nincs, vagy nem teljes a szabadsága, ami a jogi értelemben vett szerződéses szabadságot is korlátozhatja. Így viszont az a körülmény, hogy a szerződő felek egymással megállapodtak, nem lehet automatikusan a jogszerűség kritériuma. A versenyjog egyik funkciója éppen az, hogy a versenyfelügyeletet ellátó szerv a versenyhez fűződő közérdek alapján az alárendeltségi viszonyban lévő fél érdekét mérlegelve járjon el.

Amennyiben tehát a felek jogviszonyában a gazdasági verseny működésének lényeges meggátolása észlelhető, akkor — ha kell — a szerződéses szabadság elvét is áttörve, a versenyjog eszközével kell a verseny szabadságát és működőképességét megvédeni. Ez nemcsak a konkrét ügyben hozhat helyes megoldást, hanem a — közérdek érvényesülése révén — a jövőre nézve is biztosíthatja a piac működését. Amíg a szerződéses szabadság érvényesülése — bizonyos keretek között — a felek megegyezésével az egyik fél számára hátrányos helyzetet is létrehozhat, addig a szerződés egyes kikötéseinek versenyjogi megítélése mindig a piaci összefüggéseken alapul, és igyekszik a felek egyensúlyi helyzetét megteremteni.

Az előzőeket figyelembe véve néhány **konkrét törvényi tényállással** kapcsolatban a következőket kellett mérlegelni:

- a) A versenytörvény tiltja a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést — így többek között — az **indokolatlan, egyoldalú előny** kikötését. Ilyennek minősül, ha a szerződésben kikötött szolgáltatás és ellenszolgáltatás között feltűnően nagy az értékkülönbség. Ugyanakkor a Ptk. 201. § (2) bekezdése viszont a szerződés megtámadását teszi lehetővé, ha a szerződés megkötésekor a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között feltűnően nagy az értékkülönbség.

A hivatkozott rendelkezések, bár látszólag sok hasonlóságot mutatnak, mégis lényeges közöttük az eltérés.

A versenyjog alkalmazásához szükség van gazdasági erőfölény meglétére, ami ellenben nem feltétele a Ptk. alkalmazhatóságának, de megléte nem akadályozza a Ptk. alkalmazását. Ezen az alapvető eltérésen túlmenően a versenyjog elsősorban akkor kerülhet alkalmazásra, ha a feltűnően nagy értékkülönbséget kikötő fél magatartása nemcsak egy szerződésben valósul meg, hanem a vállalkozóra általában jellemző az ilyen magatartás. Az egyedi szerződéses jogviszony elbírálása tehát még erőfölény esetén is általában a Ptk. alapján történik, az erőfölényes vállalkozó általános szerződéses magatartása pedig versenyjogi alapon. A Ptk. alkalmazhatóságának feltétele, hogy a feltűnően nagy értékkülönbség a szerződés megkötésének időpontjában álljon fenn, a versenyjogi értékeléshez viszont ez nem kell. A feltűnően nagy értékkülönbség esetén a bíróság az ellenszolgáltatás mértékének megváltoztatásával megszünteti a feltűnő aránytalanságot. A versenyfelügyeletet ellátó szerv ezzel szemben megállapítja a

jogsértést, megtiltja annak további folytatását, és bírságot szab ki, de a felekre bízta a jogsértő állapot megszüntetésének konkrét módját.

Az előzőekből adódóan a feltűnően nagy értékkülönbséggel kapcsolatos jogvita Ptk- alapon történő megítélése a bíróság hatáskörébe tartozik, versenyjogi alapon történő megítélése pedig a Gazdasági Versenyhivatal feladata.

A Ptk. 209. § (1) bekezdése szerint, ha **jogi személy** szerződéskötéséhez olyan egyoldalúan meghatározott **általános szerződési feltételeket** használ, amelyek részére indokolatlan egyoldalú előnyt biztosítanak, lehetőség van a sérelmes kikötésnek az erre feljogosított szervek által történő, bíróság előtti megtámadására. Ez a rendelkezés csak a jogi személyekre vonatkozik, magánszemély vállalkozóra nem. A versenyjog ilyen különbségtételt nem érvényesít: az általános szerződési feltételekkel kikötött indokolatlan egyoldalú előnyt azonosan értékeli az egyéb szerződéses kapcsolatban jelentkező indokolatlan egyoldalú előnnyel.

- b) A Ptk. 77. §-a rögzíti a **névviseléshez** való jogot. A jogi személy nevének különböznie kell azoknak a korábban nyilvántartásba vett jogi személyeknek a nevével, amelyek hasonló működési körben és azonos területeken tevékenykednek.

A versenytörvény 3. § (2) bekezdése szerint tilos gazdasági tevékenységet a versenytársak, a fogyasztók törvényes érdekeit sértő vagy veszélyeztető módon, az üzleti tisztesség követelményébe ütköző módon folytatni.

E két szabály adott esetben együttesen is alkalmazható, amint az megállapítható a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság ítéletéből, amellyel a Goldnektár Kereskedelmi Kft.-t eltiltotta e név viselésétől, miután e név felvételekor az Aranynektár Termékgyártó és Kereskedelmi Kft. mint bejegyzett vállalkozó, a forgalomban már részt vett. A bíróság a jogosulatlan névhasználat megállapítását a Ptk. 77. § (3) és (4) bekezdésére, valamint a versenytörvény 3. § (2) bekezdésre alapozta.

A versenytörvény vagy a két törvény együttes alkalmazása esetén van lehetőség a versenyszempontú közérdek fokozott védelmére, és bírság is csak ez esetben kerülhet kiszabásra.

- c) A Ptk. 78. §-a deklarálja a **jó hírnév** védelmét. A jó hírnév sérelmét jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó, őt sértő, valótlan tényt állít, híresztel, vagy valós tényt hamis színben tüntet fel.

A versenytörvény 4. §-a tiltja valótlan tény állításával vagy híresztelésével, valamint valós tény hamis színben való feltüntetésével, úgyszintén egyéb magatartással a versenytárs jó hírnevét vagy hitelképességét sérteni, illetve veszélyeztetni.

A versenytörvény tehát leszűkíti a Ptk.-ban megfogalmazott jó hírnév védelmét a versenytársakra. így ha a versenytárs jó hírneve szenved sérelmet és az érdeksérelem éppen a versenytársi minőség miatt nyert különös tartalmat, akkor feltehetően a versenytörvény alkalmazására kerül sor, míg ennek hiányában a Ptk.

rendelkezései az irányadóak. Egyes esetekben elképzelhető a két jogszabály együttes alkalmazása.

- d) A **társasági törvény** lehetőséget ad a vállalkozók számára **egyesülés** alakítására, **közös vállalat** létrehozására. Ezeknek a társasági törvény által elismert funkciója az alapítók által közösen meghatározott célok elérése. Az egyesülés hozhat a tagjainak gazdálkodását összehangoló tevékenysége során olyan döntéseket is, amelyek más piaci szereplőkre is kihathatnak (pl. piacfelosztás, beszerzési források kizárása). Az ilyen szervezetek konkrét működése ily módon adott esetben korlátozhatja a versenyt, ami a versenytörvénybe ütközhet.

Az ilyen szervezetek esetleges versenykorlátozó magatartásának jogi megítélése többirányú problémát vet fel:

Egyrészt eldöntendő, hogy a versenytörvénybe ütköző versenykorlátozás esetén ki a felelős: az alapítók vagy a közös vállalat, az egyesülés. Az eddigi versenyfelügyeleti eljárások azt az álláspontot tükrözik, hogy az alapítók. Elvileg és gyakorlatilag is ez látszik a helyes megközelítésnek. Elvileg azért, mert ha van versenykorlátozás, az az alapítók között történik, az általuk létrehozott szervezet csak megjelenési formája (módszere) a versenykorlátozásnak; gyakorlatilag pedig azért, mert előfordulhat hogy az egyesülés majd nem folytat olyan gazdasági tevékenységet, amely alapján rá a versenytörvény hatálya kiterjedne.

Nagyobb probléma az, hogy az egyesülés, a közös vállalat tevékenysége végső soron a társasági törvényben megfogalmazott célokra irányul akkor is, ha az alapítók közötti versenykorlátozást jelent is. Tekintettel azonban arra, hogy versenypolitikai szempontból nem az a meghatározó, hogy a versenykorlátozás milyen formában jelentkezik, ezért az eddigi versenyfelügyeleti eljárásokban az egyesüléseken, közös vállalatokon keresztül megvalósuló versenykorlátozást a Versenytanács a versenytörvénybe ütközőnek minősítette.

Más álláspontra helyezkedett ugyanakkor a Fővárosi Bíróság: a Budapesti Hús-nyagykereskedelmi Közös Vállalatot alapító megyei húsipari vállalatok felülvizsgálati kérelme alapján — elsőbbséget adva a társasági törvénynek — megváltoztatta a Versenytanács marasztaló határozatát.

Valószínűleg ebben a kérdésben is csak bizonyos idő elteltével lehet számítani az egységes szemlélet kialakulására. Ha viszont ez nem következik be, akkor szükségessé válhat a verseny- és/vagy a társasági törvény olyan módosítása, amely egyértelműbb jogi helyzetet teremt. A versenypolitikai érdek — jelen piaci körülmények között — mindenképpen azt igényli, hogy közös vállalatokon, egyesüléseken keresztül se lehessen versenykorlátozó magatartást folytatni. Ha a törvények nem így kerülnek alkalmazásra, vagy nem ilyen értelemben kerülnek pontosításra, akkor a társasági törvény alkalmazásával a versenytörvény jogszerűen kijátszható lenne, azaz minden olyan versenykorlátozás, amely a társasági törvényben szabályozott formában valósul meg, nem lenne tilalmazható.

- e) A széles körben kibontakozó vállalati átalakulások, tulajdonosváltások egy speciális — a versenyjogot is érintő — problémát hoztak felszínre. Nevezetesen azt, hogy a vállalkozás alkalmazottainak egy része lényegében azonos profilkra

gazdasági társaságot hoz létre. Ennek során az új társaság gyakran követ el — a számára versenytársat jelentő eredeti vállalkozással szemben — olyan magatartást, mely a versenytörvény I. fejezetébe ütköző tisztességtelen versenycelekményt (pl. titoksértést, jogtalan névhasználatot, hírnévrontást) jelent.

Ezek elbírálása a versenytörvény alapján **bírósági** hatáskörbe tartozik. A sértettek azonban ennek ellenére gyakran a Gazdasági Versenyhivatalhoz fordulnak jogorvoslatért: részint a tisztességtelen piaci magatartás általános tilalmát megfogalmazó generálklauzulára alapozva, részint a fogyasztók megtévesztését kifogásolva. Hasonló logika alapján gyakran versenytárs kifogásolja valamely vállalkozó fogyasztót megtévesztő reklámját.

A generálklauzula az eddigi esetekben általában nem volt alkalmazható, hiszen az csak akkor jöhet szóba, ha valamely jogesetre nincs a törvényben nevesített tényállás. A fogyasztók megtévesztése viszont reális lehetőség. A kérdés csak az, hogy a versenytárs terjeszthet-e elő kérelmet a fogyasztók megtévesztésére hivatkozva. Az eddigi versenyfelügyeleti eljárásokban arra az álláspontra helyezkedtünk, hogy: igen — hiszen a versenytörvény szerint bárki lehet kérelmező, akinek az adott ügy jogos érdekét érinti. Ez pedig a versenytársra is igaz.

Ugyanakkor olyan esetben, amikor valamely ügyben a fogyasztó megtévesztés elenyésző súlyú önmagában és a versenytársat ért sérelemhez képest is, akkor az látszik célravezetőnek, ha a kérelmet a Versenytanács elutasítja és felhívja a kérelmező figyelmét, hogy igényével a bírósághoz fordulhat.

2. A szerződésben kikötött szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti feltűnő nagy értékkülönbség hordozója általában **az ár és az ár alapjául szolgáló értékesítési feltétel**. Az árban, valamint az ár alapjául szolgáló értékesítési feltételekben — kivéve a rendkívül szűk körben érvényesülő hatósági árakat — a szerződő felek állapodnak meg. E tekintetben tehát a szerződéses szabadság elve érvényesül. Ugyanakkor az ártörvény külön kiemeli, hogy az árban történő megállapodás során a szerződő felek kötelesek a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló törvényben foglaltakat megtartani. Ebből következik, hogy az árban való megegyezés sem történhet a tisztességtelen verseny, a kartell, illetve a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmába ütköző módon. Az ártörvényben és a versenytörvényben is az az elv jut kifejezésre, hogy a felek megegyezése alapján érvényesített ár általában nem kifogásolható, ha megfelelő választási lehetőség áll a felek rendelkezésére, vagyis ha a szabad megegyezés feltételei adottak. Az árban történő kedvező vagy kedvezőtlen megegyezésért — a megfelelően működő piac esetén — a következményeket a feleknek kell viselniük.

A kérelemre indult versenyfelügyeleti eljárások egy része az ügyleti árat kifogásolta. A versenytörvény eszközével azonban a magas árakkal szemben általában nem lehet hathatósan küzdeni. Ez nem jelenti azt, hogy adott esetben a versenytörvény alapján az ár ne lenne kifogásolható. A versenytörvény egyes rendelkezései alapján az ár a következők szerint ítéltető meg:

- a) Az ár nagysága is kifogásolható, ha az ár a versenytörvény 3. §-ában megfogalmazott általános tilalomba ütköző magatartással, vagy a versenytörvény 11. §-ában felsorolt tényállások megvalósítása révén a fogyasztók megtévesztése útján került érvényesítésre.
- b) A gazdasági versenyt korlátozó megállapodás egyik fajtája az **árkartell**, amikor is a kartellben részt vevők egységesen érvényesítendő árban, árpolitikában állapodnak meg egymással. Ha a versenyfelügyeletet ellátó szerv az árkartell fennforgását megállapítja, akkor a törvény rendelkezéseibe ütköző magatartás további folytatását megtiltó határozatot hoz. Az ilyen határozat a résztvevőknek a kifogásolt **magatartáskoordinációtól való eltiltását** jelenti. Ilyen értelmű határozat született az egyes taxistársaságoknak a viteldíjak egységes megállapítására irányuló megállapodása esetében.

Ha a kifogásolt magatartás-koordináció megszűnik, az idővel az árak megváltozását is eredményezi. Ennek mértékére azonban nem lehet általános szabályt adni. Ha abból indulunk ki, hogy a magatartáskoordináció kikapcsolásával a gazdasági verseny működhethet, akkor az ár elmozdulásának általában az árszint csökkenésében kell jelentkeznie. Inflációs körülmények között azonban ez nem jelent feltétlenül abszolút árcsökkenést, hanem esetenként csak relatív árcsökkenésként jelentkezik, ami azt jelenti, hogy az adott ár növekedése kisebb lesz az általános árszínvonal-emelkedésnél vagy az egyébként várhatónál.

A későbbiekben kialakuló egységes árszint nem feltétlenül jelenti a magatartáskoordináció további folytatását. Ez a piaci folyamatok természetéből is következhet. A kartellre ezért általában nem lehet egy adott időszak állapotából következtetni, hanem az csak — a kereslet-kínálat helyzetét vizsgálva — hosszabb időszak piaci magatartása alapján ítéhető meg.

- c) A gazdasági versenyt korlátozó megállapodások körében a versenytörvény tiltja a **továbbeladási ár** meghatározását.

A termelők esetenként az árak mérséklésével kívánják a keresletet megtartani, vagy növelni. Ehhez azonban arra van szükség, hogy a termelő által ennek érdekében tett árcsökkenés a fogyasztóhoz is eljusson. A kereskedelem viszont igyekszik a maga hasznát növelni, a termelői árengedményeket egészben vagy részben a maga számára hasznosítani. Ezen érdekösszeütközés feloldására a termelők egy része a kereskedők számára meg kívánja határozni a továbbeladási árat. A kereskedők viszont tiltakoznak azellen, hogy a termelők meghatározzák az ő árpolitikájukat.

Ennek az ellentmondásnak a feloldására és főleg a fogyasztók érdekeinek védelme céljából a versenytörvény tiltja ugyan a továbbeladási ár meghatározását, de csak akkor, ha a gazdasági verseny korlátozását vagy kizárását eredményezheti. A versenykorlátozás mindenekelőtt olyan magatartás esetén jöhet szóba, amikor a termelő az árverseny akadályozása érdekében köti meg a kereskedő kezét. Ha viszont a termelő és a kereskedő pl. abban állapodnak meg, hogy a kereskedő az adott termelő termékeit egy közösen meghatározott —

a kereskedő érdekeltségét is megteremtő — áránál nem árulja drágábban, akkor nem beszélhetünk versenykorlátozásról. Ennek megfelelően konkrét esetben nem minősül jogellenesnek, ha a termelő és a kereskedő az általuk közösen helyesnek tartott „legmagasabb fogyasztói ár” érvényesítésében vagy a termelő által adott árendemény továbbadásában állapodnak meg egymással.

Lehetséges olyan eset is, amikor a továbbeladási ár megkötéséhez olyan egyéb körülmény, pl. erőfölény társul, amelynek révén a továbbeladási ár az adott piac jellemzőjévé válva korlátozza a versenyt. Ilyen esetben csak a törvényi mentesülési lehetőségek alapján lehet szabadulni a tilalom alól. A mentesülés feltételeként említett előnyök közül pl. „az árak kedvező alakulása” jöhet szóba. Ennek bizonyítása a megállapodást kötő felek feladata.

- d) A **gazdasági erőfölénnyel való visszaélés** egyik megjelenési formája a jogellenes árkikötés lehet. Bár ilyen kikötéssel szemben a versenytörvény némi védelmet biztosít, de tisztában kell lenni azzal, hogy a versenytörvény alkalmazásával önmagában nem lehet megoldani azokat a problémákat, amelyek a visszaélés alapját képezik.

Gazdasági erőfölény esetén a vevő és az eladó szabad megállapodása esetén is kifogásolható az ár. Erőfölényes helyzetben tehát a „magas ár” önmagában is törvénytörő lehet. Erre az alapot a törvény az indokolatlan egyoldalú előny kikötésének tilalmával teremti meg, aminek minősül különösen, ha a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között feltűnően nagy az értékkülönbség.

- da) A versenyfelügyeleti eljárás során a legnagyobb problémát általában az **értékkülönbség megállapítása** jelenti. Amíg ugyanis a Ptk.-ban szabályozott esetben rendelkezésre áll az a piaci ár, amihez képest a megtámadott egyedi ügyletben eltértek, gazdasági erőfölény esetében általában éppen ez hiányzik. A gazdasági erőfölény tényéből adódóan a piaci ár eltér attól az ártól, amely versenypiaci körülmények között érvényesülhetne. Nem ad egyértelmű eligazítást a törvény akkor sem, amikor az értékkülönbözöt megállapításánál — egyebek mellett — a forgalom és értékviszonyokat rendeli vizsgálni. Végül soron tehát azt lehet mondani, hogy gazdasági erőfölény esetén az értékkülönbözöt a tényleges ár és a versenypiacon érvényesíthető ár különbsége. Ez utóbbi ún. **elméleti versenyár** azonban — az esetek többségében — csak spekulatív módon határozható meg.

Az eddigi versenyfelügyeleti eljárások tapasztalatait is figyelembe véve az elméleti versenyár és az ahhoz képest mutatkozó értékkülönbözöt meghatározására nézve az alábbi lehetőségek körvonalazódnak:

- A legkedvezőbb eset, ha az országon belüli -területi- erőfölényről van szó, s az ország **más**, nem erőfölényes piaci szerkezetű **területein** érvényesülő ár viszonyítási alap lehet.
- Ha az erőfölény **nem monopolhelyzetként** jelentkezik, az adott piacon vannak más olyan szereplők, melyek árai összehasonlítási alapot képeznek.
- Elvileg szóba jöhetnek más országok belső árai vagy a **magyar külkereskedelemben** érvényesülő árak. Más országok belső árai azonban értelemszerűen csak az érvényes árfolyammal számíthatók át forintba, s az

így átszámított árak nem alkalmasak arra, hogy a hazai árak egyértelmű viszonyítási alapjai legyenek-Az erőfölényben lévő vállalkozó által érvényesített árak az azonos vagy helyettesítő áruk importárához való viszonyítása is problematikus. Elvileg ugyan az importnál nem magasabb belföldi ár — liberalizált import esetén — versenyjogi szempontból nem kifogásolható. A gyakorlatban azonban lehetséges, hogy az erőfölény éppen abban jut kifejezésre, hogy az importáru irreálisan

drága (pl. a kőolajtermékek vezeték és tárolók hiányában csak tartálykocsiban szállíthatók), és ezt a „rést” az erőfölényben lévő egyoldalúan kihasználja.

- Reális árösszehasonlítás hiányában a versenytörvény szerinti értékviszonyok **költség-haszon** számítás alapján is közelíthetők. Ennek során elvileg az ártörvényben megfogalmazott normából lehet kiindulni, tehát, hogy az árak fedezetet kell biztosítani a hatékonyan működő vállalkozó ráfordításaira és a működéshez szükséges nyereségre. Az eddigi versenyfelügyeleti gyakorlatban teljes körű költség-haszon számítást nem alkalmaztunk. Valószínű azonban, hogy az ilyen jellegű számítással — ha az egyáltalán racionálisan elvégezhető — csak meglehetősen tág határok adhatók az elméleti versenyárra. A költség-haszon számítás egy további problémája jelentkezik akkor, ha valamely „vegyes profilú” piaci szereplő — mint eladó — nem általában, hanem csak egyes áruira nézve van erőfölényben. Ilyenkor ugyanis szükségessé válhat az erőfölényes és nem erőfölényes tevékenységek közötti költséghatárolás, ami rendkívül bonyolult is lehet. Mindezeket figyelembe véve a gyakorlatban célszerűbb lehet az ügy jellegének megfelelő **„különbözeti költségszámítások”** alkalmazása. Ezek alapja lehet az adott vállalkozó valamely korábbi időszakban alkalmazott ára vagy más piacon tevékenykedő vállalkozó adott időszakban érvényesített ára.

db) Ugyancsak problémát jelent a versenyfelügyeleti eljárások során az **értékkülönbözet minősítése**. A probléma kétirányú: egyrészt minősíteni kell az elméleti versenyárat, másrészt az attól való eltérést is. Minél nagyobb biztonsággal állapítható meg az elméleti versenyár, annál kisebb eltérés minősíthető feltűnően nagynak. Valószínűleg nem határozható meg egy olyan eltérési mérték, amely alatt már nem állapítható meg a feltűnően nagy értékkülönbözet. Végso soron az elméleti versenyárhoz képest bármilyen kis különbség is kifogásolható, hiszen ez esetben az a kiindulópont, hogy ez a többlet a piaci pozícióból fakad.

3. A versenytörvény nem érinti a **felelősség** kérdését, illetve az nincs meghatározva, hogy az egyes jogágakban meglévő felelősségi formák közül a versenyjog alkalmazása során mit kell irányadónak tekinteni. A polgári jog körében általában a **vétkes felelősségi** rendszer érvényesül. Aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentessül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

A felelősségnek azonban ettől eltérő szabályai is vannak, így pl. a veszélyes üzem felelőssége, amely **objektív felelősség**. Aki fokozott veszéllyel járó tevékenységet

folytat, köteles az abból eredő kárt megtéríteni, és ez alól csak akkor mentesül, ha bizonyítja, hogy a kárt olyan elháríthatatlan ok idézte elő, amely a fokozott veszéllyel járó tevékenység körén kívül esik.

Nem tisztázott az, hogy a versenyjog körében a vétkes felelősségi szabályok vagy pedig az objektív felelősségi szabályok alkalmazhatók-e. Egyértelmű gyakorlatot kell kialakítani a tekintetben, hogy a versenyjogi tényállások szándékosan vagy gondatlanul, esetleg bármelyik módon megvalósíthatók-e, és a vétkesség bizonytalansága esetén sikeresen hivatkozhat-e az elkövető a felelősségének az elhárítására, azaz kimentésnek van-e helye, vagy a fokozott felelősségi elv érvényesülését kell az ügyekben irányadónak tekinteni.

Tekintettel arra, hogy a versenyjog különböző jellegű, de széles körben jelentkező érdekeket véd, így nem csak a versenytársak egymás közötti érdekét, hanem a fogyasztók érdekeit, legfőképpen pedig a versenyhez fűződő közérdeket is védi, célszerű e körben szigorú felelősségi rendszert érvényesíteni. E célkitűzéssel az áll összhangban, ha a vállalkozó felelőssége fennáll mindazon jogsértésre, amely tevékenységi körében keletkezett, illetve annak folytán következett be.

Ilyen megfontolások alapján a versenytörvény- alkalmazása körében általában csak azt kell vizsgálni, hogy a versenytörvénybe ütközés megtörtént-e, vagy sem, és e tekintetben a felelősség megállapítható, függetlenül a vétkességtől. Ezt támasztja alá az a versenytörvény 43. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés, amely szerint a versenyfelügyeletet ellátó szerv megtilthatja a törvény rendelkezéseibe ütköző magatartás további folytatását. Ha a jogsértés megtörtént, akkor a további folytatást meg lehet tiltani, és a törvény nem írja elő feltételül a felelősség vizsgálatát.

Az előzőekhez képest a versenytörvény egyes rendelkezései speciális szabályokat tartalmaznak, ugyanis bizonyos versenytörvénybe ütköző magatartásokhoz célzatosságot kívánnak meg. így pl. a versenytörvény 11. § (1) bekezdése szerint tilos a fogyasztók megtévesztése az áru kelendőségének fokozása érdekében. így tehát a felelősség megállapításához a célzatos cselekmény elkövetése szükséges.

A bírság kiszabása a vétkes felelősségi szabályok figyelembevételével történik.

— A versenytörvény 48. § (1) bekezdése szerint ugyan a bírságot a jogsértés megállapítása esetén ki kell szabni, de annak mértéke bizonyos határok között mozoghat. A bírság összegének megállapítása során tehát lehetőség van a vétkesség vagy annak mértéke értékelésére, hiszen különösen méltánylást érdemlő esetben a bírság a minimálisan előírt 130%-nál alacsonyabb összegben is kiszabható.

— Amennyiben jogosulatlan anyagi előny vagy kár nem állapítható meg az ügyben, akkor a bírság összegét a versenytörvény 48. § (2) bekezdése szerint az összes körülményre tekintettel, különösen a versenyhez fűződő érdek veszélyeztetésének mértékére kell megállapítani. Minthogy a törvény a bírság megállapításához az eset összes körülményeinek mérlegelését írja elő, lehetőség van a vétkesség értékelésére is.

4. A versenyfelügyeleti eljárásokban lényeges kérdésként vetődött fel az **érintett piac** meghatározása, különösen a mezőgazdasági termékértékesítés körében.

A versenytörvény egyik központi kategóriája az ún. érintett piac, amit a földrajzi terület és az áru, ideértve az ésszerűen helyettesítő árukat is, alapján kell meghatározni.

A **földrajzi területet** a sérelmet elszenvedő piaci szereplők oldaláról kell megközelíteni. Az érintett piacot tehát eltérően kell megítélni attól függően, hogy vevői vagy eladói oldalról vizsgáljuk. Azt pl, hogy valaki eladói erőfölényben van, csak a vevői, azt pedig, hogy vevői erőfölényben van, csak az eladói oldalról lehet megközelíteni.

A vevő gazdasági erőfölényének megítélése az érintett piacon annak vizsgálata révén lehetséges, hogy eladóinak, rajta kívül milyen más, reálisan szóba jöhető vevői vannak. Így ha az érintett piac földrajzi értelemben nem egyértelműen körülhatárolható, akkor az érintett piac eladónként eltérő lehet. Ugyanez igaz eladói erőfölény esetén is, tehát az érintett piac vevőnként különbözhet.

Az érintett piac földrajzi körülhatárolása, különösen a mezőgazdasági termékértékesítés esetében nyer nagy jelentőséget. Egyes mezőgazdasági termékekre az elmúlt évtizedekben az egyes felvásárlókhöz kötődő termeltetési körzetek alakultak ki. Ennek alapja részint gazdasági racionalitás (pl. szállítási költség minimalizálása), részint a hagyományok. A piaci szereplők ezeket a területi határokat tiszteletben tartották. Ebből azonban nem következik az, hogy a vásárló hagyományos termeltetési körzete érintett piacnak lenne tekinthető.

Az **árükör** meghatározásánál az egymást ésszerűen helyettesítő árukat együttesen kell figyelembe venni. A törvény nem tesz különbséget aszerint, hogy az árut vétel vagy eladás szempontjából vizsgálják, azonban a konkrét esetekben ez nem kerülhető meg.

Az adott törvénysértés vizsgálatánál annak van jelentősége, hogy az eladó által forgalmazott áruk a vevők szempontjai alapján milyen más árukkal helyettesíthetők ésszerűen. A vevői törvénysértés vizsgálatakor az eladó rendelkezésére álló termelőkapacitáson gazdaságosan előállítható áruk összességét kell figyelembe venni.

A vevő és az eladó oldaláról figyelembe vett helyettesíthetőség egybe is eshet, de az egyáltalán nem szükségszerű. Így pl. a cukorrépának a vevő cukorgyár szempontjából a magyar piacon nincs helyettesítő áruja; az eladó mezőgazdasági termelő szempontjából viszont a termelési folyamat megkezdéséig helyettesítő áruk lehetnek mindazok, amelyek az adott területen gazdaságosan termelhetők. A termékértékesítési szerződés megkötésekor a termelők egy meghatározott területen termelhető termények eladásáról döntenek. Ezért az érintett piac szempontjából mindig vizsgálni kell, hogy a vizsgálat tárgyát képező termény mellett milyen más — az adott időben termelhető — terméket szükséges figyelembe venni.

Különösen a mezőgazdasági termékértékesítés körében az érintett piac meghatározásánál tekintettel kell lenni arra a sajátos körülményre is, hogy a termékértékesítési szerződés **megkötése** és **teljesítése** között viszonylag hosszabb

idő telik el. Az idő múlásával megváltozhatnak azok a körülmények, amelyek az érintett piacot, illetve a gazdasági erőfölényt meghatározzák.

A szerződés teljesítésének időpontjára az eladók érintett piaca a szerződés megkötésének időpontjához képest beszűkül, mert a vetést követően megszűnik a termelés helyettesítésének a lehetősége, továbbá csökken a szóba jöhető vevők köre.

Mindez problémát akkor okoz, ha valamelyik fél megkísérli a szerződést formailag ugyan közös megegyezéssel, de érdemben „hatalmi” pozícióból tárgyalva **módosítani**. A kereslet beszűkülésekor pl. a vevő oldaláról felvetődhet az ár „közös megegyezéssel” történő módosításának igénye, ugyanakkor — az általános túlkínálat következtében — a termelő nem

találhat más vevőt, különösen nem az eredeti áron. Előállhat az a helyzet, hogy a termelő érintett piaca az eredeti szerződéses partnerre szűkül. Ez esetben pedig a vevő valamennyi eladójával szemben gazdasági erőfölénybe kerül.

Az 1991. évi mezőgazdasági túlkínálati helyzetben a vevői oldallal szemben merültek fel kifogások, de pl. aszály esetén elképzelhető a fordított helyzet, a túlkereslet is. Ilyen esetben azonban — miután az eladók száma lényegesen meghaladja a vevőkét — kisebb a visszaélés lehetősége.

Mindez nem zárja ki, hogy közös megegyezéssel ne lehetne a mezőgazdasági termékértékesítési szerződést módosítani. A termelő és a vevő hosszú távú egymásrautaltsága indokolhatja, hogy a szerződéskötés időpontjában a várthoz képest bekövetkező előnyön vagy hátrányon megosztozzanak. A törvénytörtő csak az, ha valamelyik fél annak során visszaél erőfölényével, vagyis a szerződés módosításánál egyoldalúan kívánja a feltételeket diktálni. Ezt — bizonyítása esetén — a versenyfelügyeletet ellátó szerv szankcionálja.

Nem lehet azonban egyetérteni azzal, ha a felek érdekeik képviselőjében csak a versenyfelügyeleti eljárásra építenek, és olyan gazdaságpolitikai kérdést kívánnak versenyfelügyeleti eszközzel megoldatni, amely a kormányzat feladatát képezi. Annak érdekében, hogy a versenytörvényben az alárendeltségi viszonyban lévő részére biztosított jogvédelem érvényesülni tudjon, célszerű lenne a feleknek közösen termékértékesítési szerződések tartalmán változtatni. Kívánatos lenne pl. olyan feltételes álmegállapodások, ún. csúszó árklauzúlok kikötése, amelyek a lehetséges mértékben minimalizálják annak szükségességét, hogy a szerződésmódosítás igénye egyáltalán felmerülhessen.

5. A versenyfelügyeleti eljárások során tisztázni kellett a **meghatározó befolyás szerzésére** vonatkozó előírások alkalmazási rendjét, illetve azt, hogy milyen esetekben kell a meghatározó befolyás szerzéséhez a Gazdasági Versenyhivatal előzetes engedélyét kérni.

A meghatározó befolyás-szerzés engedélykérési kötelezettségének megállapításához három kérdésre kell választ adni:

a) Ki lehet a meghatározó befolyás- szerzés alanya?

A meghatározó befolyásszerzéshez mindkét félnek vállalkozónak kell lennie, azaz annak is, aki felett a meghatározó befolyást szerezték és annak is, aki a meghatározó befolyást szerzi.

A vállalkozó versenytörvény szerinti fogalmát — összhangban a törvény hatályával — a Vtv. 2. § a) pontja határozza meg. E szerint vállalkozó a Magyar Köztársaság területén gazdasági tevékenységet folytató jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdasági társaság és az egyéb társaság, továbbá a természetes személy. A meghatározó befolyásszerzés csak akkor következik be, ha azt valamely belföldön jogszerűen működő és gazdasági tevékenységet folytató vállalkozó hajtja végre (pl. vállalat, rt, kft, egyéni vállalkozó), és aki felett szerzik a meghatározó befolyást, annak is belföldön jogszerűen működő és gazdasági tevékenységet folytató vállalkozónak kell lennie.

A kérdés ilyen módon való megközelítésének szükségességét az vetette fel, hogy az esetek egy részében (pl. gazdasági társaságnál) vállalkozóként maga a gazdasági társaság jelenik meg, függetlenül attól, hogy többen vesznek részt benne. A meghatározó befolyás szerzés szempontjából tehát az a lényeges, hogy a meghatározó befolyásszerzéssel kapcsolatban kit kell vállalkozónak tekinteni.

b) Hogyan lehet meghatározó befolyást szerezni?

Meghatározó a befolyás akkor, ha az egyik vállalkozó a másik vállalkozó — vagyona feletti rendelkezési jogot biztosító részvények, üzletrészek, illetve szavazati jogok több mint 50%-át megszerezte, vagy — döntéseinek befolyásolására, illetve ügyeinek vitelére külön megállapodás alapján jogot szerzett, vagy — feletti tényleges magatartása ezt egyébként bizonyítja.

Mindhárom fordulat lényeges közös eleme, hogy az egyik vállalkozó a másik vállalkozó felett valamilyen formában meghatározó, uralmi helyzetbe kerül.

c) Mikor kell a meghatározó befolyás szerzéséhez engedélyt kérni?

Ha a meghatározó befolyást szerző vállalkozónak és annak a vállalkozónak, aki felett a meghatározó befolyást szerezték, együttes részesedése az érintett piacon az előző naptári évben — az általuk forgalmazott bármelyik áru tekintetében — a 30%-ot meghaladja. E tekintetben az ún. közvetett résztvevőket is figyelembe kell venni.

Az előzőek a **privatizáció** körében végbemenő meghatározó befolyás szerzéssel kapcsolatban nyernek különös jelentőséget. Ehhez akkor kell a Gazdasági Versenyhivataltól előzetesen engedélyt kérni, ha a vállalkozók együttes piaci részesedése a 30%-ot meghaladja, és ha a meghatározó befolyást szerző (a privatizációban a vevő) a versenytörvény hatálya alá tartozó vállalkozó. Az, aki a versenytörvény szerint nem minősül vállalkozónak, hanem pl. csak pénztőkével rendelkező természetes személy, állami tulajdon vásárlása esetén — e feltétel hiányában — nem köteles a Gazdasági Versenyhivataltól előzetesen engedélyt kérni. Ha az állami tulajdont a versenytörvény szerinti vállalkozó veszi meg —

amennyiben a meghatározó befolyás szerzésének ténye és a 30%-os feltétel fennáll —, az előzetes engedélykérési kötelezettségnek eleget kell tennie.

A jelentősebb méretű privatizációnál a jelenlegi gyakorlat szerint az esetek nagy részében a vásárló külföldi. Ilyen esetben — az előzőeknek megfelelően — az esetleg létrejövő meghatározó befolyásszerzéshez az engedélykérési kötelezettség csak akkor jöhet szóba, ha a külföldi a magyar piacon a versenytörvény szerinti vállalkozóként már szerepelt a vásárlást megelőzően. A külföldi befektető azzal, hogy egy vagy több magyarországi vállalkozásban — értelemszerűen gazdasági társaságban — részt vesz, annak tagja, még nem minősül szükség szerint a versenytörvény szerinti vállalkozónak. Ezért ha a külföldi befektető már több gazdasági társaság tagja, és egy újabb privatizációs eljárásban vevőként jelentkezik, csak abban az esetben jöhet szóba a meghatározó befolyásszerzés lehetősége, és ahhoz az engedélykérési kötelezettség, ha a külföldi vásárló már ezt megelőzően a versenytörvény szerinti vállalkozóként van jelen a magyar piacon, nem pedig valamely versenytörvény szerinti vállalkozó tagja.

6. A gazdasági erőfölény és a **monopolhelyzetek** nem szükségszerűen egymást fedő fogalmak. Gazdasági erőfölényben nemcsak a monopolhelyzetben lévő vállalkozó lehet, hanem más, a piacon domináns erővel rendelkező vállalkozó is. A gazdasági erőfölény a vállalkozónak azt a képességét jelenti, hogy meghatározó jelleggel hatni tud a piacra. Hiánygazdaság körülményei között a túlkereslet következtében még egy aránylag alacsony piaci részesedésű szereplő is erőfölényben lehet. Ennek oka, hogy a kínálatot összességében meghaladja a kereslet.

A gazdasági erőfölény megítélésében fontos szempont lehet az, hogy milyen a piac „megtámadhatósága”, azaz milyenek a piacra lépés lehetőségei. Ha ezek nem korlátozottak, akkor viszonylag magas piaci részesedés mellett is kisebb az esély a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre.

Az eddigi versenyfelügyeleti eljárások között voltak olyanok, amelyek mögött olyan abszolút monopolhelyzet húzódott meg, amikor megállapítható volt az is, hogy más szereplők piacra lépésére nincs vagy igen korlátozott a lehetőség.

Az OKGT (MOL Rt), a Plaket Kft. által gyártott rendszám tábla, a Fővárosi Fürdőigazgatóság által forgalmazott termálvíz, valamint a műsorszórási díjak ügyében egyaránt az érvényesített ár képezte a kifogás tárgyát. Mindegyik esetben megállapítható volt az eladó szinte abszolút monopolhelyzete. A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés azonban általában nem vagy csak az ügy érdeme szempontjából kisebb jelentőségű kérdésekben volt megállapítható. Magának az érvényesített árnak a versenytörvénybe ütközését — a rendszám táblaügy kivételével — nem lehetett megállapítani. Ez nem véletlen, hiszen monopolhelyzet esetén nemcsak hogy nincs olyan piaci ár, amelyhez képest az érvényesített ár megítélhető, de az előzőekben említett elméleti versenyár meghatározása is rendkívüli bizonytalanságokkal terhes, sőt gyakran meg sem határozható (pl. termálvíz-, műsorszórási díj).

Már ez a néhány eset is jelezte, hogy az olyan, szinte abszolút monopolhelyzetek esetén, mint amilyenek az említett ügyek háttérében meghúzódnak, a versenyjog nem képes lefedni a teljes versenypolitikai érdeket sem, s különösen nem a közérdeket szélesebben kifejező általános gazdaságpolitikai érdekeket. Az általánosabb gazdaságpolitikai jellegű állami akaratot — ha a monopólium felszámolására reális lehetőség nincs — csak valamilyen speciális, a közérdeket közvetlenül megjelenítő monopolelles szabályozással lehet érvényre juttatni. Ez utóbbinak a versenyjog szempontjából is jelentősége van, hiszen egy ilyen szabályozás bázisán a gazdasági erőfölénnyel való visszaélési tilalom is egyértelműbben értelmezhető és kezelhető a monopóliumok esetében.

7. Az egyes versenyfelügyeleti eljárások során kiszabott **bírságokat** áttekintve az állapítható meg, hogy ha az összegszerűséget vesszük alapul, akkor háromnegyed részben a versenytörvény 48. § (1) bekezdése alapján, ha pedig az ügyszámot vesszük alapul, akkor általában a 48. § (2) bekezdése alapján került a bírság kiszabásra.

A versenytörvény 48. § (1) bekezdése a jogsértő magatartással elért anyagi előnyt vagy a fogyasztóknak és a versenytársaknak okozott kár összegét, a 48. § (2) bekezdése pedig az eset összes körülményeit, különösen a versenyhez fűződő érdek veszélyeztetésének mértékét tekinti bírság alapul.

A versenytörvény 48. § (1) bekezdése alapján lényegileg három ügyben került a bírság megállapításra (Plaket-ügy 34 millió Ft, kövérsértés-ügy 7 millió Ft, Sasfiók-ügy 400 ezer Ft), ugyanis az elért jogtalan előny ezekben az ügyekben vált **egyértelműen** kimunkálhatóvá.

A többi ügyben sem az elért jogosulatlan előny, sem az okozott kár nem volt kimunkálható. Ennek oka, hogy a bírságkiszabással lezárt eljárások nagyobb része hivatalból indult, és az ügyben károsult a kárigényét nem munkálta ki, vagy pl. a kartellügyekben a valódi károsultak nem is szerepeltek, illetve olyan széles körben jelentkeztek, hogy kárigényük felmérésére nem volt lehetőség. Természetesen ez nem zárna ki, hogy a jogosulatlan előny ne legyen kimunkálható. Ennek viszont az mond ellent, hogy pl. a kartellügyekben az elvileg érvényesíthető árat kellene megállapítani ahhoz, hogy a tényleges és az elvileg érvényesíthető ár közötti differencia mint jogosulatlan előny megállapítható legyen. Erre azonban azért nem került sor, mert az árkartellügyekben a jogsérelem megállapításán nem terjeszkedik túl a hivatal, az általa helyesnek tartott ár megállapítása nem tartozik a hatáskörébe, mert ez a hatósági ármegállapítás látszatát keltené. Mindezek a körülmények azt vonták maguk után, hogy a bírság alap megállapítása széles körben a versenytörvény 48. § (2) bekezdése alapján történt. Az ezen az alapon kiszabott bírságok jogalapja is kétféleképpen került megközelítésre: egyrészt valamilyen, az ügyben lehetséges számítással, másrészt pedig a jogsérelemhez igazodó összeg megállapításával. Ez utóbbi esetben gyakran csak jelképes, 10-20 ezer forintos bírságok kerültek kiszabásra. A generális prevenció ugyanis nemcsak a bírság összegével, hanem a határozat egészével valósul meg.

A versenytörvény 48. § (1) bekezdése alapján megállapított bírságösszegek esetében két esetben került sor **mérséklésre**: a Plaket-ügyben a keletkezett többletköltségek egy részét a bírságalap kiszámításánál nem lehetett figyelembe venni, ezért a 30%-os bírságnövelő hányad nem került kivetésre. Hasonló körülmények kerültek mérlegelésre a kövérsértés-ügyben, amikor is azt vette figyelembe a Versenytanács, hogy a húsipari vállalat ugyan az indokoltnál alacsonyabb áron vette át a sertéseket, de átvette, és emiatt tárolási és egyéb többletköltségei keletkeztek.

II.

Elvi állásfoglalások

A versenyfelügyeleti eljárások során szerzett tapasztalatok alapján a Versenytanács néhány olyan elvi jellegű megállapítást tett, amelyek a következőkben iránymutatásul szolgálnak a versenytörvényt alkalmazók számára.

A törvény hatálya Vtv. 1.§

A Vtv. hatálya a vállalkozónak a Magyar Köztársaság területén folytatott gazdasági — nyereség és vagyonszerzés céljából, üzletszerűen, ellenérték fejében végzett termelő és szolgáltató — tevékenységére terjed ki, függetlenül attól, hogy a vállalkozó a működés jogi feltételeivel (pl. hatósági engedélyekkel) rendelkezik-e vagy sem. (Vtv. 1. §) **Vi-18/1991. sz. ügy**

Generálklauzula Vtv. 3.§

A Vtv. 3. § (2) bekezdésében foglalt jogsértés megállapításának alapvető feltétele az, hogy a sérelmezett vállalkozói magatartás és a jogsértés között okozati összefüggés legyen.

A Vtv. 3. § (2) bekezdése a vállalkozótól fokozott gondosságot követel. Annak megítélésénél, hogy a jogsértésért való felelősség fennáll-e, nem a vétkességből, hanem a társadalmi elvárásokból kell kiindulni. A tisztességtelenség fogalma nem a vállalkozónak a bekövetkezett eredményhez való pszichikus viszonyát fejezi ki, hanem objektív mérce, melyet az általános fogyasztói szokások határoznak meg. **(Vi-29/1991. sz. ügy)**

Ha a reklámozó és a hirdetések megjelentető média a tiltott reklámozással jogosulatlan piaci előnyre tesz szert a jogszabályokat megtartó és azonos tevékenységet folytató versenytársakkal szemben, akkor az ilyen magatartás a Vtv. 3. § (2) bekezdésében foglalt tisztességtelen versenyselekménynek minősül. **(V1-134/1991.SZ. ügy)**

A fogyasztók megtévesztésének tilalma Vtv. II.§

Az a hirdetés, amely valamely termék használatának kötelező voltára, illetve annak időpontjára valótlán tájékoztatást ad, alkalmas a vásárlók megtévesztésére. [Vtv. 11. § (1) —(2) bekezdés a) pont] **(Vi-100/1991. sz.ügy)**

A verseny tisztessége megköveteli a reklámtisztességet, vagyis azt, hogy a reklám igaz és pontos legyen. A reklám nem tartalmazhat semmi olyat, ami akár közvetve is, kétértelműség, túlzás vagy ellenőrizhetetlen állítás folytán alkalmas arra, hogy a fogyasztót megtévevessze, és ezáltal a versenytárs érdekét is negatívan érintse. {Vtv. 11.§) **(Vi-117/1991. sz. ügy)**

Az a fogyasztónak szóló reklám, amelynek ígérete csak a vállalkozó belső üzletkörében valósul meg — pl. 30%-os árkedvezmény biztosítása —, de a vevő számára a boltban nem jelentkezik, alkalmas a vásárlók megtévesztésére. (Vtv. 11. § (2) bekezdés a) pont.) **(Vi-117/1991. sz. ügy)**

A vásárlók megtévesztése valósul meg, ha valamely kedvezményre vonatkozó hirdetés több bolt felsorolásával jelenik meg, az ígért kedvezmény azonban nem minden boltban valósul meg maradéktalanul. (Vtv. 11. § (2) bekezdés a) pont.) **(VI-117/1991. sz. ügy)**

Árengedményes akció esetén nem jogsértő az „amíg a készlet tart" kitétel használata, ha az árengedményes akciót hirdető reklám célja a nehezen eladható árukészletek felszámolása. (Vtv. 11. § (2) bekezdés e) pont.) **(Vi-117/1991. sz. ügy)**

Amennyiben a reklámot megjelenítő vállalkozónak tudomása van arról, hogy a reklámozott termékek a hirdetésben megjelölt időpontban nem állnak a vásárló rendelkezésére, a hirdetést feladó vállalkozó megvalósítja a Vtv. 11. § (2) bekezdés e) pontjában foglalt jogsértést. **(Vi-118/1991. sz. ügy)**

A Vtv. 11.§ (1) bekezdés alkalmazásának kettős feltétele van: egyrészt az áru kelendőségének fokozására irányuló célzat, másrészt az, hogy a kifejtett magatartás — hatásában — alkalmas legyen a fogyasztók megtévesztésére.

Valamely árunak olyan megnevezéssel való ellátása, melyből a fogyasztó arra következtethet, hogy egy másik — jó minőségű és keresett — árut vásárol meg, megvalósítja a Vtv. 11. § (1) bekezdésében előírt, a fogyasztók megtévesztésének tilalmába ütköző jogsértést. Megtévesztő árujelzőnek minősül a védjegyoltalomban részesült szöösszetételen túl minden más, az áru lényeges tulajdonságát megtévesztésre alkalmas módon használó áru jelzés is. (Vi-7/1991. sz. ügy)

Kartellek Vtv.

14.§

Az 1988. évi VI. tv. 103. §-a szerint alapított egyesülések törvényben megjelölt egyik célja a tagok gazdasági tevékenységének összehangolása. A magatartáskoordinációt a Vtv. önmagában nem tiltja. A Vtv.-be ütközik azonban az olyan megállapodás, amely alkalmas a gazdasági verseny korlátozására, vagy kizárására. A megállapodás nemcsak akkor ütközik a Vtv. 14. § (1) bekezdésébe, ha az ténylegesen a verseny kizárását vagy korlátozását eredményezte, hanem abban az esetben is törvénysértő, ha a megállapodásnak versenyt korlátozó vagy kizáró hatása lehet (hatáselv). Az egyesülés keretében létrejött tagok közötti megállapodás folytán nem az egyesülés, hanem a tagok lehetnek abban a helyzetben, hogy versenykorlátozó magatartást tanúsítsanak. (Vi-38/1991. sz. ügy)

A közös vállalat igazgató tanácsa által hozott olyan határozat, amely alkalmas arra, hogy az alapító vállalatok között a gazdasági versenyt korlátozza, a Vtv. 14.§ (1) bekezdésébe ütközik, különös tekintettel arra, hogy az Igazgató Tanács tagja a tagvállalat első számú vezetője. (Vi-49/1991. sz. ügy)

A Vtv. 14. §-ának szempontjából — kivéve a (3) bekezdését — a versenyfelügyeleti eljárásban csak a gazdasági versenyben érdekelt vállalkozó minősül versenytársnak. így versenytársnak csak az azonos tevékenységet folytató vállalkozó tekinthető. A gazdasági élet eltérő tevékenységet folytató szereplői egymásnak nem versenytársai. így, mivel a két különböző foglalkozást űző vállalkozó egymásnak nem versenytársa, összehangolt magatartást sem tudnak folytatni. Annak elbírálására, hogy ki minősül versenytársnak, a versenykorlátozó vagy kizáró megállapodás megkötésének, illetve a tanúsított összehangolt magatartás megkezdésének időpontja az irányadó.

(Vi-40/1991. sz. ügy)

A Vtv. 14. §-ába ütköző ügyekben a vizsgálat tárgya a versenyszabadság korlátozása vagy kizárása. Ez a fogyasztók választási lehetőségének korlátozását jelenti. A kartell megnyilvánulhat szerződés formájában, de összehangolt magatartással is, ami a felek magatartás-koordinációját jelenti. Az összehangolt magatartás útján

megvalósult cselekmény akkor ütközik a Vtv.-be, ha a gazdasági verseny korlátozását vagy kizárását eredményezheti. **(Vi-80/1991. sz. ügy)**

A fogyasztó részére érvényesített fizetési feltételek (pl. fizetési határidő, késedelmi kamat mértéke, a késedelmesen fizetőkre vonatkozó szankciók) versenytársak közötti egyeztetése a gazdasági verseny korlátozását eredményezheti. (Vtv. 14. § (2) bekezdés) **(Vj-34/1991. sz. ügy)**

Az érintett piac Vtv. 16.§

A vevő gazdasági erőfölénye esetén az érintett piacot az eladó szempontjából kell vizsgálni, ami azt jelenti, hogy

- a Vtv. 16. § (3) bekezdés szerinti helyettesítő áruként az adott földterületen (termelő kapacitáson) ésszerűen termelhető valamennyi terméket figyelembe kell venni;
- a Vtv. 16. § (4) bekezdése szerinti földrajzi terület pedig az eladó számára a vizsgált időszakban reálisan szóba jöhető vevők piaci helyeinek halmaza.

(Vi-63/1991. sz. ügy)

Az érintett piaci részesedés számításánál figyelembe kell venni a gazdasági tevékenységet engedély nélkül folytató gazdasági szereplőt is. **(Vi-18/1991. sz. ügy)**

Az érintett piaci részesedésnek a megállapodással érintett valamennyi árunál 10% alatt kell lennie, hogy a megállapodás a Vtv. 16. § alapján csekély jelentőségűnek minősüljön. **(Vi-19/1991. sz. ügy)**

A Vtv. 14. § szerinti tilalom alóli mentesítés Vtv. 17. § (2) a)

Ha a gazdasági versenyt korlátozó magatartás az árak egységes mértékű **csökkentésére** irányul, az nem jelenti feltétlenül a Vtv. 17. § (2) bekezdés a) pontja szerinti — az árak kedvező alakulását megfogalmazó — előny fennforgását. A hangsúly az árak **egységes** alakításán van, amely lehetővé teszi a megállapodás résztvevői számára, hogy — a verseny kikapcsolásával — a saját szempontjukból optimális (nyereségüket maximáló, illetve veszteségüket minimalizáló) ár-kínálat kombinációt alakítsanak ki. Az egységes mértékű egyeztetett árcsökkentés kisebb

lehet annál, mint amibe az adott keresleti-kínálati viszonyok mellett a piaci szereplők versenyhelyzetben (versenykorlátozás nélkül) kényszerültek volna. **(Vi-49/1991. sz. ügy)**

Az érintett piaci részesedésnek a megállapodás által érintett valamennyi árunál 30% alatt kell lennie, hogy az a mentesülés szemponjából ne jelentsen hátrányt. (Vtv. 17. § (3) bekezdés) **(Vi-19/1991. sz. ügy)**

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalma Vtv. 20.§ alapján tehető megállapítások

A Ptk. alapján lehetőség van arra, hogy a felek ne konkrét árban, hanem az árváltoztatás feltételeiben állapodjanak meg, feltéve, hogy az ár a szerződés teljesítésekor egyértelműen kiszámítható. Az e feltételt nem teljesítő ármeghatározás — az eladó gazdasági erőfölénye esetén — a Vtv. 20. § a) pontjában foglalt indokolatlan, egyoldalú előny kikötésének minősül, különösen olyan további szerződéses kikötés esetén, hogy ha a vevő a közölt árat nem fogadja el, akkor az eladó jogosult azonnali hatállyal megszüntetni a szerződést.

Az értékesítési feltételek eltérése esetén az eladónak joga van a számára kedvezőbb feltételekkel vásárló vevők részére alacsonyabb áron értékesíteni. Ha azonban a gazdasági erőfölényben lévő vevő nem teszi egyértelművé valamennyi vevője számára, hogy milyen feltételek mellett vásárolhatnak a szokásosnál kedvezőbben, akkor ez a magatartása sérti a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre vonatkozó általános tilalmat, s így a Vtv. 20. §-ába ütközik. **(Vj-73/1991. sz. ügy)**

Vtv. 21. §-hoz kapcsolódó megállapítások

Azt, hogy az erőfölény fennáll-e, mindig az adott érintett piacon, az adott időben meglévő műszaki és gazdasági körülmények figyelembevételével kell megítélni. A hosszabb időt és nagy anyagi ráfordítást igénylő későbbi, esetleges beruházás nem szolgálhat alapul annak megállapítására, hogy az áru (szolgáltatás) a vizsgált időszakban máshonnan beszerezhető. [Vtv. 21. § (1) bekezdés a) pont.] **(Vi-74/1991. sz. ügy)**

A Vtv. 22. §-ban meghatározott — a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között fennálló feltűnően nagy értékkülönbségben megvalósuló — jogsértés megállapítása feltételezi az áru (szolgáltatás) értékének (reális árának) meghatározását. Az áru (szolgáltatás) értékének az az ár (díj) felel meg, amely tényleges versenykörülmények között alakul ki, vagy -verseny hiányábanilyen körülmények között jönne létre.

Versenyhelyzet hiányában az olyan áru (szolgáltatás) értéke, amelyben nem a költségráfordítások játsszák a meghatározó szerepet (pl. szűkösen rendelkezésre álló természeti kincs) versenyjogi alapon nem határozható meg, így a Vtv. 22. § alkalmazására ezeknél az áruknál (szolgáltatásoknál) nincs mód. **(Vj-74/1991. sz. ügy)**

Tartós jogviszony esetén díjemeléskben megvalósuló jogsértést követ el az a vállalkozó, aki nem valós, illetve nem indokolt körülményekre hivatkozva emel díjat.

(Vi-74/1991. sz. ügy)

Azt, hogy szerződésmódosítás vagy az erre irányuló ajánlat erőfölényes helyzetben történik-e, nem a szerződés megkötése idején fennállott körülmények, hanem a módosítás — vagy erre irányuló ajánlat — idején fennálló piaci helyzet alapján kell megítélni.

A mezőgazdasági termékértékesítési szerződés módosítását kezdeményező megrendelő a Vtv. 21. § (1) bekezdés b) pontja szerinti erőfölényét valószínűsíti, ha a szerződéssel lekötött termény romlandó, a termelő tárolókapacitása korlátozott, és a kereslet a teljesítés időszakában lényegesen alacsonyabb a szerződéskötés időpontjában várhatóán.

Erőfölényes helyzetben az a tény, hogy a szerződés módosítása közös megegyezéssel történt, nem kizárólagos kritériuma a jogszerűségnek. Az erőfölénnyel rendelkező — gazdasági erejénél fogva — abban a helyzetben van, hogy akaratát jobban tudja érvényesíteni a tőle -a piaci helyzet folytánfüggésben lévő szerződő partnerével szemben, mint a mellérendeltségi viszonyban álló felek egymással szemben.

Ha tehát az egyik fél erőfölényes helyzete révén teremt a másik fél számára a szerződésmódosításra kényszerhelyzetet, az gazdasági erőfölénnyel való visszaélésnek minősül. (Vtv. 20. § és 21. § (1) bekezdés c) pont)

(Vj-97/1991., Vi-101/1991., Vj-102/1991., Vi-105/1991., Vi-127/1991. és Vi-140/1991. sz. ügyek)

Szervezeti egyesülések ellenőrzése Vtv. 23. § — 26. §

Ha olyan vállalkozók hoznak létre szervezeti egyesülést (beolvadást), amely vállalkozók termékei nem helyettesítik egymást, e szervezeti egyesülés nem minősül a gazdasági verseny fejlődését akadályozónak, amennyiben a szakmai sajátosságok — szoros vertikális kapcsolatban álló tevékenység, speciális profilok — alapján a gazdasági ésszerűség az egy szervezetben való működést indokoltá teszi, emellett a szervezeti egyesüléssel a valóságos belföldi piaci forgalmat bonyolító szervezetek száma csak látszólagosan csökkent. (Vtv. 23. § (1) bekezdés) **(Vi-108/1991. sz. ügy)**

A Vtv. 23. § (1) bekezdés b) pontja szempontjából a meghatározó befolyást szerző felek együttes belföldi piaci részesedésére vonatkozó számítás során - ugyanazon forgalom kétszeres számbavételének elkerülése érdekében - nem kell figyelembe venni a forgalmi folyamat (import-belföldi értékesítés) egymást követő alanyainak forgalmát. (Vi-70/1991. sz. ügy)

A Vtv. 24. § (1) bekezdésére tekintettel a kül- és belpiaci forgalmazási tevékenységet végző szervezetek közötti meghatározó befolyás megszerzése nem minősül versenykorlátozó hatásúnak, ha a vertikális irányú szervezeti egyesülés révén— amely a külkereskedelmi tevékenységben való közvetlen részvételt teszi lehetővé — a belföldi piaci szereplők száma nem csökken, a résztvevők piaci részaránya nem emelkedik. Emellett a piac többi szereplője számára is szabadok a külkereskedelmi tevékenység gyakorlásának feltételei. (Vi-70/1991. sz. ügy)

Megállapítások a Vtv. 26. §-hoz, figyelemmel a Vtv. 23. § (1) bekezdésére

Az a vállalkozó, amely felett meghatározó befolyást szereznek, nem jogosult olyan kérelemmel a GVH-hoz fordulni, hogy az állapítsa meg, hogy a meghatározó befolyást szerző nem tett eleget engedélykérési kötelezettségének. Ilyen kérelem esetén a GVH-nak hivatalból lehet eljárnia és megvizsgálni, hogy az engedélykérési kötelezettség fennáll-e, s ha igen, akkor az engedély megadható-e. (Vi-21/1991. sz. ügy)

Eljárási megállapítások a Vtv. 28. § a) pontjához

A Vtv. 33. § (1) bekezdés alapján nem indítható versenyfelügyeleti eljárás olyan gazdasági tevékenység miatt, mely tevékenység a kérelmező jogát, jogos érdekét közvetlenül nem érinti.

Eljárás kezdeményezésére nem jogosult a sérelmet szenvedett vállalkozó helyett annak alkalmazottja vagy volt alkalmazottja.

Nem folytatható le versenyfelügyeleti eljárás a versenytárgyalásra vonatkozó 1987. évi 19. tvr. megsértése esetén. A versenytárgyalás garanciális szabályainak megsértése miatt az érdekelt fél a bírósághoz fordulhat keresettel.

A versenyfelügyeleti eljárás lefolytatására az sem ad alapot, ha a vállalkozó a versenytárgyalási pályázat kiírásakor vagy a versenytárgyalás során él vissza erőfölényével. Ilyen esetben a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés kérdésében is a bíróság jogosult dönteni. (Vtv. 28. § a) pont, 51. §) (Vi-65/1991. sz. ügy)

A Vtv. 33. § (1) bekezdése lehetőséget ad arra, hogy amennyiben olyan szerv, vagy természetes személy, vagy vállalkozó kíván eljárást indítani, aki nem tekinthető az adott eljárás szempontjából érdekeltnek, helyette a közérdek — a piaci normák — sérelme alapján hivatalból induljon eljárás.

Azt, hogy eljárás indítására ki jogosult, a kérelmet előterjesztőnek az eljárás tárgyával való kapcsolata alapján lehet megítélni.

Az egyesület érdekképviselési funkciója nem alapozza meg az egyesületnek azt a jogát, hogy egy adott versenyfelügyeleti eljárásban kérelmezőként (ügyfélként) fellépjen.

Az érdekképviselési funkció lehetőséget ad azonban arra, hogy az eljárásban véleményét, szakmai érveit kifejtse, amit azután a döntés előtti mérlegelésnél a döntést hozó szerv figyelembe vesz. [Vtv. 35. § (2) bekezdés]

Az alapszabály ilyen irányú rendelkezése esetén az érdekképviselőt ellátó egyesület elláthatja tagjai eljárásbeli képviseletét is, ha a képviselt ellátására más okból sem — pl. érdekellentét — alkalmatlan. [1957. évi IV. törvény 18. § (1) bekezdés]

(Vi-103/1991. sz. ügy)

A piac tényleges szereplője versenyfelügyeleti eljárás indítására irányuló kérelem benyújtására jogosult, függetlenül attól, hogy működésének jogi feltételei adottak-e vagy sem. **(Vi-18/1991. sz. ügy)**

A Vtv. 67. § (1) bekezdéshez

Ha valamelyik gazdálkodó 1991. január 1. előtt kezdte meg tevékenységét és versenysértő magatartást még 1990-ben tanúsított, de a sérelmet szenvedett számára hátrányos következmények csak 1991. január 1. után jelentkeztek, akkor a versenytörvény alkalmazható — függetlenül attól, hogy 1991. január 1-jén lépett hatályba —, ha a jogsértő magatartás és annak eredménye (negatív hatása) nem választható külön. **(Vi-23/1991. sz. ügy)**

Az 1991. évi versenyfelügyeleti eljárások adatai és az ügyek rövid leírása

Tartalom:

1. A versenyfelügyeleti eljárások néhány jellemző adata	2. oldal
2. Generálklauzula	7. oldal
3. Fogyasztók megtévesztése	13. oldal
4. Kartell	20. oldal
5. Kartell előzetes véleményezése	30. oldal
6. Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés	31. oldal
7. Fúziók	65. oldal
8. Meghatározó befolyás szerzése	68. oldal
9. Bíróságtól áttett ügy	73. oldal
10. Vtv 65. § alkalmazása	74. oldal
11. Elutasítás	77. oldal
12. Áremelés előzetes bejelentése	91. oldal
13. Keresettel bírósághoz fordulás	92. oldal
14. Egyéb ügyek	93. oldal
15. A szakértői szakaszban lezárt ügyek összefoglalója	95. oldal
16. Az ügyek ismertetésének tartalomjegyzéke	99. oldal

1. A versenyfelügyeleti eljárások néhány jellemző adata

a) Az 1991-ben indult <u>versenyfelügyeleti eljárások száma:</u> Ebből:	176	
— kérelemre indult		
— hivatalból indult		
— egyéb	13	
	6	
	38	
b) <u>Befejezett eljárások száma:</u> Ebből:	2	144
Szakértői Igazgatóság által határozattal		lezárva 67
versenytanácsi határozattal lezárva		77
c) <u>Áthúzódó eljárások</u>		
<u>száma:</u> Ebből:		
— Szakértői Igazgatóságnál		
— Versenytanácsnál		32
d) Bíróági felülvizsgálattal	2	
<u>megtámadott</u> versenytanácsi	4	16
<u>határozatok száma:</u>	8	
Vj-29/1991. HENKEL Kft.		
Vj-49/1991. Húsnagykereskedelmi Váll.		
Vj-65/1991. Tóth — ATIVIZIG		
Vj-15/1991. Budapest Margaréta Rt.		
Vj-16/1991. STYLUS Kiszövetkezet		
Vj-23/1991. Sasfőók Bt.		
Vj-27/1991. Plaket Kft.		
Vj-58/1991. CSIVKER		
Vj-64/1991. Egyetértés mgtsz első fokú bírói határozat megváltoztatta első fokú bírói határozat megváltoztatta első fokú bírói határozat helybenhagyta		
elsőfokú bírói eljárás szünetel		

Vj-74/1991. Nemzeti Sportuszoda
Vj-80/1991. Taxisok
Vj-128/1991. Világgazdaság
Vj-103/1991. Szórakozató és Vidámpark
Vállalkozók Egyesülete
Vj-125/1991. Kőrisminti MgTsz
Vj-127/1991. Szolnoki Cukorgyár
Vj-146/1991. Út- és Vasúttervező Vállalat

e) A szakértő által határozattal lezárt ügyek 67

(ezek száma csökkenni fog, tekintettel a határozathozatalra
vonatkozó belső eljárási szabályok változására)

— időbeli hatály hiánya	3
— hiánypótlás elmulasztása	36
— hatáskör hiánya	23

Ebből:

— áttétel más versenyfelügyeleti szervhez	2
— áttétel más államigazgatási szervhez	8
— felhívás arra, hogy kérelmével a bírósághoz fordulhat	10
— egyéb	3
— kezdeményezés az Alkotmánybíróságnál	1
— a kezdeményező ügyfélképességének hiánya	2
— a kérelem visszavonása	2

f) Határidő-hosszabbítás 19

Ebből:

— versenytanácsi szakaszban	12
— vizsgálati szakaszban	7

A határidő-hosszabbítás indoka: az ügy különösen bonyolult volta, bizonyítás
kiegészítés, az eljárás alá vontak körének kiterjesztése, késedelmes
adatszolgáltatás, valamint az ügyek torlódása az adott időpontban.

Vj-3/1991, Vj-15/1991, Vj-18/1991, Vj-23/1991, Vj-27/1991, Vj-40/1991,
Vj-47/1991, Vj-58/1991, Vj-61/1991, Vj-62/1991, Vj-64/1991, Vj-66/1991,
Vj-73/1991, Vj-74/1991, Vj-80/1991, Vj-83/1991, Vj-111/1991, Vj-128/1991,
Vj-132/1991.

g) A Vtv. 39. §-a szerint a felek egyetértésével a Versenytanács a **tárgyalás mellőzésével** is hozhat határozatot.

E határozatok száma: 10

Vj-34/1991, Vj-45/1991, Vj-67/1991, Vj-70/1991,
Vj-77/1991, Vj-79/1991, Vj-82/1991, Vj-87/1991,
Vj-108/1991 Vj-145/1991

h) A Versenytanács által hozott **határozatok a tartalmukat** tekintve a következők szerint alakultak.

Jogsértés megállapítása: 29

Vj-6/1991, Vj-23/1991, Vj-27/1991, Vj-29/1991, Vj-30/1991,
Vj-44/1991, Vj-49/1991, Vj-58/1991, Vj-64/1991, Vj-73/1991,
Vj-74/1991, Vj-75/1991, Vj-79/1991, Vj-80/1991, Vj-97/1991,
Vj-100/1991, Vj-101/1991, Vj-102/1991, Vj-105/1991, Vj-111/1991,
Vj-117/1991, Vj-118/1991, Vj-127/1991, Vj-128/1991, Vj-132/1991,
Vj-134/1991, Vj-136/1991, Vj-140/1991, Vj-151/1991.

Engedély megadása: 11

Vj-2/1991, Vj-3/1991, Vj-77/1991, Vj-20/1991,
Vj-52/1991, Vj-70/1991, Vj-17/1991, Vj-
Vj-145/1991, Vj-4/1991, Vj-82/1991, 108/1991,

Eljárás megszüntetése: 23

Vj-19/1991, Vj-21/1991, Vj-33/1991, Vj-34/1991, Vj- Vj-35/1991,
36/1991, Vj-37/1991, Vj-38/1991, Vj-39/1991, Vj- Vj-41/1991,
42/1991, Vj-45/1991, Vj-47/1991, Vj-50/1991, Vj- Vj-62/1991,
63/1991, Vj-66/1991, Vj-87/1991, Vj-92/1991, Vj- Vj-95/1991,
104/1991, Vj-106/1991, Vj-107/1991.

*/ **Megjegyzés:** A Világgazdaság-ügyben (Vj-128/1991.) 1992. január 6-án végrehajtást elrendelő határozatot kellett kiadni.

Kérelem elutasítása:

Vj-15/1991, Vj-16/1991, Vj-18/1991, Vj-40/1991, Vj-61 /1991, Vj-65/1991, Vj-67/1991, Vj-103/1991, 13 Vj-120/1991 Vj-125/1991, Vj-129/1991, Vj-131/1991, Vj-146/1991.

Bíróságtól bírság kiszabása végett áttett ügy: 1

Vj-84/1991

i) **A versenytanácsi határozatok ügýtípusok** szerinti összesítése:

Generálklauzula	11
Fogyasztók megtévesztése	6
Kartell	5
Kartell előzetes véleményezése	3
Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés	28
Fúzió	5
Bíróságtól bírság kiszabása végett áttett ügy	1
Vtv. 65. § alkalmazása ("régi kartell")	13
Áremelés előzetes bejelentése	5

j)A Versenytanács gyakorlata következetes volt a tekintetben, hogy ha a jogsértést megállapította, akkor-ha a törvény azt megengedi - minden esetben bírságot is kiszabott. A bírság összegét a sérelem jellegétől függően differenciálta.

Az év folyamán kiszabott bírság összege:

61.744.400.-Ft.

Ügyszám	Bírság összege	Kiszabás alapja
Vj- 6/1991	10.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-23/1991	403.400	Vtv. 48. §(1)
Vj-27/1991	34.422.000	Vtv. 48. §(1)
Vj-29/1991	10.000	Vtv. 48. §(2)
Vj-30/1991	10.000	Vtv. 48. §(2)
Vj-44/1991	20.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-49/1991	4.780.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-58/1991	2.000.000	Vtv. 48. §(2)
Vj-64/1991	7.036.000	Vtv. 48. §(1)
Vj-73/1991	1.300.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-74/1991	50.000	Vtv. 48. §(2)
Vj-75/1991	48.000	Vtv. 48. §(1)
Vj-80/1991	1.900.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-84/1991	10.000	Vtv. 48. §(2)
Vj-97/1991	500.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-100/1991	10.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-101/1991	800.000	Vtv. 48. §(2)
Vj-102/1991	300.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-105/1991	800.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-111/1991	20.000	Vtv. 48. §(2)
Vj-117/1991	20.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-118/1991	50.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-127/1991	500.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-128/1991	100.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-132/1991	6.000.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-134/1991	85.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-136/1991	50.000	Vtv. 48. § (2)
Vj-140/1991	500.000	Vtv. 48. §(2)
Vj-151/1991	10.000	Vtv. 48. § (2)

61.744.400

2. Generálklauzula (Vtv. 3.§)

- a) A versenytörvények általában alkalmazzák a generálklauzulát. Jelentősége az, hogy a versenytörvény egyes konkrét rendelkezéseivel nem szabályozott, de a verseny érdekeit sértő magatartásokkal szemben ennek alapján lehet fellépni. Ilyen értelemben a generálklauzula szubszidiarius szabály, ha az adott tényállás nevesítetten nem szerepel a versenytörvényben. Alkalmazása a jogfejlesztés eszköze. Segítségével lehetőség van utat mutatni a jogalkotás számára a gazdaság, illetve a társadalom változó igényeinek megfelelően.

A tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvényben (a továbbiakban: versenytörvény) lévő generálklauzula lényegileg kétféle magatartást tilt: egyrészt a gazdasági verseny korlátozását, illetve kizárását, másrészt a tisztességtelen gazdasági tevékenységet. Alkalmazására — a törvényben nevesített konkrét tényállásokhoz viszonyítottan — eltérő módon kerülhet sor.

A versenytörvényben nem nevesített, és így az I. fejezetbe fel nem vett tisztességtelen versenycselekmények miatt a generálklauzula alapján lehet fellépni. A fogyasztók megtévesztését a versenytörvény II. fejezete akkor tiltja, ha azt a saját áru kelendőségének fokozása érdekében követték el. Egyéb esetekben a fogyasztók megtévesztése miatt szintén a generálklauzula alapján lehet fellépni.

Ha a gazdasági verseny korlátozása vagy kizárása megállapodás vagy összehangolt magatartás formájában valósul meg, akkor az eljárásra a versenytörvény III. fejezetének rendelkezései adnak alapot, és nincs szükség a generálklauzula alkalmazására. Ha viszont a gazdasági verseny korlátozása vagy kizárása nem megállapodás vagy összehangolt magatartás révén valósul meg, akkor sor kerülhet a generálklauzula alkalmazására. Végezetül pedig a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre vonatkozó, és a versenytörvény IV. fejezetében foglalt szabályok példálódzó jellegűek. Ezért e körben a generálklauzula alkalmazására nincsen szükség.

- b) A **Versenytanács** az előzőekben rögzített elvek figyelembevételével **alkalmazta** az eljárások során a versenytörvény 3. §-át. Bár az esetek egy részében a cselekmény a fogyasztók megtévesztéseként jelent meg, az itt megkívánt célzatosság (áru kelendőségének fokozása) nem volt megállapítható, viszont a „tisztességtelenség” egyértelműen igen, a 3. §-ra alapozva kellett az ügyet elbírálni.

A Gazdasági Versenyhivatal a **Futár '90, Kft.** ellen kezdeményezett versenyfelügyeleti eljárást. A Versenytanács megállapította, hogy a kft. jogsértést követett el azáltal, hogy szeszes italok és dohányipari termékek

fogyasztására ösztönző reklámokat jelentetett meg a FUTÁR című újság! in, és egyben a kft.-t 85.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte. A szeszes italok és dohányipari termékek fogyasztására ösztönző hirdetésekkel, illetve reklámmal megvalósult a versenytörvény 3. § (2) bekezdésébe ütköző tisztességtelen cselekmény. Ezzel a magatartásával a kft. önmagának szerzett piaci előnyt a jogszabályokat betartó versenytárs médiákkal szemben, ezenkívül a hirdetéseket megjelentetőknek tisztességtelen előnyt adott a reklámtilalmat betartó versenytársakkal szemben.

Miután a cselekmény elbírálása egy meghatározott és már lejárt időre vonatkozott, a magatartás folytatásától való eltiltást nem kellett kimondani, ami azonban nem akadályozta annak, hogy ha a jövőben hasonló magatartást észlel, a Gazdasági Versenyhivatal újabb eljárást indítson. (Vj-134/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal által a **Kisvárdai Szeszipari Vállalat** ellen indított versenyfelügyeleti eljárásban a Versenytanács megállapította, hogy a vállalat tiltott szeszesital-reklám megjelentetésével olyan versenyelőnyt szerző magatartást valósított meg, amely tisztességtelen piaci magatartásnak minősül. E magatartás további folytatását megtiltotta, és az eljárás alá vontat 50.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A jogszabály tiltja az egyes alkoholtartalmú italok fogyasztására ösztönző reklámok és hirdetések közzétételét. Ennek következtében a szeszipiacon a vállalkozók hátrányos helyzetben vannak tevékenységük népszerűsítését illetően. Az eljárás alá vont vállalat azonban ezt a minden szeszipiaci vállalkozóra vonatkozó hátrányt a maga javára egyoldalúan kiküszöbölte oly módon, hogy tevékenységét, illetve termékeit jogszabályba ütközően ismertette a kifogásolt reklámokkal. Magatartása a szeszipiacon sérti a versenysemlegességet, mert a versenytársak egyenlőtlen feltételek melletti versenyét okozta. Ezen túlmenően a korszerű fogyasztási szokások terjedését is gátolta a fogyasztók törvényes érdekeit veszélyeztető módon. Emellett ez a magatartás külön jogszabályba is ütközik, aminek megítélése azonban nem tartozik a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe. (Vi-136/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal által indított versenyfelügyeleti eljárás eredményeként a Versenytanács megállapította a Hirdető Kft. jogsértő magatartását, amely annak révén valósult meg, hogy a kft. jogszabályba ütköző hirdetéseket jelentetett meg a Hirdetés című lapban, és egyben 10.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte. Ez a magatartás a Vtv. 3. § (2) bekezdésébe ütközik. A hirdetések felvétele sokakban a legalitás képzetét is kelthette, ezért ezzel a magatartásával versenyelőnyre tett szert más lapokkal szemben. A Versenytanács megállapította a jogsértés megtörténtét, és

megtiltotta a törvény rendelkezéseibe ütköző magatartás további folytatását. (Vi-151/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal által indított versenyfelügyeleti eljárás eredményeként a Versenytanács megállapította, hogy a **Henkel Budapest Vegyi Kft.** jogsértést követett el azzal, hogy a vásárlással egybekötött „Persil nyereményakció” lebonyolítása során nem minden — a részvételre jogosító — 3 kg-os dobozban volt fellelhető a vásárlóknak a sorsolásban való részvételét biztosító részvételi lap, és egyben 10.000 Ft bírságot szabott ki.

A Henkel Kft. vásárlással egybekötött ajándéksorsolási akciót hirdetett meg. Azok a vásárlók, akik olyan 3 kg-os Persil mosóport vásároltak, amelyik a doboz tetején található címke szerint részvételi jegyet tartalmazott, ajándéksorsoláson vettek részt. Egyes dobozokból a részvételi jegy hiányzott. Az akció során 62 db számszerűsíthető reklamáció érkezett be. A termelő üzemből a mosópor kiszerezését kártyaadagoló szerkezettel felszerelt automata töltőgépsor végezte, amelynek minden dobozba egy kártyát kellett bejuttatni. A gép az első termelési időszakban nem üzemelt, ezért a Henkel Kft. főiskolai hallgatókat szerződtetett abból célból, hogy a kártyát a dobozokban elhelyezzék.

Az eljárás arra irányult, hogy megállapítsa: a részvételi kártya hiányával kapcsolatos magatartás megsértette-e a tisztességtelen piaci magatartás tilalmával kapcsolatos rendelkezéseket.

A Versenytanács nem látta megalapozottnak a Vtv. 11. §-ában foglalt tényállás megvalósulását, mert a célzat — az áru kelendőségének fokozása — a részvételi lapok hiánya kapcsán nem valósult meg. De alkalmazhatónak találta a Vtv. 3. § (2) bekezdése alkalmazását, amely szerint tilos gazdasági tevékenységet tisztességtelenül folytatni. A Henkel Kft. nem tett eleget az általa vállaltaknak, így magatartása a 3. § (2) bekezdésébe ütközik, tehát jogellenes. A Versenytanács nem osztotta a kft. védekezésében foglaltakat, miszerint a sorsolásban való részvételt biztosító lapnak az egyes dobozokból való kimaradása miatt terhükre sem szándékosság, sem gondatlanság nem állapítható meg. A Versenytanács álláspontja szerint a jogszabály a vállalkozóktól fokozott gondosságot követel meg, és annak megítélésénél, hogy a felelőssége az elkövetőnek fennáll-e vagy sem, nem a vétkességéből kell kiindulni, hanem a társadalmi elvárásokból. A tisztességtelenség fogalma tehát nem a vállalkozónak a bekövetkezett eredményhez való pszichikus viszonyát fejezi ki, hanem objektív mérce, melyet az általános fogyasztói szokások határoznak meg. A vállalkozó felelős mindazon jogsértésért, mely tevékenységi körében, illetve annak folytán következett be, így a vásárlóval szemben az alacsony hibaszázalékra nem lehet eredményesen hivatkozni. (Vj-29/1991.)

Gyepes Lászlóné kérelme alapján indult versenyfelügyeleti eljárás az **Értékmérő Kft.** ellen. A Versenytanács megállapította, hogy a kft. a SORS-I sorsjegy I. sorozatának szelvényeinél a II. nyereményosztályra vonatkozó sorsolás tényének és az ahhoz kapcsolódó információknak, valamint a II. nyereményosztályra vonatkozó nyerési esélynek az elhallgatásával jogsértést követett el, és egyben 10.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A Versenytanács megállapította, hogy a kft. az I. sorozatú SORS-I sorsjegyeken az áru lényeges tulajdonságai tekintetében hiányos tájékoztatást adott. A II. nyerőosztály vonatkozásában ugyanis a sorsolásra vonatkozó tájékoztatást elhallgatta, s ezzel azt a látszatot keltette, mintha a játékszabályban megnevezett és meghatározott értékhatárt elért névértékű sorsjegyek önmagukban nyernének. Ezen túlmenően a sorsolás tényének elhallgatásával — ennek járulékos kérdéseként — elmaradt a beküldési határidőre, a beküldési helyre vonatkozó tájékoztatás is. Elmaradt annak közlése is, hogy csak az azonos sorozatú sorsjegyeket lehet összepárosítani. További hiányosság az is, hogy a fogadók nem kaptak egyértelmű eligazítást arra, hogy a II. nyereményosztályra milyenek a nyerési esélyek.

A Versenytanács megállapította, hogy a kft.-nek ez a magatartása a fogyasztók érdekeit sérti, egyben az üzleti tisztesség követelményeibe ütközik és így versenyellenes. A Versenytanács utalt arra, hogy miután az eljárás adatai nem adtak kellő alapot annak megállapítására, miszerint a kft. a kifogásolt magatartást az áru kelendőségének fokozása érdekében követte el, nem volt lehetőség a fogyasztók megtévesztésének tilalmára vonatkozó szakaszok alkalmazására, és ezért került sor a versenytörvény 3. §-ába ütköző jogsértés megállapítására. (Vi-30/1991.)

A Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat versenyfelügyeleti eljárás megindítását kérte tisztességtelen versenycselekmény miatt a **Szateprint GMK** ellen. A versenyfelügyeleti eljárás eredményeként a Versenytanács megállapította, hogy a Szateprint GMK-nak az a magatartása jogsértőnek minősül, amely szerint a „Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye” vonatkozásában a Művelő Nép Könyvterjesztő Vállalat számára adott megrendelést a saját nevében teljesítette, és egyben 20.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat 278. számú Debreceni Szakkönyv Áruháza alapvetően a szakkönyvkiadók által megjelentetett könyvek értékesítésével foglalkozik. A 278. számú Szakkönyv Áruház vezetője, illetve helyettesei létrehozták a Szateprint Kereskedelmi és Szolgáltató Gazdasági Munkaközösséget, amely könyvértékesítéssel is foglalkozik. A Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat szerződött a „Hatályos Jogszabályok Gyűjteményeinek terjesztésére, és annak érdekében a megrendelések gyűjtésére a lehetséges vevőkkel körlevelezést folytattak.

Különböző helyekről azonban értesítést kaptak, hogy a „Hatályos Jogszabályok Gyűjteményé”-t a GMK már leszállította a számukra, noha a megrendelést a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat részére adták le.

Ezt a körülményt kifogásolta a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat, és emiatt kérte versenyfelügyeleti eljárás lefolytatását.

A Versenytanács a lefolytatott bizonyítási eljárás alapján megállapította, hogy a korábbi évek szerződésai és az előzetes körlevelezés alapján a „Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye” megrendelését a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat 278. sz. áruháza kapta. A megrendelésekre a szállítást azonban a Szateprint GMK teljesítette. Ezt a személyi összefonódás következtében, a korábbi Szakkönyv Áruháznál lévő boltvezetői-dolgozói minőségében összegyűjtött megrendelések alapján tette, annak ellenére, hogy saját nevében 1991. május végéig nem folytatott megrendelésfelvételt.

A GMK magatartása megtévesztőnek minősül, mert a könyveket anélkül küldte el a megrendelőknek, hogy előzőleg értesítette volna őket a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalattól történő kiválásáról és arról, hogy immáron a GMK önálló, független piaci tevékenységbe kezdett. Ezzel egyrészt azt a látszatot kelthette, hogy a GMK változatlanul a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat valamilyen szervezeti egysége, másrészt arra is következtetni lehetett, hogy a GMK a megrendelések vonatkozásában a Művelt Nép Könyvterjesztő Vállalat jogutódja.

Bizonytalanságot keltett a megrendelőkben a szállító személyét illetően a GMK nevében aláíró személy is. Nem adta meg a megrendelőknek a lehetőséget a választásra. Ez a magatartása alkalmas a Vtv. '3. § (2) bekezdésében írt felelősség megállapítására, mert a versenytárs érdekeit sértő magatartásnak tekintendő. (Vi-111/1991.)

A Magyar Jogász Egylet kérelmére a **Mentor Mont Kiadói és Tanácsadó Kft.** ellen tisztességtelen piaci magatartás miatt versenyfelügyeleti eljárás indult. A Versenytanács megállapította, hogy az eljárás alá vont jogsértést követett el azáltal, hogy 1991. március és április hónapban olyan felhívást jelentetett meg, amellyel annak látszatát keltette, hogy a „Jogásznapló 1992.” elnevezésű kiadvány felett kizárólagosan rendelkezik. Egyben megtiltotta a jogsértő magatartás további folytatását és a kft.-t kötelezte arra, hogy az 1991. július 2-áig hozzá beérkezett „Jogásznapló 1992.”-re szóló megrendeléseket 15 napon belül adja ki a kérelmezőnek. Továbbá 20.000.-Ft bírságot szabott ki.

A kérelmező jogelődje, a Magyar Jogász Szövetség több évtizedes hagyomány alapján évenként határidőnaplót és zsebnaptárt adott ki a szakmai közönség számára. Ez történt 1991-ben is. A határidőnapló és a zsebnaptár kiadására 1990. április 15-én szerződést kötött a Mentor Mont Kft.-vel. A szerződés tartalmazta, hogy mindkét kiadvány kéziratát a kérelmező elkészíti, és átadja a kiadónak, továbbá azt is, hogy a szerkesztőbizottságot tiszteletdíj illeti meg, és a szerződés módosítását írásbeliséghez kötötték.

1990. november 16-án a szerkesztőbizottság egyes tagjaival a kiadó szerződést kötött, amelyben kikötötte jogosultságát a leadott anyag egyéb kiadványaiban való felhasználására. Az 1991. évi „Jogásznapló” hirdetést tett közzé az 1992-re szóló megrendelésekre. A kiadó a felek közös kiadványaként tüntette fel e munkát, ezen túlmenően azonos tartalmú szórólapokon is megkísérelte a megrendelések gyűjtését.

A kérelmező 1991 áprilisában sérelmezte a „Jogásznapló 1992.” megjelentetési szándékát, mert e kiadványra — melynek szerkesztési elvei megegyeztek az 1991 - es kiadványéval — nem kötötték meg a szerződést.

Az eljárás alá vont elállt a „Jogásznapló 1992.” című kiadvány megjelentetésétől.

Az eljárás alá vont 1991. május 22-én felhívást tett közzé „Közéleti Napló 1992.” című kiadvány megjelentetéséről, amelynek szerkezete és tartalmi elemei követték a „Jogásznapló 1991.” című kiadvány tematikáját.

A kérelmező e kiadvány tekintetében is kérte, hogy a Versenytanács állapítsa meg a felhívás jogsértő voltát, valamint az e tevékenységtől való eltiltást és bírság kiszabását
indítványozta.

A Versenytanács rámutatott arra, hogy a versenytörvény szankcionálja ugyan mind az üzleti titok megsértését, mind annak bitorlását, a kérelmező sérelme azonban szellemi termékének a felhasználása ellen irányult.

A Versenytanács megállapította, hogy ez a szellemi tulajdon sérelmét jelenti, így annak elbírálása bírósági hatáskörbe tartozik **(Vi-44/1991.)**.

3. Fogyasztók megtévesztése (Vtv. 11-13.§)

A versenytörvény 11. §-a tiltja a fogyasztóknak az áru kelendőségének fokozása érdekében történő megtévesztését. A megtévesztés néhány kiemelt esetét szabályozza a versenytörvény. Ezzel lehetővé vált a megtévesztés egyéb eseteinek is törvényellenessé minősítése.

A Kalocsakörnyéki Agráripari Rt. kérelme alapján a Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti eljárást indított a **Fehérvár Szövetkezeti Áruház Kereskedelmi és Ipari Rt.-vel** szemben. Az eljárás eredményeként a Versenytanács megállapította, hogy a Szövetkezeti Áruház Rt. jogsértést követett el, amikor a Szikszai Sándor kiskunfélegyházi őstermelőtől beszerzett paprikát „Kalocsai különleges édes paprika” megnevezéssel ellátva forgalmazta. A Versenytanács a jogsértő magatartás további folytatását megtiltotta, és egyben kötelezte a Szövetkezeti Áruház Rt.-t 10.000 Ft bírság megfizetésére.

A Vtv. 11. § (1) bekezdése szerint tilos a fogyasztókat az áru kelendőségének fokozása érdekében megtéveszteni. A jogsértő magatartás megállapításának elsődleges feltétele az, hogy a magatartás alkalmas legyen a kelendőség fokozására. Az a körülmény, hogy a Szövetkezeti Áruház Rt. az általa forgalmazott terméket „Kalocsai különleges édes paprika” megnevezéssel látta el, egyértelműen a kelendőség fokozására szolgált, mivel a használt kifejezés alkalmas volt arra, hogy a fogyasztóban azt a képzetet keltse: a piacon általánosan ismert — jó minőségű és keresett — árut vásárolja meg.

A Szövetkezeti Áruház Rt. magatartása a Vtv. 11. § (2) bek. a), c) és d) pontját is megsértette:

- az a) pont szerinti jogsértés abban nyilvánult meg, hogy a Szövetkezeti Áruház Rt. által forgalmazott cikken feltüntetett „Kalocsai” megjelölés valótlan ténynek bizonyult, a beszerzési forrás nem volt feltüntetve rajta, illetve hiányzott a fogyasztás szempontjából nélkülözhetetlen gyártási időpontra és szavatossági időre vonatkozó tájékoztatás

is;

- ad) pontba ütköző jogsértés is megvalósult a Szövetkezeti Áruház Rt. által alkalmazott felirat használatával. Megtévesztő áru jel 7 k minősül a védjegyoltalomban részesült szóösszetételen túl n. u. en más, az áru lényeges tulajdonságát, eredetét, származási i .¹; ; megtévesztésre alkalmas módon használó jelzés, ha az alkalmas arn.. hogy a fogyasztóban olyan meggyőződést alakítson ki, hogy az áru azonos a közismert — jelen esetben szabványosított —, a Kalocsakörnyéki Agráripari Rt. által forgalomba hozott termékkel. A Szövetkezeti Áruház Rt. által használt címke ugyan a Kalocsakörnyéki Agráripari Rt. által alkalmazott egyik megnevezéssel sem egyezik szó szerint, de az előzőek értelmében alkalmas a megtévesztésre;
- a c) pontba ütköző jogsértés: a Szövetkezeti Áruház Rt. elhallgatta, hogy a forgalomba hozott paprika nem felel meg a rá vonatkozó külön jogszabályi előírásoknak, illetve az állami szabványnak. (Vj-6/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal eljárást indított a **Ferroplast Kft.** ellen. A versenyfelügyeleti eljárás eredményeként a Versenytanács megállapította, hogy a kft. jogsértést valósított meg azzal, hogy a hátsó biztonsági övek kötelező használatára vonatkozóan megtévesztésre alkalmas hirdetést tett közzé, és egyben 10.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A vonatkozó jogszabályok szerint biztonsági övvel kell felszerelni az 1992. év július 1. után forgalomba helyezendő személygépkocsik hátsó üléseit. Azokban a járművekben, amelyeknek típusbizonyítványát vagy az összeépítésére szolgáló engedélyt 1990. július 1 -ét követően adták ki, 1991. július 1. napjától kell a személygépkocsi hátsó üléseire a biztonsági öveget felszerelni. Mindezeket egybevetve megállapítható, hogy nincs olyan jogszabályi előírás, amely a jelenleg már forgalomban lévő személygépkocsikra általános érvénnyel a hátsó biztonsági öv használatát kötelezővé tenné.

Minthogy a Ferroplast Kft. üzleti tevékenysége körében biztonsági övek gyártását és forgalmazását végzi, a megtévesztő tartalmú hirdetés vonatkozásában egyértelműen megállapítható volt a Vtv. 11, § (1) bekezdésében megkívánt, a kelendőség fokozására # irányuló célzat. A hirdetésnek az a kitétele, amely szerint „hátsó biztonsági övek használata kötelező”, egyértelműen azt célozta, hogy a forgalomban lévő valamennyi személygépkocsi tulajdonosa szerezzék be ezeket. (Vj-100/1991.)

A Magyar Gazdasági Kamara versenyfelügyeleti eljárás megindítását kezdeményezte a **Világgazdaság Szerkesztősége Kft.** ellen. A versenyfelügyeleti eljárás eredményeként a Versenytanács megállapította, hogy a kft. azon magatartása, amellyel adott időpontban megrendelőlapokat helyezett el a Világgazdaság című újságban, továbbá Napi Világgazdaság elnevezéssel, a közvetlenül a Világgazdaság lapsorszáma utaló lapsorszámozással és zöld lapszínnel újságot jelentetett meg — amelyben a Napi Világgazdaság nevű újságra megrendelőlapokat helyezett el —, alkalmas a fogyasztók megtévesztésére, ezért e

magatartás további folytatását megtiltotta, és egyben a kft.-t 100.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A Világgazdaság című újságot a ^{***}Magyar Gazdasági Kamara adta ki. A Világgazdaság című lap kizárólagos lapgazdája a Magyar Gazdasági Kamara volt. A Világgazdaság szerkesztőségi dolgozói Világgazdaság Szerkesztősége Kft. elnevezéssel vállalkozást hoztak létre, és lapkiadásra is jogot szereztek. A kft. a Magyar Gazdasági Kamarával kötött vállalkozási szerződés keretében biztosította a Világgazdaság szerkesztését, kiadását, terjesztését vállalkozási díj és nyereségrészesedés ellenében. A kft. a vállalkozási szerződést meg kívánta szüntetni. A Magyar Gazdasági Kamara 1991. augusztus 23-i kelettel közölte a kft-vel, hogy szeptember 30-ra fogadja el a kft. június 28-án kelt felmondását.

A Világgazdaság című lapban közzétették, hogy a vállalkozási szerződést felszámolják és a jövőben új kiadót vonnak be. Ehhez kapcsolódóan a kft. közölte, hogy a változatlan szellemiségű lapot, a zöld újságot hamarosan Napi Világgazdaság névvel jelenteti meg. A kft. a Világgazdaság című lapban megrendelőlapokat helyezett el, amelyek egyrészt a Napi Világgazdaság megnevezésre utaltak, másrészt a Világgazdaság megrendelőit előfizetésük Napi Világgazdaságra történő változtatására hívták fel. A kft. megjelentette a Napi Világgazdaság 1. számát az aznapi Világgazdasággal azonosan mind az évszám, mind az évi lapszám, mind a folyamatos lapszámozás tekintetében. A Világgazdaság és a Napi Világgazdaság lapszíne, papíryanaga és ára folyamatosan ugyanaz volt, és megegyezett a két újság formátuma is.

A Versenytanácsnak abban kellett dönteni, hogy a kérelmet a versenytörvény alapján kell-e elbírálni, és ha igen, akkor annak elbírálására jogosult-e a Gazdasági Versenyhivatal, vagy a versenytörvény I. fejezetének alkalmazása révén a bíróság hatáskörébe tartozik.

Az adott tényállás mellett a Magyar Gazdasági Kamarának — a személyhez fűződő jogai védelmében — lehetősége lett volna a módosított 1959. évi IV. tv.

7. §-ára hivatkozással a bírósághoz fordulni. A személyhez fűződő jogokat azonban egy speciális területen, a piacon, az ott folyó gazdasági versenyben a versenytörvény is védi, és a Magyar Gazdasági Kamara nem korlátozható a tekintetben, hogy igényét mely jogi eszközök igénybevételel kívánja érvényesíteni. Ezért a Versenytanács a versenytörvényt alkalmazhatónak találta.

A Versenytanács megállapította, hogy a kft. magatartása nemcsak a fogyasztók megtévesztésének tilalmába ütközik, hanem a Vtv. 7. §-ában megfogalmazott, a névbitorlás és a szolgai utánzás tilalmába is ütközhet. Amennyiben ez utóbbiról lenne szó, az igények érvényesítésével a bírósághoz lehet fordulni, míg a fogyasztók megtévesztésének tilalmába ütköző ügyek elbírálására a Gazdasági Versenyhivatal is jogosult. A Vtv. 7. §-a a versenytárs személyiségi jogait védi egyebek mellett névviselés tekintetében is, míg a Vtv. 11. §-a a fogyasztó megtévesztését tilalmazza

a szélesen értelmezett közérdek védelme érdekében is, amelybe beletartozik a fogyasztó megtévesztésére alkalmas jogszerűtlen névhasználat.

A Versenytanács kifejtett álláspontja folytán azt is vizsgálta, hogy a kérelmező mint versenytárs fogyasztói érdeket védő kérelmet előterjesztett-e. Ennek eldöntésénél figyelembe vette, hogy a fogyasztók megtévesztésének tilalmát kimondó szabályok ugyan a fogyasztót nevesítik lehetséges sértettként, de a fogyasztó megtévesztése a versenytársat szintén érintheti, mert ennek következtében például csökkenhet a forgalma. Márpedig a Vtv. 33. § (1) bekezdése szerint a kérelmet — mint érdekelt fél — mindazok benyújthatják, akik a törvénybe ütköző tevékenység által sérelmet szenvednek vagy szenvedhetnek, továbbá akiknek a jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti. Mindezt figyelembe véve a Versenytanács a Magyar Gazdasági Kamara érdekelt féli minőségét nem tudta kétségbe vonni.

A kft. saját áruját nem ruházhatja fel olyan külső tulajdonságokkal, amelyről a fogyasztók szokásosan más árut — és nem más áruját — szoktak felismerni, és ezáltal kelendősége fokozódik. Ilyen tulajdonság a Napi Világgazdaság név és a zöld lapszín mint árujelző, amelyek együttesen a fogyasztók szemében a Világgazdaság című újságot jellemzik. Ez utóbbit a kft. maga is elismerte, hiszen a Világgazdaságot a köznyelvi szóhasználatnak megfelelően „zöld újság”-ként említette. A Világgazdaság című újság hetente többször jelenik meg, vagyis a szokásos szóhasználat szerint napilap. E tény névként is megjelent, ami a fogyasztóknak a két újság összetévesztésére adhat lehetőséget.

A Napi Világgazdaság elnevezés, az ezzel párosuló zöld szín, az alkalmazott lapszámozás különösen együttesen alkalmas arra, hogy a fogyasztóban azt a meggyőződést keltse, miszerint az áru azonos a Magyar Gazdasági Kamara által forgalmazott áruval. Mindezekre tekintettel a kft. előzőek szerinti magatartása a Vtv. 11. § (2) bekezdés a) pontjába ütközik.

Emellett a megrendelőlapok közzététele, amelyek az áru lényeges tulajdonságai tekintetében eligazítást nyújtó tájékoztatások, a versenytörvény 11. § (2) bekezdés d) pontja szerint megtévesztésre alkalmas. (Vj-128/19¹.)

A Selectronic Kft. versenyfelügyeleti eljárás megindítását kezdeményezte a **Signál Discont Kft.** és a **Signál Vállalat** ellen. A versenyfelügyeleti eljárás eredményeként a Versenytanács megállapította, hogy mind a Signál Discont Kft., mind a Signál Vállalat jogsértést valósítottak meg azzal, hogy olyan árut reklámoztak a sajtóban, amely nem, illetve nem kellő mennyiségben állt a fogyasztók rendelkezésére, egyben e magatartás további folytatásától eltiltotta a Signál Discont Kft.-t. A Versenytanács a Signál Vállalattal szemben 10.000 Ft, a Signál Discont Kft.-vel szemben pedig 40.000 Ft bírságot szabott ki.

A Vtv. 33. § (1) bekezdése értelmében az terjeszthet elő kérelmet, aki a törvénybe ütköző tevékenység következtében sérelmet szenved vagy szenvedhet, továbbá akinek jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti. A Versenytanács az eljárás során elsősorban azt vizsgálta, hogy a Selectronic Kft.

— mint aki a Signál Discont Kft., valamint a Signál Vállalat versenytársa

— jogosult-e a kérelem előterjesztésére. A Selectronic Kft.-nek mint versenytársnak, a verseny tisztaságához jogos érdeke fűződik. Az esetleges megtévesztő tájékoztatás következtében vásárlóit elveszítheti. A kérelem előterjesztésére való jogát az is megalapozza, hogy a nagykereskedelmi tevékenységet is folytató Signál Discont Kft.-től és Signál Vállalattól maga is vásárolhat, illetve vásárolt is.

A Versenytanács a Vtv. 11. § (1) bekezdésében megkövetelt célzatosságot, az áru kelendőségének fokozása érdekében történő megtévesztés fennforgását megállapította, miután a hirdetések közzétételének célja nem vitatottan a forgalom növelése volt. A Vtv. 11. § (2) bekezdés e) pontja értelmében a fogyasztók megtévesztésének minősül az olyan áru reklámozása, amely nem vagy nem kellő mennyiségben áll a fogyasztók rendelkezésére. A Vtv. 11. § (1) bekezdés e) pontjába ütköző jogsértés fennáll, miután a teljes termékskálát és üzemeltetési időt figyelembe véve 5-6%-ra tehetőek azok az esetek, amikor a vásárlók a hirdetésből kiválasztott adott konkrét 'terméket nem kapták meg. (Vi-118/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal hivatalból indított eljárást a **Full-Product Kft.**, valamint a **Gráf Kereskedelmi Kft.** ellen. A versenyfelügyeleti eljárás eredményeként a Versenytanács megállapította, hogy a Full-Product Kft., valamint a Gráf Kereskedelmi Kft. jogsértést követett el azzal, hogy a FOGYI elnevezésű

fogyókúra-tabletta reklámozása során valós tény a fogyasztók megtévesztésére alkalmas módon állítottak, és e magatartás további folytatását megtiltotta, egyben mindkét kft.-t — egyenként 3.000.000.Ft — bírság megfizetésére kötelezte.

A Versenytanács feladata az volt, hogy a versenytörvény sérelme szempontjából értékelje a FOGYI fogyókúra-tabletta reklámkampányát és annak részeként az egyes reklámokat. Figyelmen kívül kellett hagynia azokat a sajátos reklámetikai és egészségügyi vonatkozásokat, amelyeknek vizsgálata és védelme az erre hivatott más szervek feladat- és hatásköre.

A Versenytanács a reklámkampány során elkövetett sérelmet nem abban látta, hogy annak során elhallgatták a diéta szükségességét, hiszen arra utalást jelent a „fogyókúra-tabletta” kifejezés képi és hanggi megjelenítése. A jogsértés abban áll, hogy egyes reklámokban a fogyókúra-tablettát közvetlenül vagy közvetett módon úgy reklámozták, hogy a fogyasztóban — őt megtévesztve — a FOGYI tablettához a fogyasztószer képzele társulhat.

A fogyókúra-tabletta szóösszetétel nem biztos, hogy mindenki számára azonos jelentésű. Lehet úgy értelmezni a szóösszetételt, hogy a tablettát fogyókúra mellett kell szedni, de nem kizárt az az értelmezés sem, hogy fogyókúra helyett lehet alkalmazni. Mivel ez utóbbi jelentéstartalom a fogyasztószer fogalmi körébe tartozik, és erre általános szóhasználat a fogyasztószer és tabletták, a Versenytanács — a Vtv. 13. §-ának figyelembevételével — elfogadta a „fogyókúra mellett alkalmazandó” jelentéstartalmat, amelyet a két kft. a fogyókúra-tabletta szóösszetételnek tulajdonított. Ez az értelmezésbeli probléma a jogsértés lehetőségét még inkább alátámasztja, ugyanis ha a fogyasztó nincs teljesen tisztában a fogyókúra-tabletta szóösszetételnek a két kft. szerinti jelentéstartalmával, akkor az olyan utalás, amely fogyókúra szükségtelenségének képzetét keltheti, különösen megtévesztő lehet.

A Versenytanács álláspontja szerint a reklámkampány, egészében ütközik a Vtv. 11. § (2) bekezdés a) pontjába, amely szerint tilos valós tény — adott esetben a fogyókúra szükségességét a tabletták szedése mellett — megtévesztésre alkalmas módon állítani.

A Versenytanács közömbösnek tartotta, hogy a reklámkampány kiegészült a patikákban folyó szórólapterjesztéssel és felvilágosítómunkával, mert a versenysérelem már bekövetkezett a reklám sugárzásával, az írott sajtóban való közzétételével, és ez a tevékenység már a vásárláshoz kapcsolódott. Versenyjogilag sem igazolható a félrevezető reklám azon az alapon, hogy a reklámozó utólag megfelelően tájékoztatja a fogyasztókat, akár a tömegkommunikáció útján, akár a vásárlás helyén. (Vj-132/1991.)

A Selectronik Kft. kérelme alapján a RAMOVILL Rt. ellen fogyasztók megtévesztése miatt indult eljárásban a Versenytanács megállapította, hogy a RAMOVILL Rt. által a sajtóban — 17 boltjának felsorolásával — megjelentetett „Nyári vásár a RAMOVILL-nál augusztus 1-től—31-ig” hirdetésben az akció lebonyolítását reklámozó „30%-kal olcsóbb szinte minden” kitétel jogsértést valósított meg, és egyben 20.C00 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A RAMOVILL Rt. hirdetést tett közzé, amelyben közli, hogy nyári vásárt tart, és hogy 17 megnevezett boltjában 1.000 Ft-on felüli vásárlás esetén, amíg a készlet tart, 30%-kal olcsóbb szinte minden, amit a vevő a boltban talál. Az akciót elrendelő belső utasítás az engedmény mértékét egységesen 30%-ban jelölte meg, meghatározta továbbá azokat az árukat, amelyeket nem kívánt a kedvezményes akcióba bevonni. Erre utalt a „szinte minden” kitétel.

A versenyfelügyeleti eljárás során megállapításra került, hogy a RAMOVILL Rt. boltjaiban nemcsak 30%-os, hanem ennél alacsonyabb mértékű kedvezményt is alkalmaztak, és így az egyes boltokban nem valósult meg a 30%-os mértékű kedvezmény, mert helyenként az bolti szinten 20%, illetve 10% alatt maradt.

A Versenytanács első lépésként azt vizsgálta, hogy a Selectronik Kft. a kérelem előterjesztésére a Vtv. 33. § (1) bekezdése alapján jogosult-e vagy sem. A Selectronik Kft. — aki a RAMOVILL Rt. által forgalmazott egyes termékek vonatkozásában a versenytársa — a kérelem előterjesztésére jogosult, tekintettel egyrészt arra, hogy a reklám, illetve az ahhoz kapcsolódó akció a versenytársak gazdasági versenyének egyik eszköze, másrészt arra is, hogy a RAMOVILL Rt. által értékesített, de a Selectronik-Kft. által nem forgalmazott termékek tekintetében a Selectronik Kft. potenciálisan vásárlóként is szerepelhet.

A Versenytanács egyértelműen megállapította a reklámnak a kelendőséget fokozó funkcióját. Az akció célja a felgyűlt készletek felszámolása volt. Ezt a RAMOVILL Rt. sem vitatta.

A Versenytanács álláspontja szerint a verseny tisztasága megköveteli a reklám tisztaságát, vagyis azt, hogy a reklám igaz és pontos legyen. Nem tartalmazhat semmi olyat, ami kétértelmű, túlzott vagy ellenőrizhetetlen, és akár közvetve is alkalmas arra, hogy a fogyasztót megtéveszse, és a versenytárs érteklét negatívan érintse.

A Versenytanács álláspontja szerint a „szinte minden, amit a boltban megtaU” kifejezés nem felel meg az előbbieken ismertetett, a reklámmal szemben támasztható követelményeknek. Az ilyen fogalmazás nem nyújt kielégítő tájékoztatást a vevőknek a kedvezményes árusításba bevont áruk köréről, és ezáltal alkalmas a vásárlók megtévesztésére. A „szinte minden” kifejezés nem ad a vevőknek megfelelő tájékoztatást.

A jogsértés abban is megvalósult, hogy a kilátásba helyezett 30%-os kedvezmény a fogyasztó számára nem volt maradéktalanul érzékelhető.

A Versenytanács megjegyzi, hogy amennyiben a RAMOVILL Rt. álláspontja elfogadható lett volna, amely szerint a „szinte minden 30%-kal olcsóbb” kitétel azt jelenti, hogy ha esetleg az adott boltban 30%-nál kisebb kedvezmény jelentkezett is, de az Rt. gazdálkodási körén belül a 30%-os kedvezmény érvényesült, a jogsértés akkor is megállapítható lett volna az akció megvalósítása tükrében. A hirdetés alapján a vásárló joggal azt várhatta el, hogy valamennyi bolt esetében igaz legyen, hogy az áruk ilyen nagyságrendben olcsóbbak 30%-kal.

A Versenytanács nem találta jogsértőnek az „amíg a készlet tart” kitétel, mivel az árengedményes akciót hirdető reklám célja a nehezen eladható árukészletek felszámolása, és ennek keretén belül a kifejezés használata nem volt megtévesztő. A vásárló ebből megtudhatta, hogy a kedvezményes akcióba bevont áruk éppen a kedvezmény miatt az akció időtartamán belül elfogyhatnak. (Vj-117/1991.)

4. Kartell (Vtv. 14. §)

A versenytörvény 14. §-a tiltja a versenytársak közötti olyan összehangolt magatartást, illetőleg megállapodást, amely a gazdasági verseny korlátozását vagy kizárását eredményezheti. Nem esik a tilalom alá a megállapodás, ha gazdasági erőfölénnyel való visszaélés megakadályozására irányul, vagy csekély jelentőségű. Emellett lehetőség van arra, hogy a versenyfelügye le ret ellátó szerv a versenykorlátozó megállapodást, ha annak feltételei fennállnak, mentesítse a tilalom alól.

A Gazdasági Versenyhivatal eljárást indított a **Budapesti Húsnagykereskedelmi Közös Vállalat** (a továbbiakban: BHKV) és 16 húsipari tagvállalata ellen a gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző magatartás miatt. A Versenytanács a BHKV-vel szemben indított eljárást megszüntette, a 16 tagvállalat terhére a jogsértést megállapította, egyben megtiltotta a törvény rendelkezésébe ütköző magatartás további folytatását, és a 16 vállalatot eltérő mértékű, összesen 4.780.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A BHKV azzal a céllal jött létre, hogy Budapest hús- és húskészítmény- -ellátását biztosítsa. A BHKV-nak 16 tagvállalata van. A BHKV-t a tagvállalatok igazgatóiból

létrehozott Igazgató Tanács irányítja. Az Igazgató Tanács határozatainak a végrehajtásáért és a vállalat irányításáért az Igazgató Tanács által választott igazgató a felelős.

A tagvállalatok által megkötött Társasági Szerződés versenykorlátozó, illetve versenykizáró elemeket nem tartalmaz. A BHKV Igazgató Tanácsa ugyanakkor 1990. november 13-i ülésén „úgy határozott, hogy 1991. évben a sertés és marhahús forgalmazását Budapesten kizárólagosan a Közös Vállalat végezheti. Ezzel párhuzamosan az iparvállalatok fővárosi értékesítését közvetlen formában megszünteti". Az előzőeket tartalmazó 14/1990. számú határozat azt is előírja, hogy „amennyiben a közvetlen formában történő szállításokat valamely vállalat a határozat ellenére tovább folytatja és ez bebizonyítható, akkor a BHKV attól a vállalattól — szerződesei ellenére — sem tökehúst, sem húskészítményt nem vásárolhat". Ezt a határozatot a BHKV Igazgató Tanácsa 1991. március 5-i 2/1991. számú határozatával megerősítette, és leszögezte, hogy „tökehúst kizárólag a közös vállalaton keresztül értékesíthetnek a tagvállalatok".

A Versenytanács megállapította, hogy a 2/1991. számú határozattal megerősített 14/1990. számú igazgató tanácsi határozat a Vtv. 14. § (1) bekezdésébe ütközik, mert a BHKV tagvállalataira nézve a budapesti piacon kizárja a versenyt. A Vtv. 14. § (2) bekezdésében felsorolt versenykorlátozó magatartások közül egyidejűleg sérti a piac (konkrétan a budapesti tökehús piac) felosztására; a beszerzési források közötti választás korlátozására (a Budapesten húskereskedelemmel foglalkozó vállalatok esetében); továbbá az előbbieken keresztül áttételesen az áru árának meghatározására vonatkozó tilalmat is.

A Versenytanács nem fogadta el néhány vállalatnak azt a védekezését, hogy a BHKV megkerülésével — közvetlenül is — árusítottak tökehúst Budapest területére. Azt azonban megállapította a Versenytanács, hogy a BHKV megkerülésével folytatott tökehússzállítás a tagvállalatok részéről 1991. I. félévében igen csekély arányú lehetett.

Ugyancsak nem fogadta el a Versenytanács a Szegedi Szalámigyár és Húskombináttnak azt a védekezését, hogy nem sértette meg a versenytörvényt, mert a kifogásolt határozatot a BHKV Igazgató Tanácsa hozta. A Versenytanács egyrészt utalt arra, hogy az Igazgató Tanácsnak minden esetben tagja a tagvállalat első számú vezetője. Ily módon az általa kötött megállapodást értelemszerűen az általa vezetett vállalat magatartására is irányadónak lehet tekinteni. Másrészt figyelembe kell venni a Vtv. 14. § (1) bekezdésben foglaltakat, miszerint a megállapodást és az összehangolt magatartást — amit viszont vitathatatlanul folytattak a tagvállalatok — azonosan kell kezelni. E két körülményből együttesen következik, hogy a vállalat vezetője által nem a vállalat nevében kötött versenykorlátozó megállapodás is a versenytörvény 14. § (1) bekezdésébe ütközik.

A Versenytanács a rendelkezésre álló adatok alapján megállapította, hogy a megállapodás a versenytörvény 15. § b) pontja alapján nem tekintendő csekély jelentőségűnek, és ugyancsak nem állnak fenn a 15. § a) pontja alkalmazásának feltételei, mert a BHKV vevői nincsenek gazdasági erőfölényben. Szintén nincsenek gazdasági erőfölényben a BHKV tagvállalatainak a tökehúspiacon jelenlévő versenytársai sem.

A Versenytanács mérlegelte a törvényi tilalom alóli — a Vtv. 17. § szerinti — mentesítés lehetőségét. Bár kétségtelen, hogy a BHKV tevékenysége révén bizonyos előnyök adódnak (pl. minőség-ellenőrzési rendszer működtetése, húsbontó üzemek és hűtők rendelkezésre állása, szállítási költségek csökkentési lehetősége), de ezek elsősorban a BHKV létéből fakadnak, és csak igen áttételesen kapcsolódnak a vizsgált versenykorlátozó megállapodáshoz.

A húsipari vállalatok a törvényi tilalom alóli mentesítés lehetőségei között felsorolt áralakulást olyannak tekintették, amely a mentesítésre jelen esetben lehetőséget biztosít. A Versenytanács azonban az adott piaci körülmények között ezt a ténytet nem értékelte a megállapodás szempontjából előnynek.

1991 elején ugyanis általános túlkínálat alakult ki a húspiacon, ami szükségszerűen vezetett az árak csökkenéséhez. Ezt jelzi, hogy más hústermelők és forgalmazók már a BHKV és tagvállalatai által végrehajtott árcsökkentést megelőzően mérsékelték áraikat. Ilyen körülmények között a megállapodásban részt vevő hústermelő vállalatoknak a BHKV-n keresztül végrehajtott egységes árcsökkentése a Versenytanács szerint nem minősíthető előnynek, hanem azt éppen ellenkezőleg, a gazdasági versenyt korlátozó megállapodás egyik hátrányos következményének tekinthető. Ezáltal ugyanis a megállapodás résztvevőinek módjuk volt arra, hogy a budapesti piacon megteremtsék a saját szempontjukból optimális (nyereségüket maximáló, illetve veszteségüket minimalizáló) ár-kínálat kombinációt. Az egymás

közötti verseny kizárásának hiányában az árcsökkenés mértéke a ténylegesen megvalósítottnál csak nagyobb lehetett volna. Következik ez abból, hogy az általános húskereslet-csökkenés következtében a vállalatok jelentős kapacitástartalékokkal rendelkeztek. Így a piacot felosztó (és ezáltal az egyes vállalatok kínálatát meghatározó) versenykorlátozó megállapodás hiányában az egyes vállalatok nagyobb mennyiséggel is megjelenhettek volna a budapesti piacon, ami a termékegységre jutó költségek mérséklődését eredményezte volna. Ez pedig az átlagosnál hatékonyabb tagvállalatok esetében alacsonyabb ár mellett is olyan — esetleg még magasabb — jövedelmet biztosított volna, mint a versenykorlátozó megállapodás melletti egységes ár.

A fentieket mérlegelve állapította meg a Versenytanács, hogy a megállapodással együtt járó versenykorlátozás:

- meghaladja a közös célok eléréséhez szükséges mértéket és
- hátrányai (különösen a 60-70% közötti érintett piaci részesedés) meghaladják az előnyöket.

Megállapította a Versenytanács azt is, hogy a gazdasági versenyt korlátozó magatartás a BHKV Igazgató Tanácsának határozatain keresztül valósult meg, e határozatok azonban csak a tagvállalatokra nézve versenykorlátozó hatásúak, a BHKV-re mint értékesítőre nézve nem, ezért kellett vele szemben az eljárást megszüntetni. (Vj-49/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal a **Budapesti Tejipari Vállalat**, a **Középmagyarországi Tejipari Vállalat**, a **Vas Megyei Tejipari Vállalat**, a **Ceglédtej Közös Vállalat**, a **Tsz Tej Egyesülés**, a **Zöldmező Mgtsz**, a **Jásztej Közös Vállalat**, a **Dabastej Kft**, és a **Szikra Mgtsz** ellen versenyfelügyeleti eljárást folytatott gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző magatartás miatt. A Versenytanács az eljárást valamennyi vállalattal szemben megszüntette.

Az elmúlt években Budapest tejellátását a Budapesti Tejipari Vállalat volt köteles biztosítani. Az eljárás alá vont vállalatok egységes árakat alkalmaztak a tejipari termékekre, és ezeket az árakat más, kisebb tejfeldolgozó egységek automatikusan követték. A vizsgált termékek árai csak kismértékű eltérést mutattak, illetve egyes szállítóknál és termékeknél azonos árakat alkalmaztak. Az 1991. I. félévi áremelést a termelők termékcsoportonként szakaszosan érvényesítették. A termelők egy része áremeléskor figyelemmel volt a Budapesti Tejipari Vállalat által alkalmazott árakra.

Hivatalból indult vizsgálat annak megállapítására, hogy az érintett piac résztvevői között van-e olyan összehangolt magatartás, illetőleg megállapodás, amely a gazdasági verseny korlátozását vagy kizárását eredményezheti.

A versenyfelügyeleti eljárás adatai nem támasztották alá azt, hogy a Budapestre beszállító vállalkozók a vizsgált időszakban az árak meghatározására akár kifejezetten, akár hallgatólagosan megállapodtak volna.

A Versenytanács az egyes termékeknél mutatkozó áregyezőség, illetve az egyes áremelések időpontjának egyezősége miatt — ami önmagában összehangolt magatartásra utal — fokozottan vizsgálta, hogy ez utóbbi formában nem valósult-e meg jogsértés.

A Versenytanács álláspontja szerint a **párhuzamos magatartás** — egyéb erre utaló körülmények hiányában — nem jelenti önmagában azt, hogy az összehangolt magatartás fennáll. Szükség van arra — közvetlen kapcsolat hiányában is —, hogy a versenyt sértő vállalkozók a versenyt sértő vagy korlátozó magatartásukat **tudatosan hangolják össze**, aminek legalább azt kell jelentenie, hogy saját magatartásukat egymásra tekintettel alakítják ki oly módon, hogy az árverseny tekintetében minden bizonytalanságot kizárnak.

A Budapestre beszállító egyes vállalkozók a Budapesti Tejipari Vállalat árait figyelve alakították saját áraikat, ami természetes piaci jelenség. Ugyanakkor viszont nem volt megállapítható, hogy a piacot nagy részben uraló Budapesti Tejipari Vállalat is figyelembe vette volna árai alakításánál a további vállalkozók árait, illetve azok befolyásolták volna árki alakítását, tehát a kölcsönösség eleme — bizonyíthatóan — nem állt fenn.

Külön probléma, hogy egy vállalkozó részéről a másik árának automatikus követése, függetlenül a Vtv. 14. §-ától, nem jelent-e jogsértést a Vtv. 3. § (2) bekezdésére figyelemmel.

E szerint ugyanis tilos gazdasági tevékenységet tisztességtelenül — különösen a versenytársak, a fogyasztók törvényes érdekeit sértő, vagy veszélyeztető módon, vagy az üzleti tisztesség követelményeibe ütközően — folytatni.

Mindezekre tekintettel a Versenytanács megállapította, hogy a Vtv. 3. § (2) bekezdése alapján tisztességtelen gazdasági tevékenységnek minősülhet az a magatartás, ha az egyes termékek beszállítói automatikusan követik a piacon legnagyobb részesedésű vállalkozót, ugyanis ez a verseny kiiktatása folytán a fogyasztók érdekeit veszélyeztetheti. E megállapítástól függetlenül az adott eljárásban a Versenytanács nem állapította meg a 3. §-ba ütközést, tekintettel a nemrég kialakult versenyhelyzetre és a Budapesti Tejipari Vállalaton kívüli beszállítók alacsony piaci részesedésére. (Vj-47/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal által versenykorlátozó megállapodás tilalmába ütköző magatartás miatt indított versenyfelügyeleti eljárás eredményeként a Versenytanács megállapította, hogy a **Hélix Q Kft.**, a **Csavarunió Kft.**, a **Pankl és Hoffmann Kft.**, a **Rögzítéstechnikai Termékeket gyártó Kft.**, valamint a **Patent Csavargyártó Kft.** jogsértést követett el azzal, hogy a gazdasági versenyt korlátozó összehangolt

magatartást tanúsított, és e magatartás további folytatását megtiltotta, egyben eltérő mértékű, összesen 2.000.000 Ft bírságot szabott ki.

A Versenytanács a versenyfelügyeleti eljárást a Csavaripari Kereskedelmi Kft. (CSIVKER), a Former Kft., valamint a Csavaripari Vállalat (CSIV) eljárás alá vontakkal szemben megszüntette.

A CSIV egyes részeiből és külföldi tőke bevonásával öt termelő, egy kereskedelmi, valamint egy szerszámgyártó és karbantartó kft. alakult. A CSIV az egyes kft.-kben 50%-os vagy annál nagyobb arányú tulajdoni hányaddal rendelkezett.

A társasági szerződésekkel egyidejűleg a CSIV mint tag, a társasági szerződések kötésében részt vevő felekkel — tehát nem a kft.-kel — ún. **szindikátusi szerződéseket** is kötött. E szerződések egyrészt e fogalomhoz tartalmilag nem tapadó, egyéb szerződéstípusra jellemző jogokat, kötelezettségeket rögzítettek, másrészt a szerződés elnevezésével összhangban álló kitételeket tartalmaztak.

Mindegyik szindikátusi szerződésben olvasható: „a CSIV a termékeire vonatkozó megrendeléseket elsősorban saját kft.-jei termékeivel teljesíti. A CSIV mint a CSIVKER elődje kötelezi magát arra, hogy csak akkor vesz igénybe importot, ha a konkrét megrendeléseket a kft.-k termékeivel nem tudja kielégíteni. A társaság ellenszolgáltatásként vállalja, hogy saját termékeivel — figyelemmel a kft. exportkötelezettségeire (a lízingelt gépek ellentételezéseként) — elsősorban a CSIV kereskedelmi hálózatát (CSIVKER Kft.-t) látja el... A társaság tagjai megállapodnak abban, hogy a már meglévő, illetve létrehozni tervezett vállalatokon kívül „nem kezdeményeznek új, konkurens vállalkozásokat, és ilyen vállalkozásokban tagként sem vesznek részt. A társak kötelezik magukat, hogy a már meglévő vállalatokban a kft.-k termékeit a termékeik közé nem veszik fel.”

Míg a szindikátusi szerződések a gyártás területén adtak iránymutatást a kft.-knek, ugyanezt biztosították a forgalmazás területén a CSIVKER és az öt csavarkötő-elemgyártó kft. között létrejött **együttműködési szerződések és megállapodások**. Ezek szerint a CSIVKER csak ott vehet igénybe más beszerzési forrást, ahol a gyártók a keresletet mennyiségi vagy minőségi szempontból nem tudják kielégíteni. A gyártók arra kötelezték magukat, hogy termékeiket elsősorban a CSIVKER-nek értékesítik.

A Vtv. 14. §-ában tiltott összehangolt magatartás tanúsításának lehetőségét a szindikátusi szerződések rendszere biztosította. A szindikátusi szerződésekkel a verseny korlátozását, kizárását eredményező megállapodások jöttek létre, amelyek megvalósítják a piac felosztására vonatkozó tilalmat.

A szindikátusi szerződésekben foglaltak miatt a kft.-k arra kényszerülnek, hogy feladják önállóságukat, elveszítsék versenytársi mivoltukat. A CSIV nem elégedett meg azzal, hogy az egyes kft.-kben lévő többségi tulajdoni arányokon keresztül biztosítsa akaratának érvényesítését. Célja egyrészt az volt, hogy az önálló jogi eljárásokkal életre hívott volt egységek továbbra is megtartsák a tőle való függőségüket, másrészt a kft.-k egymás közötti viszonyában is változatlanul a központi akarat érvényesüljön. Ha egy vagyongazdálkodó vagy bármilyen tulajdonos jogi személyiségű vállalkozásokat hoz létre, tudomásul kell vennie, hogy joggyakorlása nem korlátlan, és ilyen korlátot jelent maga a versenytörvény is. Azzal, hogy létrehozták a kft.-ket, azoknak szükségszerűen egymás versenytársaivá kell válniuk, így versenykorlátozó megállapodást nem köhetnek, és — amit az adott esetben kifogásolt a Versenytanács — versenykorlátozó magatartást sem folytathatnak.

A Versenytanács vizsgálta a törvényi tilalom alóli mentesülés lehetőségét. E körben a Vtv. 17. § (2) bekezdésében említett előnyök közül az a) pont szerinti, az árak kedvező alakulása, illetve a c) pont szerinti, az értékesítés szervezetének ésszerűbb kialakítása jöhet szóba. A versenytársakénál esetenként lényegesen alacsonyabb átlagár azonban nem hozható közvetlen oksági összefüggésbe a kifogásolt gazdasági versenykorlátozó magatartással.

Az a körülmény pedig, hogy a CSIVKER koncentráltan, széles választékot képes kínálni a felhasználóknak, szintén nem a gyártók közötti — a szindikátusi szerződésen alapuló — összehangolt magatartás következménye, hanem az egyes gyártó kft.-k és a CSIVKER közötti említett — és a Versenytanács által gazdasági versenyt korlátozóknak nem minősített' — együttműködési szerződésekből adódik.

Egyértelműen hátránynak minősül a Vtv. 17. § (3) bekezdése alapján, hogy az öt kft. termékeinek együttes piaci részaránya a 30%-ot meghaladja. **(Vi-58/1991.)**

A Gazdasági Versenyhivatal a versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző magatartás miatt eljárást indított a **City Taxi Kistermelők Szövetkezete**, a **Rádió Taxi Kiszövetkezet**, a **Voláncom Kft.**, a **Gábrriel Taxi Unió Egyesület**, valamint a **Budataxi Kiszövetkezet** ellen. A Versenytanács a versenyfeügyeleli eljárás eredményeként megállapította, hogy az eljárás alá vontak jogsértést követtek el

azzal, hogy összehangolt versenykorlátozó magatartást tanúsítottak a budapesti személyfuvarozó piacon az egységes ár meghatározásának ajánlásával, és az ár egységesítésére vonatkozó összehangolt magatartás további folytatását megtiltotta, egyben eltérő mértékű, összesen 1.900.000 Ft bírságot szabott ki.

A személytaxis vállalkozói engedélyeket a kerületi önkormányzatok adják ki. A díjak szabad árformába tartoznak. A fővárosban ténylegesen nagyobb a kínálat, mint a kereslet. Az 1980-as években a magánvállalkozók egy részét tömörítő több taxisszervezet alakult. Ezek működési céljai között szerepel a szolgáltatás megfelelő színvonalának biztosítása, a fuvarközvetítés gyors és pontos lebonyolítása, technikai és szervezési feltételek megteremtése, a szakma stabil műszaki és kulturális szintjének garantálása. 1990. októberben megalakult a Taxisok Budapesti Kamarája, amely érdekképviseleti és érdekegyeztető funkciókat lát el, valamint az előbb felsorolt célok elérését kívánja elősegíteni.

A hivatalból indított versenyfelügyeleti eljárás a budapesti személyfuvarozó piacon tevékenykedő öt taxistársaság tekintetében kívánta azt tisztázni, hogy nevezettek nem folytattak-e versenyt korlátozó magatartást akár az ár meghatározására, akár a piac felosztására vonatkozóan.

A Versenytanács elsősorban azt vizsgálta, hogy a társaságok lehetnek-e **alanyai** a versenyfelügyeleti eljárásnak. Annak tisztázására volt szükség, hogy a társaságok gazdasági tevékenységet folytatnak-e. A Vtv. 2. § b) pontja alapján megállapítható volt, hogy valamennyi eljárás alá vont társaság fuvarszervező tevékenységet végez, és a Budataxi Kiszövetkezet kivételével tevékenységi körükbe tartozik a fuvarozás is. Ezen tevékenységekért ellenszolgáltatás jár. A fuvarozás esetében ezt az utas fizeti, míg a fuvarszervező tevékenységért a magántaxis fizet a társaságnak. A Versenytanács nem fogadta el némely eljárás alá vont azon védekezését, hogy fuvarozást nem végeznek, és így árbevételük sincs. Mindegyikük tevékenységébe tartozik a fuvarszervező szolgáltatás, amely — mint díjazás fejében végzett tevékenység — gazdasági tevékenységnek minősül. Ezt a gazdasági tevékenységet a City Taxi és a Gábrriel Taxi Unió — figyelemmel a magántaxisok tagsági viszonyára — közvetlenül gyakorolja, a többi társaság pedig közvetett úton, a magántaxisokkal kötött különböző polgári jogi szerződéseken keresztül. Mindezekre tekintettel az eljárás alá vontak mint gazdálkodók általában alanyai lehetnek a versenyfelügyeleti eljárásnak.

A további vizsgálatot az képezte, hogy a taxistársaságok képesek-e **hatni** saját tagságukra, illetve a társasággal mint jogi személlyel valamilyen polgári jogi kapcsolatban lévő magántaxisokra az ár kialakítását, illetve a piac felosztását illetően.

A Versenytanács a taxistársaságok által a magántaxisokkal kötött szerződéseket nem elnevezésük, hanem tartalmuk szerint vette figyelembe.

Megállapította, hogy az egyes taxistársaságok lényegileg azonos díjtételeket alkalmaznak: alapdíj 20 Ft, km-díj 28 Ft, várakozási díj 6 Ft/perc. Ezenkívül a

Taxisok Budapesti Kamarája ajánlást fogadott el az alkalmazott árakat illetően, amelyeket továbbítottak a társaságok és a magántaxisok részére.

A Versenytanács megállapította, hogy a különböző szerződések, az alapszabályok, valamint a CB rádió útján történő tájékoztatás segítségével a társaságoknak lehetőségük volt arra, hogy hatással legyenek az ár meghatározására, befolyásolják ebben a taxisok magatartását.

1991. II. negyedétől kezdve — 1-1 hónapos plusz-mínusz irányú eltéréssel — a társaságok azonos árat alkalmaztak úgy, hogy a Taxisok Budapesti Kamarájának közgyűlésén elfogadott ajánlást követték. Ettől a Gábrriel Taxi Unió egy tételnél jelentkező, 2 Ft-os, jelentéktelennek minősíthető összeggel eltért. Ez a társaságok azonos szándékával, tudatos magatartásával magyarázható. A versenysérelem tehát összehangolt magatartás útján megvalósult, amely ugyanúgy alkalmas a verseny korlátozására, mint a szerződés vagy egyéb megállapodás útján okozható versenysérelem. Az összehangolt magatartás útján az ár egységesítésével a társaságok korlátozták a versenyt, ezzel a fogyasztók választási lehetőségét kizárták. Kiküszöbölték a piac által igényelt versenyfeltételeket, amelyek pedig a verseny működését lettek volna hivatottak biztosítani. Ezáltal a verseny szabadságát is sértették, mert korlátozták az ár szabad kialakításának lehetőségét a piac egyéb résztvevői számára is. Márpedig a vállalkozó felelőssége fennáll mindazon jogsértésért, amely tevékenységi körében, illetve annak folytán keletkezett.

A taxistársaságok a törvényi tilalom alóli mentesítés éraekében hivatkoztak az árak kedvező alakulására. Ezt azonban a Versenytanács alaptalannak tekintette, mert ezt a kérdést a fogyasztók oldaláról kell megközelíteni.

Tekintettel arra, hogy jelenleg a budapesti taxipiacon a kereslet-kínálat egyensúlya megbomlott, és erős túlkínálat tapasztalható, valóságos versenyhelyzet esetén a piaci részesedés megtartását csak díjcsökkentéssel lehetne elérni, tehát a versenyár a jelenleginél alacsonyabb szinten alakulna ki. Az eljárás alá vontak éppen a versenyt kizáró egységes díj érvényesítéssel tudják piaci részesedésüket megőrizni.

Azt, hogy a vizsgált taxistársaságok által érvényesített egységes díjak a fogyasztók számára kedvezőbbek annál, mint a versenyhelyzetben kialakuló árszint, a Versenytanács nem találta megfelelően bizonyítottnak. Erre vonatkozó megbízható adatok nem merültek fel, ellenkezőleg, a Főtaxi Vállalat a szolgáltatásait alacsonyabb díjszint mellett végzi, a többi piaci szereplő díjai pedig szóródást mutatnak. Vannak az eljárás alá vontak által egységesen alkalmazott díjknál magasabbak és alacsonyabbak is. Így tehát nem lehetett azt megállapítani, hogy a versenykorlátozó megállapodás az árak kedvező alakulására hat.

A Versenytanács a fentieken túl azért is jogsértőnek tartotta az eljárás alá vontak összehangolt magatartását, mert a taxipiac sajátosságaiból következően valóban indokolt bizonyos mértékű szervezettség, ennek azonban sok összetevője van. Ezek közül egy elemnek, az árak a kiemelésé és a fogyasztók érdekeit nem mérlegelő kialakítása ellentétes következményekre vezetett.

A Versenytanács elvi élel megjegyezte, hogy az eljárás tárgya a versenyszabadság korlátozásának vizsgálata volt, és nem az, hogy milyen mértékű ár alkalmazása az indokolt. Annak sem volt jelentősége, hogy teljesen azonos időpontban egységesítették-e az árat, hanem sokkal inkább annak, hogy a fogyasztók választási lehetőségét korlátozták.

A Versenytanács a piacfelosztó kartell megállapítására nem látott lehetőséget. A piacfelosztás ténye megállapítható volt ugyan, de arra nem volt elégséges bizonyíték, hogy ez az egymás közötti megállapodás eredménye lenne, és a társaságok egymásra tekintettel telepítették volna a berendezéseket. Ellenkezőleg, az volt megállapítható, hogy ez az egymás közötti verseny eredménye, és a fogyasztói igények következménye. (Vi-80/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal az Élelmiszer Kereskedelmi Részvénytársaság (Pécs) ellen tisztességtelen piaci magatartás tilalma miatt versenyfelügyeleti eljárást indított.

A Versenytanács az eljárást megszüntette.

A Baranya Megyei Élelmiszer Kereskedelmi Vállalat 1990.1. 19-én alapította / az Élelmiszer Kereskedelmi Részvénytársaságot, amelybe 270 boltjának használati jogát vitte be apportként.

Az alapító 94%-kal részesedik a részvénytársaság vagyonából. 1990-ben a részvénytársaság különböző korlátolt felelősségű társaságokat és betéti

társaságot hozott létre. Részesedése van az Országos Kereskedelmi és Hitelbankban, valamint más társaságokban is.

Az 1991. július 31-én az eljárás alá vont kezelésében 187 üzlet volt. Ezek közül 89 jövedelemérdekeltségüként működik, míg 98 üzlet nem központi irányítás szerint gazdálkodik.

Az 1991. évi 7. számú körlevelében az eljárás alá vont kötelezte a központi irányítás alatt álló 89 egységet, hogy sört, bort, valamint különböző üdítőital féleségeket milyen cégektől szerezzenek be.

Megállapítást nyert, hogy nem a szállítók versenyből történő kizárását, hanem a társaság részére kedvezőbb beszerzési források biztosítását szolgálták a körlevélben írtak. A központi irányítású egységek részére kiadott központi rendelkezések esetében a versenyt sértő intézkedés fogalmilag kizárt, mivel a 89 egység egymásnak nem versenytársa.

A nem központi irányítású egységek részére adott ajánlattétel nem mi;ősül versenysértő magatartásnak, illetőleg felhívásnak, mert nem célozza a harmadik személyekkel fennálló gazdasági kapcsolat felbontását vagy létrejöttének megakadályozását. **(Vj-92/1991.)**

5. Kartell előzetes véleményezése (Vtv. 18. §)

A Vtv. 18. §-a szerint a kartellmegállapodás megkötését tervező felek a versenyfelügyeletet ellátó szervtől kérhetik annak határozatban történő megállapítását, hogy a tervezett megállapodás nem esik tilalom alá, vagy mentesül a tilalom alól.

A **Henkel Budapest Vegyi Kft.** két alkalommal fordult a Gazdasági Versenyhivatalhoz a kartelltilalom alóli előzetes mentesítés iránti kérelmével.

A kft. részint Minna mosóport, részint pedig Pril folyékony mosogatószer meghatározott mennyiségben, engedményes áron tervezett forgalomba hozni. Annak érdekében, hogy az adott árengedményben a lakosság is részesüljön, a forgalmazókkal az árengedmény továbbadásában kívánt megállapodni. Minthogy a tervezett megállapodás megkötését a versenytörvény tiltja, előzetes mentesítés iránti kérelmet terjesztett elő.

A Versenytanács határozata megállapította, hogy a tervezett megállapodás csekély jelentőségű, és így a Vtv. 15. §-a alapján nem esik tilalom alá. **(Vj-82/1991.. Vj-145/1991.)**

A Gazdasági Versenyhivatalhoz kérelmet adott be a **Betonútépítő Vállalat** és társa a versenykorlátozó megállapodás tilalma alóli előzetes mentesítés miatt. A kérelmet a kérelmező visszavonta. A vállalati tanács 1991. szeptember 9-én összeült, és az ülésen a szervezeti működési szabályzat módosítására került sor, amely a létrehozandó szindikátusi szerződésben mellőzi a versenykorlátozó kitélt. Fentiekre **való** tekintettel a Versenytanács az eljárást megszüntette. **(Vi-95/1991.)**

6. Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés (Vtv. 20-22. §)

A versenytörvény a gazdasági erőfölényt önmagában nem kifogásolja, csak az azzal való visszaélést. A törvény mind a gazdasági erőfölény, mind az azzal való visszaélés néhány kiemelt esetét felsorolja, és a visszaélés egyik tipikus esetének, az indokolatlan egyoldalú előny kikötése fogalmának is meghatározását adja.

A Nemzeti Sportuszoda kérelme alapján — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárás indult a **Fővárosi Fürdőigazgatóság** ellen. A Versenytanács megállapította, hogy a Fővárosi Fürdőigazgatóság jogsértést követett el a termálvíz díjának 1991. január 1-jétől érvényesített mértékű emelésével, és egyben 50.000 Ft bírságot szabott ki.

A Nemzeti Sportuszoda a Hajós Alfréd és a Komjádi uszodák részére — a Fővárosi Fürdőigazgatóságtól — a közeli forrásokból 30 °C alatti és 30-40 °C közötti hőmérsékletű termálvizet vásárol. 1990-ben a 30 °C alatti termálvíz felek által elfogadott díja 16 Ft/m³, míg a 30-40 °C közötti termálvíz díja 20 Ft/m volt. A Fővárosi Fürdőigazgatóság értesítette a Nemzeti Sportuszodát, hogy a 30 °C alatti termálvíz díját 32 Ft-ra, a 30-40 °C közötti termálvíz díját pedig 40 Ft-ra emeli. A díjemelés okaként az 1991-ben várható központi termelői áremelkedést, illetve az 1991. évi támogatás várható megszűnését és az ugyancsak várható veszteséges üzemelést jelölte meg. Más termálvíz- - értékesítő vállalkozók 1991-ben a díjtételeket maximálisan 50-60%-kal emelték.

A Versenytanács egyrészt azt vizsgálta, hogy gazdasági erőfölény fennállott-e, másrészt, hogy az azzal való visszaélés megvalósult-e.

A Versenytanács álláspontja szerint az adott szolgáltatás vonatkozásában a Fővárosi Fürdőigazgatóság erőfölénye — sőt monopolhelyzete — fennáll, ugyanis Budapesten — mint a földrajzilag figyelembe vehető érintett piacon — a Nemzeti Sportuszoda jelenlegi műszaki-gazdasági helyzete folytán más vállalkozótól nem tudja a medencék üzemeltetéséhez szükséges hőfokú vizet beszerezni, illetve saját kitermelésű vizét sem tudja jelenlegi kapacitása mellett a rendeltetésszerű használatra alkalmassá tenni.

Nem fogadható el a Fővárosi Fürdőigazgatóság részéről az a védekezés, hogy az ő gazdasági erőfölény-helyzete nem áll fenn, mert a Nemzeti Sportuszoda a termálvizet a Fővárosi Távfűtő Művek által értékesített meleg vízzel, illetve a saját kútjából kiemelt víz felmelegítésével helyettesítheti. Ennek a vizsgált időszakban nem voltak meg a műszaki feltételei. Megvalósításához nagyobb beruházásra van szükség, amely legfeljebb hosszabb távon jelenthet majd megoldást. A Versenytanács megállapította azt is, hogy a Nemzeti Sportuszoda más vállalkozótól sem tudja a termálvizet beszerezni.

A termálvíz szűkösen rendelkezésre álló természeti kincs, aminek **értékét** éppen az adja, hogy a gyógyhatású víz korlátozott mennyiségben **áll** rendelkezésre. A termálvíz ezért nem is tartozhat a versenyszférába. **Értékében** nem a költségráfordítások játsszák a meghatározó szerepet. A termálvíznek ez a jellege nem teszi lehetővé a Vtv. 22. §-ában foglalt alkalmazását, mert ehhez olyan ár meghatározására lenne szükség, amely a tényleges versenykörülmények mellett alakul ki. Ilyen árat azonban sem a költségkalkulációkkal, sem más hasonló szolgáltatási árhoz való viszonyítással nem lehet kialakítani. A termálvíz árának a költségektől való elvi függetlensége következtében az értékkülönbség fennállásának megállapítása érdekében az 1990-ben alkalmazott árakból sem lehetett kiindulni az előzőekben leírtak miatt, annál is inkább, mert a termálvíz kitermelési körülményei és a szolgáltatási díjak az ország más területein is különbözőek voltak.

Mindezekre tekintettel a Versenytanács — viszonyítási alap hiányában — nem tudott állást foglalni abban a kérdésben, hogy a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között van-e értékkülönbség, illetve az feltűnően nagyak minősíthető-e. Így az emelt díjra sem lehetett meghatározni az értékkülönbséget.

A Vtv. 20. § a) pontja értelmében alkalmazandó 22. §-ban nevesített tényállás hiányában is megvalósítható azonban a jogsértés, amennyiben más formában megvalósul az egyoldalú előny kikötése.

A felek tartós jogviszonyában az indokolatlan, egyoldalú előny kikötése nem az objektíve meghatározhatatlan szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közötti feltűnően nagy értékkülönbségben valósult meg, hanem az 1990. és 1991. év között érvényesített díjemelés mértékében.

Anélkül tehát, hogy a díjak helyességét minősítette volna a Versenytanács, az megállapítható volt, hogy az emelés mértékével a jogsértés megvalósult. A Fővárosi

Fürdőigazgatóság ugyanis a díjemelés mértékének kialakításánál prognosztizált központi áremelésre hivatkozott, de az ezáltal indokoltnál lényegesen nagyobb áremelést hajtott végre. Áremelése magasabb volt az ország más területein megvalósult termálvízdíj-emelésnek a mértékénél is.

Megalapozta a jogsértést az is, hogy a Fővárosi Fürdőigazgatóság az emelés mértékének indokául felhozott állami támogatás megszűnését — ami nem, illetve csak részben a támogatás csökkenésével következett be, és egyébként sem a termálvíz-értékesítéshez, hanem az alaptevékenységhez kapcsolódott — tényként kezelte. Nem volt továbbá indokolt az alaptevékenység várt veszteségét a termálvíz díjának emelésével ellensúlyozni, indokolatlan hátrányt okozva ezáltal a vállalattal tartós kapcsolatban álló szerződéses partnernek. **(Vj-74/1991.)**

Több mezőgazdasági termelőszövetkezet kérelme alapján — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — a Békéscsabai Konzervgyár ellen indult versenyfelügyeleti eljárás. A Versenytanács megállapította, hogy a Békéscsabai Konzervgyár jogsértést követett el, mert szerződő partnereinek gazdasági döntését indokolatlan előny szerzése céljából befolyásolta, egyben 500.000 Ft bírságot szabott ki.

A Békéscsabai Konzervgyár 47 partnerével kötött termeltetési és termékértékesítési szerződést konzerv minőségű paradicsom, 13 partnerével pedig csemegekukorica szállítására.

A megkötött szerződés szerint a konzervgyár 5 napi beszállítás alapján megrendelő vételszámlát készít, amelynek fizetési határideje az 5 napos időszak utolsó hónapjától számított 10 banki munkanap. Késedelmes fizetés esetén késedelmi kamat kerül elszámolásra.

A betakarítást közvetlen megelőző időszakban a konzervgyár olyan szerződésmódosítási javaslattal kereste meg a termelőket, mely szerint a termék 1/3-át 90 napos, 1/3-át 120 napos, 1/3-át pedig 180 napos váltóval fizetné, és csak a 90 napon felüli váltókamat 1 /3-át vállalná át.

A szerződésmódosítási javaslatot az ellenérdekű felek nem fogadták el, ezért újabb módosító javaslatával a konzervgyár a következőket ajánlotta fel: az augusztustól szeptember 5-ig beszállított paradicsom esetén 90 napos, a szeptember 6-15. között beszállított mennyiség után 120 napos, szeptember 16-tól az utolsó átvételi napig 180 napos futamidejű váltót ad a konzervgyár, a csemegekukoricánál pedig a beszállított teljes kukoricamennyiség 1/3 részét 90 napos, 1/3 részét 120 napos, 1/3 részét 180 napos futamidejű váltóval fizetik ki. A 90 napos váltóra kamatot nem fizet, a 120 és 180 napos futamidejű váltók esetében a 90 napon felüli napra eső leszámítolási kamatköltség 100%-át téríti a konzervgyár.

A termelők az újabb javaslatot sem fogadták el. A konzervgyár azoktól a termelőktől, akik nem akarták a szerződésmódosítást elfogadni, a megtermelt paradicsomot nem vette át. Az átvételt a szerződésmódosítás elfogadásához kötötte. A termelők végül is a szerződésmódosítást aláírták. Emellett 13 termelő kérte a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tényének a megállapítását.

A Versenytanács megállapította, hogy a Békéscsabai Konzervgyár gazt.;-ági erőfölénye a Vtv. 21. §-ában foglaltak alapján a szerződés teljesítésekor fennállt.

A mezőgazdasági termékértékesítési szerződések sajátossága, hogy e szerződések megkötése és teljesítése nem esik egybe. A megkötés és teljesítés között eltelt idő alatt jelentősen megváltozhatnak azok a körülmények, amelyek az érintett piacot, illetve a gazdasági erőfölényt meghatározzák.

Miután e két szakasz elkülönül egymástól, és a szerződés módosítására közvetlenül a teljesítés megkezdése előtt került sor, az erőfölényes helyzet fennállását erre az időszakra vonatkozóan kell vizsgálni.

A konzervgyári felhasználásra alkalmas paradicsom egyszerre és nagy mennyiségben érlik. A termék minősége romlandó, és nagy tömege miatt máshol alig értékesíthető, tehát a szabad értékesítési lehetőség szinte kizárt. 1991-ben a viszonylag jó termés, valamint az a tény, hogy a belföldi kereslet az árak fokozatos növekedése miatt csökkenő tendenciát mutat, továbbá a hagyományos szovjet piac összeomlása, nemkívánatos helyzetet teremtett. A paradicsomból 1991-ben az ország egész területén túlkínálat alakult ki. A termelőknek nem lévén más értékesítési lehetőségük, nem volt reális választási lehetőségük abban, hogy a szerződésmódosítást elfogadják-e vagy sem. Amennyiben ellenállnak, a konzervgyár megtagadja az áru átvételét.

Bár a csemegekukorica eladhatósága is kedvezőtlenül alakult, de miután a: Jru jobban szállítható, és minősége sem romlik olyan gyorsan, mint a paradicsomé, a csemegekukorica-piacon jelentkező feszültségek kedvezőbb képet mutattak. Ezért itt a gazdasági erőfölény nem volt megállapítható.

A Versenytanács megállapította, hogy a konzervgyár a szerződésmódosítás kikényszerítésében, szerződéses pozícióban tett szert indokolatlan, jogosulatlan előnyre azzal, hogy a másik felet jogos igénye érvényesítésében korlátozta.

A Versenytanács álláspontja szerint indokolatlan egyoldalú előnynek nem kizárólag az minősül, ha a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között feltűnően nagy az értékkülönbség. Az indokolatlan előny másban, így az előzőekben is megnyilvánulhat. Az eljárás alá vont kényszerhelyzetet teremtett, és ebben a kényszerhelyzetben kénytelenek voltak a termelők a szerződésmódosítást elfogadni. (Vi-140/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárást indított a Plaket Kft. ellen. Az eljárás eredményeként a Versenytanács megállapította, hogy a Plaket Kft. jogsértést követett el azáltal, miszerint gazdasági erőfölényével visszaélve, indokolatlan egyoldalú előnyt kötött ki, egyben 34.422.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A BM és a Plaket Kft. 1989-ben szerződést kötött rendszámátlák gyártására. Ezt követően 1990-ben a Plaket Kft. 19 megyei közlekedési felügyelettel és az akkori Fővárosi Tanács VB. Közlekedési Intézetével kötött szerződést a rendszámátlák forgalmazására. A szerződés szerint a forgalmazást a közlekedési felügyelet végzi, és a rendszámátlák termelői ára 480 Ft/pár.

A szerződés 7. pontja fogalmazta meg azt, hogy a Plaket Kft. mikor jogosult árat emelni: „A gyártó cég ezen áron csak akkor változtat (480 Ft/pár), ha hatósági intézkedésre a forint leértékelése következik be, vagy a fényvisszaverő fólián túl, egyéb anyagok áraiban minimum 5%-nyi árváltozás következik be. A gyártó kft. vállalja, hogy ez esetben is csak az így jelentkező árváltozásokat építi be a táblák eladási áraiba. Az árat befolyásolja még a jelentősebb (12%-ot meghaladó) inflációs folyamat, azonban csak addig a mértékig, amely mértéket a kormányservek inflációs nagyságrendként elismernek. Ilyen esetben is azonban minimum 6 hónapig tartozik gyártó kft. a táblákat azonos áron szállítani.”

1991. február 1-jével a gyártó Plaket Kft. 176 Ft/pár termelői áremelést hajtott végre. Ezt az áremelést a vele szerződő partnerek nem ellenőrizték, noha az áremelésről előzetes tájékoztatást kaptak.

A Versenytanács vizsgálta, hogy a Plaket Kft. gazdasági erőfölényben volt-e, és ha igen, azzal visszaélt-e vagy sem.

A Versenytanács hangsúlyozta, hogy a szerződés érvényességének, vagy érvénytelenségének vizsgálata a bíróság feladata. Versenyfelügyeleti eljárásban azonban a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés elbírálása céljából vizsgálható a szerződés alapján tanúsított magatartás annak eldöntésére, hogy abban nem kötöttek-e ki egyoldalú előnyt. A szerződő fél által tanúsított magatartás összevetése a szerződés tartalmával, a cél — a monopolhelyzettel való esetleges visszaélés feltárása — elérését szolgáló eszközcselkménynek minősül.

A Versenytanács a szerződés előbbiekben idézett 7. pontjában foglalt csúszó árklauzula alkalmazását vizsgálta. A felek az áremelést illetően nem konkrét árban, hanem az árváltoztatás feltételeiben állapodtak meg. Erre a Ptk. 201. §-a és a GK. 36. állásfoglalása szerint van lehetőség, de az ár meghatározásának mindenképpen olyannak kell lennie, hogy abban bizonytalanság ne keletkezzék. Az ár csak akkor tekinthető meghatározottnak, ha azt a szerződés teljesítéséhez egyértelműen ki lehet számítani, és csak ez esetben nincs szükség a felek újbóli megegyezésére az ár módosításakor. Az eljárásban vizsgált szerződések azonban a hivatkozott állásfoglalásban foglalt feltételeknek ném felelnek meg.

A Versenytanács a szerződések valós tartalmának megállapítása érdekében vizsgálta a felek szerződési akaratát a szerződés 7. pontjában tett nyilatkozattal kapcsolatban.

Az eljárás adatai szerint csupán az volt megállapítható, hogy az időközbeni tényleges költségnövekedést a gyártó át kívánta hárítani, illetve a megrendelő annak viselését vállalta, de az áremelés indokolt mértékének megítéléséhez nem merült fel adat. Mindezekre tekintettel a Versenytanács az áremelés tekintetében a szerződés 7. pontjában foglaltakat a szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti értékaránytalanság megállapításához nem találta alkalmazhatónak.

Figyelembe véve az előzőeket, az értékkülönbség meghatározásánál nem lehetett eltekinteni a **költségszámítástól**. Ennek indokoltságát alátámasztja az is, hogy a szerződő felek is a tényleges költségeket kívánták áthárítani. A kft. viszont az áremelés során olyan költségeket is elszámolt, melyre a szerződés alapján nem volt felhatalmazása.

A Versenytanács által elfogadott, a szerződés értelmezésén alapuló költségszámításból megállapítható, hogy amikor a gyártó a rendszám tábla páronkénti termelői árát 176 Ft-tal felemelte, akkor abból csak 106 Ft lett volna végrehajtható. Az ezen túlmenő 70 Ft-os áremelés — amely a teljes áremelés 40%-a — a szerződéskötés körülményeire, a szerződés egész tartalmára, az ügylet jellegéből fakadó sajátosságokra, így a gyártó által széles körben alkalmazott magatartásra figyelemmel az indokolatlan egyoldalú előny kikötésén alapuló gazdasági erőfölénnyel való visszaélésnek minősül, függetlenül attól, hogy a kft. által érvényesített 656 Ft-os ár 12%-kal magasabb az érvényesíthető 586 Ft-os árnál. Így a gyártó magatartása kimeríti a Vtv. 22. §-ában foglalt, az indokolatlan egyoldalú előny kikötésére vonatkozó tényállást, amely szerint annak minősül a szerződésen belüli szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti feltűnően nagy értékkülönbség.

A Versenytanács elvi élel szögezi le, hogy a versenytörvény alkalmazása során a feltűnően nagy értékkülönbözöt megítélésénél nem tekintette irányadónak a Ptk. 201. § (2) bek. alapján a polgári bírósági gyakorlatban kialakult feltűnően nagy értékkülönbségre vonatkozó kb. 30%-os mértéket. Az ugyanis egyenrangú felek közötti egyedi ügyletekre vonatkozik. Ezzel szemben a Vtv. 22. §-ának alkalmazása során:

- egyrészt a cselekmény elkövetője gazdasági erőfölényben van, és őt a piac többi szereplőjével szemben többletkötelezettségek terhelik, éppen kedvezőbb pozíciójára figyelemmel,
- másrészt a törvénysértően magas árat az ellenérdekelt piaci szereplők (adott esetben a vevők) széles körével szemben és hosszabb időn keresztül érvényesítette, és így már egy viszonylag kisebb árkülönbözet is jelentős mértékű jogosulatlan anyagi előnyt jelent.

A Versenytanács rámutatott arra is, hogy a csúszó árklauzula alkalmazása esetén a prognosztizáció nem lehet kiindulási alap, mert az nem teszi lehetővé az ár egyértelmű kiszámítását. Ezért csak az árváltozás időpontjáig már bekövetkezett változásokat lehet figyelembe venni az árképzés során. A Versenytanács elvi élel jegyezte meg, hogy a termékhez kapcsolódó értéknövelő beruházás és fejlesztés költségekre való beépítése olyan mértékben, ahogy az a termék értékét növeli, vagy az értékesítés feltételeit javítja, általában szóba jöhet. Mindehhez azonban a vizsgált ügyben a szerződés egész tartalmának a felek által történő felülvizsgálata szükséges, különös tekintettel arra, hogy a 480 Ft-os induló ár igen magas, 40%-ot meghaladó nyereséget tartalmaz. (Vj-27/1991.)

Az Egyetértés Szakszövetkezet kérelme alapján — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárás indult a **Duna-Tisza Közi Állatforgalmi és Húsiipari Vállalat** ellen. A Versenytanács megállapította, hogy a húsiipari vállalat azzal, hogy 1991. január-április hónapban feltűnően alacsony áron vásárolta fel a kistermelőktől a 95-120 kg élősúlyú sertéseket, jogsértést követett el, és egyben 7.036.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A húsiipari vállalat kis- és nagyüzemi termelőktől szerzi be a sertéseket. A korábbi években termékértékesítési és adásvételi szerződés keretében szerezte be a sertéseket. A későbbiek során a húsiipari vállalat a kisüzemekkel nem, a nagyüzemekkel pedig kizárólag termékértékesítési szerződést kötött. Ennek ellenére a kisüzemektől adásvételi szerződés keretében élő sertéseket vásárolt.

1991. január-április hónapban a 95-120 kg közötti vágósertések átlagos felvásárlási ára az érintett körzetben 64,90 Ft volt, amely átlagárat a Duna-Tisza Közi Állatforgalmi és Húsiipari Vállalaton kívüli más húsiipari vállalat fizetett meg a kistermelőknek. Ehhez képest a Duna-Tisza Közi Állatforgalmi és Húsiipari Vállalat 6 Ft/kg-mal alacsonyabb átlagárért vásárolta fel a sertéseket a kistermelőktől. Ez egyben azt is eredményezte, hogy a Duna-Tisza Közi Állatforgalmi és Húsiipari Vállalat által megfizetett sertés vásárlási ár 14,6%-kal alacsonyabb az 1990 folyamán a kistermelőknek fizetett árnál. A nagyüzemi termelők részére ennél lényegesen kisebb árcsökkentést érvényesített a húsiipari vállalat. Az 1990. évi árat 3,2%-kal csökkentette. Ha a kisüzemi termelőkkel szemben is azonos árcsökkentési mértékűt érvényesített volna, akkor 7,83 Ft-tal magasabb árat kellett volna fizetnie a részükre a sertésekért.

A Versenytanács szerint a Duna-Tisza Közi Állatforgalmi és Húsipari Vállalat gazdasági erőfölénye a Vtv. 21. §-ában felsorolt ismérvek alapján nem állapítható meg. Miután azonban a Vtv. példálódzóan sorolja fel a gazdasági erőfölény eseteit, nincsen akadálya annak, hogy a Versenytanács a gazdasági erőfölény más eseteit is megállapítsa.

A Versenytanács abból indult ki, hogy a Duna-Tisza Közi Állatforgalmi és Húsipari Vállalat és a körzet kistermelői hosszú idő óta folyamatos és kizárólagos piaci kapcsolatban álltak egymással. 1990 végén a kereslet lényegesen csökkent, az Egyetértés Szakszövetkezet nehezen tudott a helyzethez alkalmazkodni. A szakszövetkezet a húsipari vállalathoz fűződő hagyományos kapcsolatai miatt csak fokozatosan tudta felvenni a kapcsolatot más vevőkkel. Mindez az átmeneti helyzetben — 1991 első hónapjaiban — a húsipari vállalatot erőfölényes helyzetbe hozta mind az Egyetértés Szakszövetkezettel, mind a többi kistermelővel szemben. Ezt a helyzetet használta ki a húsipari vállalat, és olyan vételi árat alkalmazott, amely az előírt legalacsonyabb árnál 8%-kal, a versenytársak által érvényesített árnál 9%-kal volt alacsonyabb, és 13,3%-kal elmaradt attól az ártól, amely akkor adódott volna, ha az eljárás alá vont a kistermelők esetében is csak a nagyüzemekkel szemben alkalmazott árcsökkentési mértéket érvényesítette volna. Mindez a magatartás kimeríti a Vtv. 22. §-ában foglalt indokolatlan, egyoldalú előny kikötésére vonatkozó tényállást, amely szerint különösen annak minősül a szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti feltűnően nagy értékkülönbség.

A Versenytanács a versenytörvény alkalmazása során a feltűnően nagy értékkülönbözöt megítélésénél nem tekintette irányadónak a Ptk. 201. §-a alapján a bírósági gyakorlatban a feltűnően nagy értékkülönbözöt mércéjeként kialakult kb. 30%-os mértéket. Ez ugyanis az egyenrangú felek közötti egyedi ügyletekre vonatkozik. Ezzel szemben a Vtv. 22. §-ának alkalmazása során a cselekmény elkövetője gazdasági erőfölényben van, másrészt a húsipari vállalat a törvénysértő árat az ellenérdekelt piaci szereplők széles körével szemben, hosszabb időn keresztül érvényesítette, és így már egy viszonylag kisebb árkülönbözöt is jelentős mértékű, jogosulatlan anyagi előnyt okozott.

A Versenytanács nem fogadta el a húsipari vállalatnak a magyarázatát a 6 Ft-os árkülönbözöt indoklására. A húsipari vállalat nyilatkozata szerint az átlagos minőségű és nem a leggyengébb sertéseket vásárolta fel. Így tehát ő és más gazdálkodók összességében átlagos minőségű sertéseket vásároltak, darabszám szerint kimutatható minőségmeghatározás nélkül. Az pedig, hogy valamely gazdálkodónak milyen a technikai felszereltsége, olyan belső ügy, amely a többi piaci szereplő szempontjából közömbös. Akkor azonban, ha egy erőfölényben lévő vállalkozó saját kedvezőtlen belső feltételeit szerződéses kapcsolataiban el tudja fogadtatni másokkal, visszaél előnyös piaci helyzetével, és ezért magatartását szankcionálni kell. Ily módon a húsipari vállalat magatartása a Vtv. 20. § a) pontja szerint minősül.

A Versenytanács nem tartotta megállapíthatónak a Vtv. 20. § b) pontjába ütköző magatartást a húsipari vállalat terhére. A vállalatnak szerződéskötési kötelezettsége nincs. Nem várható el tőle, hogy az ismert értékesítési nehézségeket figyelmen kívül hagyva, előre termékértékesítési szerződéssel elkötelezze magát a sertések átvételére. Ugyanakkor a húsipari vállalat más típusu szerződést kötött, és így magatartása nem kifogásolható.

Az eljárásban megállapítható volt a hatósági ár megsértése is, miután a 10/1990. (11.28.) FM-rendeletben előírt legalacsonyabb felvásárlási árnál alacsonyabb árat érvényesített a húsipari vállalat. E kérdés elbírálása azonban az 1990. évi LXXXVII. törvény 16. §-a folytán a Földművelésügyi Minisztériumhoz tartozik, ezért az erre irányuló kérelem elbírálásának a minisztériumhoz történő áttétele vált indokolttá. (Vi-64/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal által — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — az **Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt (OKGT), Dunai Kőolajipari Vállalat (DKV), Tiszai Kőolajipari Vállalat (TIFO)** és az **ÁFOR Ásványolaj-forgalmiVállalat (ÁFOR)** ellen indított versenyfelügyeleti eljárás eredményeként a Versenytanács a következő határozatot hozta:

- A DKV jogsértést követett el azzal, hogy az 1991. május 1. és december 31. közötti időszakra megkötött szállítási szerződéseiben az ellenszolgáltatás meghatározásának módjával indokolatlan, egyoldalú előnyt kötött ki.
- Az ÁFOR, majd 1991. május 1 -jétől a DKV jogsértést valósított meg azzal, hogy nem tette egyértelművé viszonteladói részére, milyen vásárlási feltételek mellett tarthatnak igényt árkedvezményre.
- A DKV-vel szemben 1 millió forint, az ÁFOR-ral szemben 300 ezer forint bírságot szabott ki.

Az OKGT 1991. júniusig 22 tagvállalatból állt, mellyel kézben tartotta a teljes gáz- és kőolajtermék-piacot. A vizsgált időszakban a bányászati és kőolajfinomító szférában az OKGT monopóliumhelyzetben volt.

A vizsgált termékekre vonatkozóan az importverseny elvileg biztosított volt, de az import nem képviselt jelentős arányt.

A DKV az 1991. május 1. és december 31. közötti időszakra az egyes termékeit nagy mennyiségben vásárló ún. nagyfogyasztókkal kötött szerződéseiben az árra olyan kikötéseket szerepeltetett, amely a vevőket bizonytalanságban hagyta az érvényesítendő árra nézve.

A Szolnoki Cukorgyárral 1991. június 19-én kötött szerződés szerint „a termék ára havonta változik a világpiaci árváltozásokat követve, a előző havi főpiaci (CIF mediterrán kikötői) átlagár alapulvételével. A tárgyhavi árat a tárgyhót megelőző hó 25-ig írásban közli a szállító a megrendelővel”.

A Repülőgépes Szolgálattal 1991. április 25-én kötött szerződésben az „ár: 1991. május hónapra 27.700 Ft/t. A szállító a mindepkori világpiaci árak megfelelően jogosult az ár módosítását kezdeményezni. Amennyiben a megrendelő az árat nem fogadja el, a szállító jogosult azonnali hatállyal felmondani a szerződést”.

A DKV 1991. május-június hónapban a százhalombattai töltőállomásán tankautóban történő átvételre 45 viszonteladóval az év végéig kötött szállítási szerződésben a szerződéskötés hónapjára nézve megállapodott az eladási árban, és azt bázisárnak tekintve, a további hónapokra az alábbi szerződéses kikötést érvényesítette: „A termék bázisára a mindenkori fogyasztói árnak megfelelően változik, mert a DKV az exportárak követésére figyelemmel jogosult az ár módosítását kezdeményezni a megrendelőnél, és amennyiben a megrendelő a közölt árat nem fogadja el, a DKV jogosult azonnali hatállyal megszüntetni a szerződést.”

Az előzőek szerinti szerződéssel érintett viszonteladókon kívül a DKV százhalombattai töltőállomásán az ÁFOR és a Shell-Interag Rt. részére is értékesített motorbenzint, gázolajat és háztartási tüzelőolajat, s a velük szemben érvényesített ár motorbenzinek esetében tonnánként 510 Ft-tal, a többi termékénél 490-550 Ft-tal alacsonyabb volt a többi viszonteladó részére érvényesített áránál.

Az 1991. május 1-jétől már a DKV kezelésében levő százhalombattai töltőállomáson 1991. áprilisáig az ÁFOR végzett motorbenzin- és gázolaj- -kiszolgálást a viszonteladók részére, s termékenként és időszakonként eltérően tonnánként 650-1420 Ft-tal magasabb áron szolgálta ki a többi viszonteladót a Shell-Interag Rt.-hez képest.

A Gazdasági Versenyhivatal eljárása keretében folytatott vizsgálat azokra a forgalmazófázisokra irányult, amelyeknek az OKGT tagvállalatain kívül más piaci szereplője nincs. Ennek megfelelően a vizsgálat az OKGT, a DKV, a TIFO és az ÁFOR nagyfogyasztók részére érvényesített termelői áraihoz és a viszonteladók számára értékesítés során alkalmazott viszonteladói áraihoz kötődő szerződéses kapcsolatokra irányult. Nem tért ki a vizsgálat a fogyasztói, ún. kútárak érvényesítési körülményeire.

A Vtv. 21. § (3) bekezdése szerint gazdasági erőfölényben van az a legfeljebb 3 vállalkozó is, amelynek az érintett piacon a részesedése a vizsgált időszakban meghaladja az 50%-ot.

A DKV, a TIFO és az ÁFOR együttes piaci részesedése valamennyi, az eljárásban érintett termék esetében meghaladja az 50%-ot, így a gazdasági erőfölény léte megállapítható.

A versenyfelügyeleti vizsgálat minősítette az OKGT, a DKV, a TIFO és az ÁFOR 1991. I. félévben érvényesített árait abból a szempontból, hogy azok tartalmazzanak-e feltűnően nagy értékkülönbséget. Ez tette szükségessé olyan ár meghatározását, amelyhez képest megítélhető az esetleges értékkülönbözlet feltűnősége. Más viszonyítási alap nem lévén, spekulatív úton kellett meghatározni olyan árat, amely a tényleges versenykörülmények között érvényesülhetett volna a belföldi piacon. így került meghatározásra az ún. „eszmei versenyár”.

A ténylegesen érvényesített áraknak az eszmei versenyártól való átlagosan 1,9%-os eltérését a Versenytanács nem minősítette feltűnően nagynak. Az értékkülönbözlet minősítésénél a Versenytanács figyelembe vette azt is, hogy annak meghatározására

csak spekulatív módon volt lehetőség, továbbá mérlegelte a meglévő bizonytalanságokat. Ez tette indokolttá azt is, hogy a Versenytanács a vizsgált termékeket és időszakot összevontan értékelte és nem foglalkozott azzal, hogy az időszakon belül, illetve egyes termékeknél az időszak egészét tekintve is az 1,9%-os eltérésnél nagyobb értékülönbségek voltak.

A Ptk. 201. § és a GK 36. állásfoglalása szerint lehetőség van arra, hogy a felek ne konkrét árban, hanem az árváltoztatás feltételeiben állapodjanak meg. Ennek azonban egyértelműnek, illetve határozottnak kell lennie. Az ár csak akkor tekinthető meghatározottnak, ha azt a szerződés teljesítésekor ki lehet számítani és ugyancsak ez esetben nincs szükség a felek újbóli megegyezésére az ár módosításakor.

A DKV által kötött és az eljárás során vizsgált szerződések az ismertett feltételeknek nem felelnek meg.

A nagyfelhasználókkal kötött szerződésekben a világpiaci árat vették alapul. Ez azonban nem jelent egyértelmű — a vevő által is kiszámítható — ármeghatározást. Egyrészt azért, mert a világpiaci ár a különböző térségekben kisebb-nagyobb eltérést mutat, másrészt 1991.1. félévben lényegesen a világpiaci ár egyik formáját jelentő fiktív magyar importár alatti árakat érvényesített a DKV, s így az sem volt egyértelmű, hogy a szerződéses kitétel a világpiaci árban bekövetkező változás érvényesítésére ad módot vagy arra, hogy a DKV az árait bármikor az akkori világpiaci ár szintjére emelje fel. Az ármeghatározás bizonytalanságát jelzi az is, hogy más nagyfelhasználókkal a DKV kötött is olyan megállapodásokat, melyekben az ár egyértelműen kiszámítható (pl. a MALÉV-szerződés).

A viszonteladókkal kötött szerződések szerint a termék ára a mindenkori fogyasztói árnak megfelelően változik. Tekintettel arra, hogy a fogyasztói ár nem hatósági ár, ez a szerződéses kikötés módot ad a DKV részére, hogy az árat a másik szerződéses fél által nem ellenőrizhető módon változtassa.

Az ár meghatározásának előzőek szerinti bizonytalansága különös tekintettel arra a további szerződéses kikötésre, hogy amennyiben a megrendelő a k. út árat nem fogadja el, a DKV jogosult azonnali hatállyal megszünteti" a szerződést, a Vtv. 20. § a) pontjába ütköző indokolatlan, egyoldalú előny kikötésének minősül.

A Vtv. 20. §-a szerint tilos a gazdasági erőfölénnyel visszaélni, ezen belül is a piacra lépést vagy a műszaki fejlődést akadályozni. A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés lehetséges eseteire a versenytörvény nem taxatív, hanem példálódzó felsorolást tartalmaz, és így a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés általános tilalmát mondja ki.

Az a körülmény, hogy 1991 áprilisáig az ÁFOR 650-1420, azt követően pedig a DKV 490-550 Ft-tal magasabb árat alkalmazott a többi viszonteladó részére, mint az ÁFOR és a Shell-Interag Rt. részére, akadályozta e viszonteladók piacra lépését, és ezzel a DKV és az ÁFOR megsértették a Vtv. 20. § d) pontját.

A Versenytanács megállapította, hogy sem a DKV, sem az ÁFOR nem tették egyértelművé vevőik részére, milyen feltételek mellett vásárolhatnak a szokásosnál kedvezőbbben, eleve feltételezve a kedvezményezettekén kívüli viszonteladókról, hogy késedelmes fizetők. Ezt a magatartást a Versenytanács olyannak minősítette, amely sérti a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre vonatkozó általános tilalmat. (Vi-73/1991.)

A Sasfiók BT kérelme alapján gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt versenyfelügyeleti eljárás indult a **Miskolci Postaigazgatóság** ellen. A Versenytanács megállapította, hogy a Miskolci Postaigazgatóság jogsértést követett el, mert a Sasfiók BT szerződéses üzletfelei részére olyan díjkedvezményt érvényesített, amellyel a versenytárs Sasfiók BT számára indokolatlan hátrányos piaci helyzetet teremtett. E magatartás további folytatását megtiltotta és a Miskolci Postaigazgatóságot 403.400 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

Az egri székhelyű Sasfiók BT — az új postatörvény hatálybalépéséig — a levelek helyi kézbesítésére kapott engedélyt. Megrendelői számára a postai díjszabásnál alacsonyabb díjtételekkel végezte tevékenységét.

Az Egri L sz. Postahivatal vezetője — a Sasfiók BT tevékenységét tapasztalva — levélben megkereste a Sasfiók BT megrendelőit azzal az ajánlattal, hogy részükre a helyi levélkézbesítésre 40%-os díjkedvezményt biztosít az országos tarifához képest. Az egyik megrendelővel — az OTP-vei — szemben a pénzforgalom bonyolítását illetően hátrányt is megfogalmazott, ha nem tér vissza a posta partnerei közé. Mindezek hatására többen felmondták a Sasfiók BT-vel fennálló szerződésüket, aminek következtében a BT-nek összesen 838.500 Ft árbevétele esett ki.

A Versenytanács azt vizsgálta, hogy a Miskolci Postaigazgatóság gazdasági erőfölényben van-e, illetve azzal visszaélt-e vagy sem.

A Versenytanács megállapította, hogy a Miskolci Postaigazgatóság az érintett piacon gazdasági erőfölényben van. Nevezett versenyt sértő magatartást tanúsított akkor, amikor olyan postai díjszabást ajánlott, amely alkalmas volt a Sasfiók BT piaci helyzetének a megingatására. A postai ajánlat kézhezvétele után a Sasfiók BT ügyfeleinek jelentős része átpártolt a postához.

A kedvező ajánlatot a posta kizárólag abban a körben tette meg, amely a Sasfiók BT üzletfeleit jelentette. Emellett ugyancsak jogsértő magatartást tanúsított azzal, hogy az egyik megrendelőre nézve hátrányt helyezett kilátásba az OTP pénzkezelését illetően arra az esetre, ha nem tér vissza a posta ügyfelei közé.

A Versenytanács nem fogadta el a postának azt a védekezését, hogy üzletpolitikájának része a díjkedvezmény általános megadása a nagy forgalmú ügyfeleknek. Ez nem értékelhető a felelősség alóli mentesülés alapjaként, mert a

kedvezményt a saját maga kedvezőbb piaci pozíciójának megteremtése céljából tette, míg a Sasfiók BT üzletfeleihez intézett ajánlat a versenytárs piaci helyzetének megnehezítése céljából történt. A postai kedvezmény megadása időben és a partnerek tekintetében is szétvált. A kettő összemossa a felelősség alóli kimentéshez szükséges védekezés elfogadására nem megfelelő.

A Versenytanács rámutatott arra, hogy minden piaci résztvevőnek önálló joga, hogy üzletpolitikáját meghatározza, azonban ennek meghatározásakor nem szabad figyelmen kívül hagyni a piaci verseny szabályait.

Mindezek alapján a Versenytanács a posta által megvalósított magatartásokat olyannak értékelte, amelyek alkalmasak a Vtv. 20. § e) pontja szerinti gazdasági erőfölénnyel való visszaélés megállapítására.

A Versenytanács az eljárással összefüggésben vizsgálta a versenytörvény időbeli hatályának kérdését is. A versenytörvény 1991. január 1-jén lépett hatályba. A Sasfiók BT 1990. július 1 -jével kezdte meg tevékenységét. A posta a díjfeltételekre vonatkozó kedvező ajánlatokat 1990. szeptember után tette meg. Ennek a versenytárs számára hátrányos következményei azonban 1991. január 1. után jelentkeztek. Ezért a törvény időbeli hatályát is figyelembe véve a Versenytanács arra az álláspontra helyezkedett, hogy a jogsértő magatartás és az annak negatív hatásaként jelentkező eredmény mint eredménycselekmény nem választható külön, és így a versenytörvényt alkalmazhatónak találta. (Vi-23/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal a **Mátravidéki Cukorgyárak Vállalat** ellen — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyelet eljárást indított. A Versenytanács a versenyfelügyeleti eljárást megszüntette.

A magyar cukorgyárak cukorrépa-termelő területei az elmúlt fél évszázad során alakultak ki. E termeltetési körzetek rendszere — függetlenül a jogi kötöttség megszűnésétől — máig nem bomlott fel. Az ország cukorgyárjai a hozzájuk földrajzilag közel eső tájakon szerzik be cukorrépa-szükségletüket.

A Mátravidéki Cukorgyárak Vállalat helyzete ettől némileg eltér, mert egyes termeltető körzetei más cukorgyárak közelében lelhetők fel. A legtávolabbi szállítói a bácskai részeken találhatóak, így a cukorrépa szállítási távolsága 220-260 km is lehet. A szállítási költségeket azonban a cukorgyárak viselik, így a termelők részére a szállítási távolság közömbös.

A Versenytanács nem tudta megállapítani, hogy a Mátravidéki Cukorgyárak Vállalat az érintett piac egészét tekintve gazdasági erőfölényben van. Az a tény, hogy az elmúlt évtizedek alatt kialakult termeltetési körzeteket, határokat a cukorgyárak jelenleg is tiszteletben tartva egymás területén a legritkább esetben vásárolnak fel, nem jelenti azt, hogy valamely hagyományos termeltetési körzet számára a hozzákapcsolódó cukorgyár földrajzi értelemben érintett piacnak lenne tekinthető. Ennek a Vtv. 16. § (4) bek. b) pontja alapján az a feltétele, hogy e területen kívül az áru értékesítője nem vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut értékesíteni. E követelmény egyik fordulata sem áll fenn, mert egyrészt az első fordulati „nem” csak akkor teljesülne, ha a cukorgyárak között a piac felosztására irányuló, a gazdasági versenyt korlátozó megállapodás — területi kartell

— lenne hatályban. Ilyet azonban a vizsgálat nem tárt fel. Ezzel szemben az bizonyítást nyert, hogy a Mátravidéki Cukorgyárak Vállalat hagyományos termeltető körzetéből 5 gazdálkodó 1991-re más cukorgyárral kötött szerződést. Másrészt a második fordulati „csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett” kitétel mindenekelőtt a cukorrépa jelentős szállítási költségigénye következtében valósulhat meg. Ezt azonban korlátozza az a jelenlegi gyakorlat, hogy a cukorrépa szállítási költsége a cukorgyárat terheli. A Mátravidéki Cukorgyárak Vállalat hagyományos termeltető területének egy jelentős részén még e gyakorlat hiányában” sem lehet számottevően kedvezőtlenebb feltételekről beszélni, mert azok más cukorgyárakhoz lényegesen közelebb helyezkednek el.

Mindebből az is következik, hogy a vevői — cukorgyár oldaláról közelített — erőfölény vizsgálata esetén az érintett piacot földrajzilag nem a vevő szempontjából kell meghatározni, hanem az eladó szempontjából. Az eladói oldalról történő meghatározás pedig nem általában lehetséges, hanem csak eladónként, adott időszakban a Mátravidéki Cukorgyárak Vállalattal szerződést kötött vállalkozónként. Az adott termelő helyzetét döntően befolyásolja, hogy milyen távolságra termel a Mátravidéki Cukorgyárak Vállalattól, illetve ez a távolság hogyan viszonylik a jelen eljárásban nem vizsgált egyéb cukorgyáraktól való távolsághoz.

A hivatali vizsgálat a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést nem tudta megállapítani. 1991 elején a Mátravidéki Cukorgyárak Vállalat fokozott igényeikhez

igazodóan keresleti piac alakult ki a cukorrépa-felvásárlásban, amely megakadályozta a vállalat erőfölényével való visszaélés lehetőségét.

Mindezekre tekintettel a Versenytanács nem tartotta szükségesnek az eljárásban az érintett piac, illetve a gazdasági erőfölény konkrét vizsgálatát. **(Vj-62/1991.)**

A Gazdasági Versenyhivatal a **Szolnoki Cukoripari Vállalat** ellen — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárást indított. A Versenytanács a versenyfelügyeleti eljárást megszüntette.

A cukorgyárak a cukorrépa szükségletük biztosítása érdekében szoros szerződéses kapcsolatot létesítettek a répatermelésre alkalmas területtel rendelkező és erre vállalkozó mezőgazdasági termelőkkel.

A Szolnoki Cukoripari Vállalat több alföldi megyében alakította ki cukorrépa termelő kapcsolatait, répaszükségletének mintegy 50%-át 40 km-es körzeten belül biztosítja, távolabbi termelői is 80-100 km-es körzeten belül található. A Szolnoki Cukoripari Vállalat a termelőkkel cukorrépa-értékesítési szerződést, ún. blankettaszerződést köt, amelyet évenként kiegészít a konkrét megállapodásokat tartalmazó szerződéssel. Az e területen jelentkező szerződéses kapcsolatok általában rendezettek voltak.

A Gazdasági Versenyhivatal által elrendelt vizsgálat nem tudta megállapítani, hogy a Szolnoki Cukorgyár Vállalat az érintett piac egészét tekintve a Vtv. 21. § szerinti gazdasági erőfölényben van, illetve hogy az erőfölénnyel visszaélt volna.

A Vtv. 16. § (2) bekezdése értelmében az érintett piacot a megállapodás tárgyát alkotó áru — ideértve az azt ésszerűen helyettesítő árukat is — és a földrajzi terület figyelembevételével kell meghatározni.

Figyelemmel arra, hogy a cukorrépa ipari növény, amely más ipari növény termelésével is helyettesíthető, ennek a vállalkozásnak az a sajátossága, hogy a termelők lényegileg nem a terméket adják el, vagyis nem meghatározott mennyiségű cukorrépa szállítására vállalnak kötelezettséget, hanem egy **meghatározott területet bocsátanak rendelkezésre** a termeltetésre. Ennek következtében az érintett piac szempontjából nem az adott terméket, hanem az adott területen termelhető összes terméket kell figyelembe venni.

Földrajzi értelemben vizsgálva az érintett piacot, az a tény, hogy a cukorgyárakhoz hagyományos termeltetési körzet tartozik, nem jelenti azt, hogy az érintett piac erre korlátozódna. Ennek a Vtv. 16. § (4) bekezdése alapján az a feltétele, hogy e területen kívül az áru értékesítője nem vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut értékesíteni. E követelmény egyik fordulata sem áll fenn. A „nem” csak akkor teljesülne, ha a cukorgyárak között a piac felosztására irányuló gazdasági versenyt korlátozó megállapodás lenne hatályban. Erre vonatkozóan azonban nem merült fel adat. A második fordulat „csak számottevően

kedvezőtlenebb feltételek mellett" kitétele sem valósult meg, mivel a cukorrépa igen jelentős szállítási költségeit a cukorgyárok viselik.

Az előzőekből az is következik, hogy a cukorgyárok erőfölény vizsgálata esetén az érintett piacot földrajzilag nem a vevők, a cukorgyárok szempontjából kell meghatározni, hanem az eladói oldalról. Ez pedig csak eladónként határozható meg, adott időszakban a Szolnoki Cukorgyár Vállalattal szerződést kötő vállalkozónként.

Tekintettel arra, hogy a vizsgálat gazdasági erőfölénnyel való visszaélést nem tárt fel, a Versenytanács szükségtelennek tartotta az érintett piac, illetve a gazdasági erőfölény vizsgálatát. (Vj-63/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal a **Szolnoki Tejipari Vállalat** ellen — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárást indított. A Versenytanács a versenyfelügyeleti eljárást megszüntette.

1990-ben a tej- és tejtermék-túltermelés jelei mutatkoztak. A hazai fogyasztás csökkent, az exportértékesítés lehetőségei kedvezőtlenek voltak, az exporttámogatás lényegesen mérséklődött. A veszteségeket a trösztii gazdálkodás keretében rendezték. A tejtermelők és -feldolgozók 1991-re az 1990. évi tejtermelés 85%-áig önkorlátozásban egyeztek meg.

A Szolnoki Tejipari Vállalat lényegében a Jász-Nagykun-Szolnok megye által termelt tej felvásárlását és jelentős részben feldolgozását is ellátta. A tejtermékek fix ára helyébe 1991 -ben maximált ár lépett.

A Szolnoki Tejipari Vállalat megkereste a szerződéses partnereit, közölve, hogy 1991-ben csupán az 1990. évi tejmennyiség 70%-ára tud termékértékesítési szerződést kötni. Jelezte, hogy az ezt meghaladóan termelendő tejet is hajlandó átvenni, de azt nem hatósági áron, hanem a mindenkori exportmegtérülési áron. Ezt viszont csak az exporttermék ellenértékének beszedését követően — amely várhatóan 90 nap — tudja kiegyenlíteni. Jelezte továbbá azt is, hogy megszünteti az előlegfizetési rendszert. Egyben felhívta a figyelmet arra, hogy visszaigazolás hiányában a többletként felkínált nyerstej átvételére nem vállalkozik, és szerződést nem köt, de a felkínált Összes tejet átveszi a mindenkori exportmegtérülési áron, ami azt jelentette, hogy a termékértékesítési szerződés literenkénti áránál 4 Ft-tal olcsóbban.

A Szolnoki Tejipari Vállalat és szerződéses partnerei 1990. március-április hónapban kötötték meg a szerződéseiket a Szolnoki Tejipari Vállalat által kibocsátott körlevél árra és fizetési feltételekre vonatkozó közlése szerint. 1991. április 1 -jétől a Szolnoki Tejipari Vállalat azonban a 4 Ft/literenkénti levonást megszüntette.

A Versenytanács a Vtv. 20. § a) pontja második fordulata alapján vizsgálta a Szolnoki Tejipari Vállalat magatartását. Eszerint tilos a gazdasági erőfölénnyel

visszaélni, így különösen a szerződéses kapcsolatokban indokolatlan, hátrányos feltételek elfogadását kikényszeríteni.

A Versenytanács elsősorban azt tisztázta, hogy a Szolnoki Tejipari Vállalat gazdasági erőfölényben van-e. Ennek során megállapította, hogy a Vtv. 21.§-ában felsorolt ismérvek alapján a gazdasági erőfölény megléte nem állapítható meg. Viszont az eljárás során az erőfölényes helyzet kialakulását a piaci viszonyok, a nehéz értékesítési lehetőségek és a piaci szereplők kapcsolata hosszú idő alatt kialakult s csak lassan változtatható tradíciói határozták meg, valamint az, hogy az értékesítési lehetőségek jelentős beszűküléséhez a tejtermelő gazdaságok csak fokozatosan tudtak alkalmazkodni.

Mindezekre tekintettel — az átmeneti körülmények közepette — a Szolnoki Tejipari Vállalat a Vtv. 21. §-ában nem nevesített, egyéb erőfölényes helyzetben volt a tejtermelő gazdálkodókkal szemben.

A Versenytanács a továbbiakban azt vizsgálta, hogy a Szolnoki Tejipari Vállalat visszaélt-e gazdasági erőfölényével. A Versenytanács a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést nem tudta megállapítani. A hátrányos feltételek minősítésénél nem lehetett elvonatkoztatni a magatartás idején meglévő gazdasági környezettől és attól, hogy a gazdasági élet negatív hatásai miként érintik a gazdasági erőfölényben lévőket.

Miután az ismertett körülmények kedvezőtlenül hatottak a Szolnoki Tejipari Vállalat piaci pozíciójára is, ezért ilyen körülmények között nem minősíthető visszaélésszerűnek és indokolatlannak az a magatartás, hogy egy gazdálkodó a piaci pozíció megtartása érdekében nem köt saját maga számára gazdaságtalan szerződést.

Megállapítható volt azonban az is, hogy a termelők is önkorlátozó magatartást tanúsítottak akkor, amikor a 85%-os átvételi kvótát tudomásul vették. Ugyanez vonatkozik a Szolnoki Tejipari Vállalatra is, mivel a piaci okokból származó veszteség viseléséből ő is részt vállalt a 70%-on, illetve a 85%-on felüli mennyiség átvételével. Ebből a mennyiségből ugyanis a számára veszteséget eredményező termékek gyártását, illetve értékesítését tudta csak végezni. Az ebből származó veszteségének csupán töredékét fedezte a 4 Ft-tal csökkentett literenkénti ár. Magatartása nem tért el a többi tejfelvásárló magatartásától, ami arra utal, hogy a piaci kényszerítő körülmények hatása valamennyiük gazdasági pozícióját negatívan érintette.

A Versenytanács megállapította, hogy a Szolnoki Tejipari Vállalat által alkalmazott egyik szerződési feltétel sem volt a szakmában általánosan alkalmazottól eltérő, különös tekintettel a vállalat saját termelési és értékesítési szerkezetére és üzleti feltételeire. A törvényhely kényszerítésre vonatkozó eleme sem valósult meg, mivel a Szolnoki Tejipari Vállalat által küldött levél csak tájékoztatást tartalmazott, a szakmában az adott körülmények között szokásosnak minősíthető feltétel megfogalmazása formájában. (V j-66/1991.)

Takács Sándor kérelme alapján — a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárás indult a **Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat** ellen. A Versenytanács megállapította, hogy a Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat jogsértést követett el azzal, hogy 1991. június-július hónapban nem termelői áron értékesítette Takács Sándor részére az 1 literes palackozású étolajat. Egyben megtiltotta e jogsértő magatartás folytatását, és a vállalatot 48.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A kereskedelmi forgalomba kerülő 1 literes palackozású étolaj kizárólagos hazai gyártója a Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat. Az ország egész területét tekintve érintett piacnak, a Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat részesedése 98-99%-os.

A Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat győri egysége a telephelyén lévő nagykereskedelmi raktárból termelői áron értékesít a nagykereskedőknek, amelyek a

szállítási és egyéb, forgalmazáshoz kapcsolódó költségeket viselve értékesítenek nagykereskedelmi áron a kiskereskedelem részére. A Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat győri egysége diszkont áruházában a termelői árnál magasabb, ún. kedvezményes nagykereskedelmi diszkont áron értékesít a kiskereskedők részére. A szállítás ez esetben a kiskereskedőt terheli, ezért a diszkont ár alacsonyabb a nagykereskedelmi árnál.

Ha a vevő a fogyasztói forgalomba kerülő termékekből évi 400 millió Ft-ot forgalmazott volna, akkor termelői áron vehette volna meg a terméket. Egyéb kiskereskedelmi jogosítvánnyal rendelkező gazdálkodók pedig csak a termelői árnál magasabb nagykereskedelmi diszkont áron szerezhették volna be az árut.

A Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat ezt a megkülönböztetést tartalmazó szabályozását hatálybalépését megelőzően visszavonta.

A Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat győri kirendeltsége figyelmen kívül hagyva a visszavonást, 1991. június-július hónapban diszkont áron értékesítette Takács Sándor nagykereskedő részére az 1 literes palackozású étolajat. Ebben az érintett két hónapban a két ár közötti különbözetből 24.089 Ft többlet árbevétele keletkezett.

A Versenytanács a Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat magatartását versenysértőként értékelte. Az érintett piacon Takács Sándornak és a többi nagykereskedőnek nincs választási lehetősége a beszerzést illetően, aminek következtében a Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat a Vtv. 21. § (1) bekezdés a) és c) pontja szerint gazdasági erőfölényben van.

A vállalat nemcsak a versenysemlegesség általánosan kötelező követelményét sértette meg, hanem a Vtv. 20.§ d) pontját is, ugyanis a vállalat a nagykereskedőket általában termelői áron szolgálta ki, Takács Sándor nagykereskedőt pedig a termelői árnál magasabb, ún. kedvezményes nagykereskedelmi diszkont áron.

A vállalat ezzel a magatartásával megakadályozta Takács Sándor piacra lépését. A diszkont áron történő értékesítésből adódó többletköltségek érvényesítése ugyanis olyan, viszonylag magas nagykereskedelmi árat eredményezne, amelyen nem lehet értékesíteni. A többi nagykereskedő — akik termelői áron szereznek be — által érvényesített árak alkalmazása mellett megmaradó árrés Takács Sándor szükség szerint felmerülő költségeit sem fedezte. (Vj-75/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal a **Taurus Gumiipari Vállalat** ellen — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárást indított. A Versenytanács az eljárást megszüntette.

A Taurus Gumiipari Vállalat különböző üzleti egységeinél 1991-ben is érvényes blanketta szállítási szerződések mindegyike tartalmazza a felelősség címszó alatt azt, hogy hibás vagy késedelmes teljesítés esetén a kártérítési felelősség az áru ellenértéke, illetve a fuvar költség erejéig korlátozódik. Az importra vonatkozó kitévelt pedig akként fogalmazza meg, hogy „ha a megrendelt árut az eladó

importból szerzi be, a vevő nem jogosult a szerződéstől elállni". Egyes szerződések mellékletét képezi a késedelmes fizetésre, a jótállásra, az árra vonatkozó megváltozott kikötés is. ***

A Taurus Gumiipari Vállalat piaci részesedése a gumiabroncsokat illetően 56%, a fűliák tekintetében pedig 100%, így e termékek vonatkozásában a vállalat gazdasági erőfölénye fennáll. Ennek alapján indított a Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti eljárást annak tisztázására, hogy a Taurus Gumiipari Vállalat szerződéses kapcsolataiban nem él-e vissza gazdasági erőfölényével, különös tekintettel az általános szerződési feltételek felelősségi, valamint az import útján történő teljesítés esetére szóló kikötésére.

Annak során, hogy a Versenytanács vizsgálta: a Taurus Gumiipari Vállalat miként él a gazdasági erőfölényével, a vállalat különböző szerződéses kapcsolatait elemezte. Ennek keretében elsősorban a Volánbusz Vállalattal fennálló 7 termékcsaládra vonatkozó szállítási szerződéseket vizsgálta.

A Versenytanács megállapította, hogy a Taurus Gumiipari Vállalat nemcsak 1991-ben, de már 1990-ben is a megrendelői igények figyelembevételével alakította gazdasági kapcsolatait. Reklamáció esetén igyekezett peren kívül rendezni a megrendelői igényeket, és az import útján történő teljesítés esetén is figyelemmel volt a megrendelő kérésére. Ha a megrendelő utólag el akart állni a szerződéstől importszállítás esetén, erre lehetősége volt.

A Versenytanács megállapítása szerint, bár a szerződési feltételek megfogalmazása nem minden esetben felelt meg a kívánalmaknak, azonban a Ptk., illetve a 7/1978. (II. 1.) MT sz. rendelet alkalmazhatóságának felhívása lehetőséget adott — vita esetére — a törvényes út igénybevételére.

A vizsgálat megállapításai nem szolgáltattak alapot annak megállapítására, hogy a Taurus Gumiipari Vállalat gazdasági erőfölényével visszaélt. (Vj-87/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal a **Somogy Megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat** (a továbbiakban: SMGMV) ellen — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — eljárást indított. A Versenytanács megállapította, hogy az SMGMV gazdasági erőfölényével visszaélt, mert indokolatlan előny szerzése céljából szerződésmódosításra vezető helyzetet teremtett a termelőkkel szemben, egyben 500.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

A gabonaforgalmi és malomipari vállalatok felvásárlási kötelezettsége 1990. január 1-jével megszűnt. A piacon más felvásárlók is megjelentek. Ezzel egyidejűleg a piacon túltermelés jelei mutatkoztak, és az árak kedvezőtlenül alakultak. Exporttámogatásra nem lehetett számítani.

Felmerült a 10/1990. (XII. 28.) FM-rendelet módosításának szükségessége, amely az étkezési búza legalacsonyabb termelői árát 5.500 Ft/t-ról 5.000 Ft/t-ra, míg a takarmánybúza termelői árát 5.000 Ft/t-ról 4.600 Ft/t-ra lett volna hivatva csökkenteni. Bár ennek híre korábban kiszivárgott, az ár tényleges csökkentésére csak 1991. szeptember 6-án került sor.

Az SMGMV 1990-ben gabonafelesleggel rendelkezett. Erre, valamint a feszült piaci helyzetre tekintettel, az 1991. évi mezőgazdasági termeltetési és termékértékesítési szerződések megkötésekor csökkentette a szerződött búzamennyiséget, az 1990-ben vásárolt búzamennyiség 71%-ára.

Az SMGMV 63 termelővel kötött mezőgazdasági termékértékesítési szerződést és ezzel a megye búzamennyiségének kb. 50%-át kötötte le.

A szerződött malmi búza átvételi árát 5.500 Ft/t-ban, a takarmánybúza átvételi árát pedig 5.000 Ft/t-ban határozták meg. A SMGMV vállalta, hogy a leszerződött étkezési búzát a betakarítással egy időben átveszi, és az átvételi elismervény aláírásának napjától számított 8 banki munkanapon belül kifizeti a termelő részére az átvételi árát. A takarmánybúzára vonatkozóan a szerződés úgy szólt, hogy az SMGMV a szükséglet alapján folyamatosan, 1990. december 20-ig veszi át az árut, és kifizetésre az átvételi elismervény beérkezése után kerül sor. A szerződésben a felek abban is megegyeztek, hogy minden olyan körülményről kötelesek egymást időben tájékoztatni, amely a szerződéses kötelezettség teljesítését befolyásolja.

Somogy megyében az aratás 1991. július közepén kezdődött.

Az SMGMV 1991. július 12-én kelt szerződésmódosítási ajánlata úgy szövelt, hogy a kormány döntéséig a beszállítandó gabonát csak abban az esetben tudja átvenni, ha a termelő tudomásul veszi, hogy az SMGMV az esetleges minimálár-csökkentést érvényesíti. Egyben közölte, hogy a beszállított gabona ellenértékének csak 60%-át fizeti ki az átvételkor, míg a további 40%-ot legkésőbb december 30-ig egyenlíti ki. A szerződésmódosítási szándék azt is tartalmazta, hogy a termelők a gabona beszállítását csak akkor kezdjék meg, ha az előzőekben vázolt szerződésmódosító feltételeket tudomásul veszik.

A termelők nagy része aláírta a szerződésmódosítást, nyolc termelő írásban tiltakozott a szerződésmódosítás ellen, míg kilenc termelő az SMGMV szerződésmódosítási indítványától eltérő módosítást írt alá, amelyben általában 5.000 Ft/t árat határoztak meg a malmi búzára.

1991. augusztus 6-án az SMGMV az összes termelőt értesítette arról, hogy miután a kormány nem jelentette be a minimálár-csökkenést, tartják magukat az. eredeti szerződésben kikötött feltételekhez, így a szerződésmódosítást nem tekintik érvényesnek. A tényleges elszámolás tehát a felek között az eredeti szerződés szerint történt.

A Versenytanács azt vizsgálta, hogy az SMGMV a szerződésmódosítási igényének érvényesítése során gazdasági erőfölényével visszaélt-e.

A felek közötti érvényes szerződés — a versenytörvényben megjelölt és alapvetően a szerződések megkötésének időpontjára vonatkozó erőfölényes pozícióhoz képest — speciális helyzetet teremtett. A termékértékesítési szerződéssel a termelők árjukat lekötötték, így a más vállalkozónak való értékesítés lehetősége csak az SMGMV szerződésmódosító ajánlatának kézhezvétele után következett be. Az erőfölényes helyzet fennállását tehát a szerződésmódosításra vonatkozó ajánlat átvétele idején kellett vizsgálni, figyelembe véve az aratás indulásának időpontját, a termelők gazdasági helyzetét — a felvett előlegekre is tekintettel —, valamint azt, hogy az általános túlkínálati piacon a másnak értékesítés lehetősége mennyire volt reális.

Az előzőekben foglaltakra tekintettel a Versenytanács az SMGMV erőfölényét megállapította.

Agabonára országosan beszűkült a kereslet, és a tőzsdén sem volt kötés. Ezen a helyzeten nem változtatott az, hogy Somogy megyében általában malmi búzából hiány volt, ugyanis a Versenytanács hivatalos tudomása szerint az országos túlkínálat a gyengébben termő megyékre is keresletszűkítő hatással járt. Keresletnek — jelen esetben — csak az SMGMV által eredetileg vállalt feltételek mellett vásárló más kereskedők tekinthetők, akik az első jelentős bevételüket váró termelőknek ténylegesen fizetnek. Ilyen, konkrét vásárlási szándékkal fellépő más vásárló azonban nem volt.

Az SMGMV erőfölényét erősítette az is, hogy a szerződésmódosítási ajánlatban megfogalmazott — a módosítás megtagadásának esetére kilátásba helyezett — beszállítási tilalom valójában a szerződés felbontását jelentette volna, minek következtében az előleget is vissza kellett volna fizetni.

A Versenytanács álláspontja szerint az országosan kialakult túlkínálati piacon a fizetőképes kereslet hiánya az SMGMV erőfölényét a Vtv. 21. § b) pontja alapján megállapíthatóvá tette.

A Versenytanács az SMGMV-nek a szerződés módosítása során tanúsított magatartását teljeskörűen vizsgálta abból a célból, hogy megállapítsa, jogsértés történt-e.

A mellérendeltségi viszonyban álló, egymással egyenrangú szerződő partnereket is kötő együttműködési kötelezettség az erőfölényben lé ő szerződő félre fokozott kötelezettséget ró. Az SMGMV sem az értesítés időpontja, sem annak módja tekintetében nem járt el a tisztességes piaci magatartás követelményeinek megfelelően.

Az 1991-es év kedvezőtlen piaci körülményei már a szerződéskötések időpontjában is ismertek voltak, így nem volt indokolt, hogy az SMGMV az aratást közvetlenül megelőzően lépjen fel módosítási igénnyel, különösen akkor, amikor júniusi, illetve júliusi szerződésmódosításai is voltak. Nem indokolta ezt annak a hírnek a kiszivárgása sem, hogy a kormány a felvásárlási árakat módosítani kívánja.

Az üzleti tisztesség követelményeibe ütköző módon fogalmazta meg az SMGMV a szerződésmódosításra irányuló ajánlatot is.

A termelőkkel való előzetes egyeztetés nélkül megküldött ajánlat ugyanis egy jövőbeni, bizonytalan eseményig — vagyis a kormány döntéséig — csak abban az esetben tette lehetővé a beszállítást, ha az egyoldalúan diktált szerződésmódosítást a termelők elfogadják. Ez egyben azt is jelentette, hogy az SMGMV az esetleges későbbi minimálár-csökkentés előtt beszállított búzát is a későbbiekben kihirdetendő jogszabályban rögzített, legalacsonyabb termelői áron fizette volna ki.

Ugyancsak az erőfölénnyel való visszaélést jelentette, hogy a fizetési feltételeket a termelőkre nézve kedvezőtlenül módosították, és ennek elfogadása nélkül a terményüket az SMGMV nem vette volna át.

Nem menti az SMGMV-t a termelők érdekképviselői szervével történő egyeztetés sem, mert a valamennyi termelővel megkötött érvényes szerződés alapján a vállalatnak minden termelővel egyeztetnie kellett volna — az egyenrangú szerződő felek között szokásos módon — ha közös szerződésmódosításra irányuló szándéka van.

A szerződésmódosításra irányuló ajánlat egyoldalú, diktált módját támasztja alá az is, hogy az eljárás alá vont vállalat válaszára sem időt, sem módot nem adott, és a

más gabonaforgalmi vállalatok által utóbb — az ajánlat kiküldésétől a tényleges szerződésmódosításig — megkísérelt egyeztetést sem szervezte meg.

Ezzel a magatartásával a vállalat valamennyi szerződő partnere számára szerződésmódosítást eredményező helyzetet teremtett indokolatlan előny szerzése céljából.

A szerződésmódosítást alá nem író termelők gazdasági döntését ez a magatartás indokolatlan előny szerzése céljából befolyásolta (Vtv. 20. § c) pont).

A vállalat erőfölényes fellépése egyébként a termelők döntő többségénél azt eredményezte, hogy az indokolatlan egyoldalú előnyt a módosított szerződésben ki is kötötte a vállalat (Vtv. 20. § a) pont).

Indokolatlan, egyoldalú előnynek minősült ez utóbbi vonatkozásban az, hogy a fizetési feltételek — kompenzáció nélkül — a termelőkre nézve hátrányosabbá váltak.

Indokolatlan egyoldalú előny kikötésére került sor azáltal is, hogy a jövőbeni, várható minimálár-csökkentést a szerződések nagy része arra az időszakra is alkalmazhatóvá tette, amire ténylegesen visszaható hatály hiányában a módosítás semmiképpen sem vonatkozott volna.

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés megállapítható volt annak ellenére, hogy utóbb az SMGMV visszaállította az eredeti állapotot, és az eredeti szerződés szerint teljesített, ugyanis sem a Vtv. 21. § c) pontja, sem a 20. § a) pontjának első fordulata nem kívánja meg az indokolatlan előny tényleges megvalósulását. A versenytörvény szempontjából az a magatartás is jogsértő, mely a tisztességes piaci magatartással ellentétesen a Vtv. 20. §-ában megjelölt módon zavarja a piac működését. (Vj-97/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal a Tolna Megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat (a továbbiakban: TMGMV) ellen — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárást indított. A Versenytanács az eljárást megszüntette.

A gabonapiacon 1991-ben kínálati pozíció alakult ki. A TMGMV termeltetési és mezőgazdasági termékértékesítési szerződéseiben a malmi búza árát úgy határozta meg, hogy az az étkezési búza hatóságilag meghirdetett mindenkori legalacsonyabb termelői árának felel meg.

A Gazdasági Versenyhivatal vizsgálatot indított annak megállapítására, hogy a TMGMV 1991. július 16-án kelt szerződésmódosító ajánlatával, miszerint a búza legalacsonyabb termelői árának csökkentése esetén ezt a csökkentett árat kívánja érvényesíteni, visszaélt-e gazdasági erőfölényével.

A Versenytanács megállapította, hogy a TMGMV a szerződés teljesítésének időszakában a Vtv. 21. §-ában foglaltak alapján gazdasági erőfölényben volt, ugyanis túlkínálati piac folytán az aratás idején a termelőknek csak igen korlátozottan volt lehetőségük máshoz fordulni.

A Versenytanács viszont azt is megállapította, hogy a TMGMV nem élt vissza gazdasági erőfölényével, ugyanis az 1991. július 16-án kelt értesítéssel éppen az év elején megkötött szerződés V. pontjában foglalt tájékoztatási kötelezettségének tett eleget.

Az értesítés nem a szerződésben kikötött ellenszolgáltatás leszállítását célozta, hanem azt hozta a termelők tudomására, hogy amennyiben a legalacsonyabb termelői ár változik, a megkötött szerződés értelmében a vállalat azt érvényesíteni fogja. (Vj-104/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal a **Szolnok Megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat** (a továbbiakban: SZMGMV) ellen — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárást indított. A Versenytanács megállapította, hogy az SZMGMV jogsértést követett el azzal, hogy szerződő partnerei gazdasági döntését indokolatlan előny szerzése céljából befolyásolta, és egyben 800.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

1990. január 1-jétől a gabonapiacra vonatkozó valamennyi szabályozás megszűnt.

Az SZMGMV és a termelők közötti szerződés szerint a malmi búza átvételi ára 6.100 Ft/t, a takarmánybúza átvételi ára 5.900 Ft/t volt. A szerződés III. pontja szerint a termelőt, amennyiben a leszerződött terményt a megrendelő átvevőhelyére szállítva és lerakva adja át, költségtérítés illeti meg. A költségtérítés mértékét, valamint a minőséggel összefüggő esetleges szárítási, kezelési, továbbá rostálási költségeket később rögzítik. A szerződés azt is kikötötte, hogy a szállítás megkezdése előtt 15 nappal külön írásbeli megállapodást kötnek a szállítási határidőre és az ütemezésre.

Az SZMGMV a szerződések megkötése után 1.200 millió Ft átvételiár-előleget biztosított a termelőknek váltó és kereskedelmi hitel formájában.

1991 júniusában az SZMGMV közölte a termelőkkel, hogy a szerződésben vállalt további szolgáltatási díjakat nem tudja vállalni. Ezt a termelők tudomásul vették. Az SZMGMV azonban azt is közölte, hogy a felvásárlási árat sem tudja a szerződés szerint tartani, hanem a hatósági minimálárra kívánja módosítani, azaz az étkezési búzát 5.500 Ft/t áron, a takarmánygabonát pedig 5.000 Ft/t áron veszi át. Amennyiben a szerződést nem tudják így módosítani, akkor az áru átvételét nem tudja biztosítani.

A termelők végül is nagyrészt elfogadták a szerződésmódosítást.

Az SZMGMV a szerződésmódosítást elfogadó termelőktől a leszerződött mennyiségen túl felajánlott búzát és a minőségi követelményeknek nem megfelelő gabonatételeket is átvette a módosított áron. A szerződésüket nem módosító termelőktől csak a szerződés szerinti minőségnek megfelelő terméket volt hajlandó átvenni.

A Versenytanács az eljárás során azt vizsgálta, hogy az SZMGMV-nek az a magatartása, hogy nem sokkal az aratás megkezdése előtt az eredeti szerződést az átvételi árra, illetve a III. pontban foglaltakra vonatkozóan módosítani kívánta, erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e vagy sem.

Mindenekelőtt azt kellett vizsgálni, hogy a Vtv. 20. § alkalmazásának feltétele, vagyis a gazdasági erőfölény ténye fennáll-e.

A Versenytanács megállapítása szerint a szerződés teljesítésekor a gazdasági erőfölény fennállott.

A mezőgazdasági termékértékesítési szerződésnél a szerződés megkötése és teljesítése időben egymástól elkülönül, és ez alatt az idő alatt a piaci körülmények lényegesen megváltozhatnak. A szerződés módosítására közvetlenül a teljesítés megkezdése előtt került sor, tehát a gazdasági erőfölény fennállásának kérdését erre az időszakra vonatkozóan kellett vizsgálni. Egyértelműen megállapítható, hogy ebben az időben az erőfölény fennállt. A szerződés teljesítésének időpontjára az adott érintett piac leszűkült, a termelőknek nem volt reális lehetőségük arra,* hogy más felvásárlóknak értékesítsék a búzát, így a Vtv. 21. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott erőfölényes helyzet megvalósult.

Vizsgálta a Versenytanács, hogy a fennálló gazdasági erőfölényével az SZMGMV visszaélt-e, s ha igen, mivel valósította azt meg, vagyis az SZMGMV indokolatlan, egyoldalú módon kikötött-e feltételeket, vagy kikényszerítette-e hátrányos feltételek elfogadását, vagy mindezek érdekében befolyásolta-e a másik fél gazdasági döntéseit.

Az SZMGMV jogsértést követett el azzal, hogy közvetlenül az aratás előtt a termelőkkel folytatott megbeszélés után néhány nappal, amikor a termelők már lényegében elfogadták a szerződés III. pontjára vonatkozó módosítást, újabb módosítási indítványt közölt a vételár viszonylag jelentős csökkentésére. A termelőknek nem volt reális választási lehetőségük a szerződésmódosítás elfogadása tekintetében, azaz jogos igényük érvényesítésében korlátozva voltak. A gazdasági erőfölényben lévő SZMGMV a szerződéses pozícióban jutott indokolatlan előnyhöz, gazdasági erőfölénnyel való visszaélése ebben nyilvánult meg.

A termelők is megértéssel fogadták az SZMGMV első szerződésmódosító indítványát, miután a terhek megosztására utalt, de az újabb módosítást nem fogadták el, mert abból az tűnt ki, hogy az SZMGMV a maga esetleges veszteségeit teljes egészében a termelőkre kívánja áthárítani.

A kialakult gazdasági helyzetben nem volt lehetőségük a termelőknek a szerződésből eredő jogos igényeik érvényesítésére, így e magatartásával az eljárás alá vont megvalósította a Vtv. 20. § c) pontjában foglaltakat, s ezzel a jogsértést elkövette.

A Versenytanács megállapította, hogy az SZMGMV a szerződésmódosítás kikényszerítésében, a szerződéses pozícióban tett szert indokolatlan, jogosulatlan előnyre azzal, hogy a másik felet jogos igénye érvényesítésében korlátozta.

A Versenytanács álláspontja szerint indokolatlan egyoldalú előnynek nem kizárólag az minősül, ha a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között feltűnően nagy az értékkülönbség. Az indokolatlan előny másban is megnyilvánulhat. Az SZMGMV kényszerhelyzetet teremtett, és e helyzetben kénytelenek voltak a termelők a szerződésmódosítást elfogadni. (Vj-101/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal a **Szabolcs-Szatmár Megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat** (a továbbiakban: SZSZMGMV) ellen — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárást indított. A Versenytanács megállapította, az SZSZMGMV jogsértést követett el azzal, hogy szerződő partnereinek gazdasági döntését indokolatlan előny szerzése céljából befolyásolta, egyben 300.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

Az SZSZMGMV a gabonát termékértékesítési szerződés révén biztosítja. Február-április hónapokban blankettaszerződést, majd az átadás-átvételtre vonatkozóan a teljesítés megkezdése után bonyolítási megállapodást kötött a termelőkkel.

Az 1991. évi szerződésekben a malmi I. búza árát 6.100 Ft/t-ban, a malmi II. búzáét 5.900 Ft/t-ban, a takarmánybúza árát pedig 5800 Ft/t-ban határozta meg.

A malmi búza hatósági minimálára 5.500 Ft/t, a takarmánybúzáé 5.000 Ft/t volt.

Az aratás a megyében július közepén kezdődött. Akkor már láthatóak voltak a kedvezőtlen piaci körülmények. Az SZSZMGMV a jelentkező gazdasági veszteségeket meg akarta osztani a termelőkkel, ezért július 15-én közölte velük szerződésmódosítási szándékát. Ezt az érdekeltek részben indokoltnak találták, részben nem fogadták el.

A szerződésmódosítást a termelők egy része aláírta, más része bár aláírta, de kényszerhelyzetére hivatkozott, végezetül a termelők egy csoportja nem írta alá a szerződésmódosítást.

A Versenytanács az eljárás során azt vizsgálta, hogy a búza felvásárlására vonatkozó szerződések módosítása a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésnek tekinthető-e vagy sem. Mindenekelőtt azt kell megállapítani, hogy a gazdasági erőfölény fennáll-e.

A Versenytanács a lefolytatott vizsgálat alapján megállapította, hogy a szerződés teljesítéskor a Vtv. 21. §-ában foglaltak alapján fennállt az SZSZMGMV gazdasági erőfölénye. A mezőgazdasági termékértékesítési szerződések sajátossága, hogy a szerződés megkötése és annak teljesítése nem esik egybe, a köztük eltelt idő alatt jelentősen megváltozhatnak azok a körülmények, amelyek az érintett piacot, így a gazdasági erőfölényt is meghatározzák, ezért a gazdasági erőfölény létét a szerződés teljesítéskor kell vizsgálni. Közvetlenül az aratás megkezdése előtt, miután a piacon más felvásárlók nem jelentkeztek, illetve azoknak csak lényegesen kedvezőtlenebb feltételekkel lehetett volna a búzát értékesíteni, az SZSZMGMV a Vtv. 21. § (1) bekezdés b) pontja szerint erőfölényes helyzetben volt.

A Vtv. 20. §-a tiltja a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést. A Versenytanács megállapította, hogy az SZSZMGMV a szerződésmódosítást olyan időpontban kezdeményezte, amikor annak elfogadásáról vagy elutasításáról a termelőnek nem volt reális döntési lehetősége, és ezzel a Vtv. 20. § c) pontjában foglaltakat megvalósította. A szerződéses pozíciója volt olyan, amelyből adódóan a szerződés módosításában indokolatlan előnyhöz jutott, kikényszerítette a szerződés módosítását, miután a gabonaszállítást csak az új szerződéses feltételek elfogadását követően fogadta.

Az SZSZMGMV arra hivatkozott, hogy a termelők egy része korábban ugyan úgy nyilatkozott, hogy a gazdasági kényszer hatására fogadta el a szerződésmódosítást, utóbb azonban e termelők egy másik nyilatkozatot adtak arra vonatkozóan, hogy ezt önként tették, tehát nincs visszaélésszerű kikényszerítés, hanem közös megegyezéssel szerződésmódosítás.

A Versenytanács álláspontja szerint éppen az SZSZMGMV oldalán fennálló erőfölényt bizonyítja, hogy a termelőktől a korábbtól eltérő tartalmú nyilatkozatot tudott beszerezni. A termelők kiszolgáltatott helyzetben voltak, tartós gazdasági kapcsolatuk alapján jelentős mértékben függnek az SZSZMGMV-től. Az erőfölény egyik megnyilvánulása lehetett az is, hogy az SZSZMGMV a szerződésmódosítást közös megegyezésnek tünteti fel annak ellenére, hogy a termelők választási lehetőségükben korlátozva voltak. (Vi-102/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal a **Hajdú-Bihar Megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat** (a továbbiakban: HMGMV) ellen — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárást indított. A Versenytanács megállapította, hogy a HMGMV jogsértést követett el azzal, hogy szerződő partnereinek gazdasági döntését indokolatlan előny szerzése céljából befolyásolta, egyben 800.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte.

1990. január 1-jével a gabonapiacra vonatkozó szabályozások megszűntek. Hajdú-Bihar megye a jó búzatermő megyék körébe tartozik. A HMGMV 1991 márciusában a termelőkkel mezőgazdasági termékértékesítési szerződést kötött, amelyben az étkezési búza árát 6.000 Ft/t-ban, a takarmánybúza árát 5.500 Ft/t-ban határozták meg. A szerződés V. pontja rögzítette, hogy a felek megfelelő módon és időben kötelesek egymást minden olyan körülményről értesíteni, amely a szerződés teljesítését befolyásolja. A HMGMV 1991. július 15-én értesítést küldött a szerződő partnereknek, melyben a szerződéseik V. pontjára hivatkozással a szerződés módosítását kezdeményezte azzal, hogy ha 8 napon belül nem kapnak a termelőktől választ, a szerződésmódosítást elfogadottnak tekintik. A szerződésmódosításban az átvételi árat a mindenkor legalacsonyabb termelői árra kívánták módosítani. A szerződésmódosítási viták eredményeként a szerződésben az étkezési búzára 5.500 Ft/t, a takarmánybúzára pedig 5.000 Ft/t árban állapodtak meg. A

szerződésmódosítást nem minden termelő írta alá, illetve akik aláírták, azok utóbb kiszolgáltatott helyzetükre hivatkoztak.

A versenyfelügyeleti eljárás arra terjedt ki, hogy a HMGMV erőfölényben volt-e, és a szerződésmódosítással kapcsolatos magatartása a gazdasági erőfölénnyel való visszaélésként jelentkező jogsértést valósított-e meg.

A Versenytanács megállapította, hogy a HMGMV gazdasági erőfölényben volt. Az erőfölényes helyzet fennállását a szerződésmódosításra vonatkozó ajánlat idején kellett vizsgálni. Az eljárás során megállapítható volt, hogy a gabonapiac beszűkült, a termelők más számára nem tudtak értékesíteni. Emellett a terményt egyes termelők csak korlátozott mértékben tudták tárolni, a szűkös tárolási lehetőségre tekintettel.

A Versenytanács álláspontja szerint az országosan kialakult túlkínálat és a fizetőképes kereslet hiánya miatt a HMGMV erőfölénye a Vtv. 21. § b) pontja alapján megállapítható volt.

A Versenytanács a HMGMV-nek a szerződésmódosítás során tanúsított teljes magatartását vizsgálta abból a szempontból, hogy a jogsértés megvalósult-e. A felek közötti együttműködési kötelezettség az erőfölényben lévő szerződő félre fokozott kötelezettséget ró, mert erőfölény folytán akaratát erősebben tudja érvényesíteni, mint az egyenrangú partnerek.

A termelők és a HMGMV által megkötött szerződés V. pontja a felek kötelezettségévé tette egymás tájékoztatását. A HMGMV azonban az értesítés időpontja és annak módja tekintetében nem járt el a tisztességes piaci magatartás követelményeinek megfelelően. Semmivel sem indokolható, hogy a HMGMV az aratás megkezdése előtt közölje szerződésmódosítási szándékát, és így megzavarja a piacot. Mindenféleképpen előbb a termelőkkel, illetve azok érdekképviseleti szerveivel kellett volna egyeztetni.

Az üzleti tisztesség követelményébe ütközően fogalmazódott meg a szerződésmódosításra irányuló értesítés is. Erre utal az a megjegyzés, hogy amennyiben 8 napon belül a termelők nem válaszolnak, a legalacsonyabb termelői árra szóló szerződésmódosítási ajánlatot elfogadottnak tekinti a vállalat. Az értesítésnek ez a kitétele, összevetve a folytatással, miszerint véleményeltérés esetén a termelő a HMGMV-t a szerződés felbontása céljából keresse meg, a Versenytanács álláspontja szerint megvalósítja az erőfölénnyel való visszaélést, mivel kizárta az egyenrangú partnerek között szokásos szerződési alkut.

A HMGMV visszaélt az erőfölényes helyzetével azáltal is, hogy a válaszdásra megadott 8 napos határidőt ténylegesen nem minden termelő viszonylatában várta be.

Állítása szerint a HMGMV a szerződés felbontására irányuló utalással nem kívánt egyoldalú elállási szándékot közölni, amire egyébként a Ptk. 422. § (4) bekezdés értelmében alkalmazható 395. § (1) bekezdés szerint lehetősége volt.

A Versenytanács ebből arra a következtetésre jutott, hogy a HMGMV az ajánlat kiküldésekor erőfölényes helyzetéből kiindulva vagy eleve nem tételezte fel a

szerződésmódosítási ajánlat elutasítását, vagy a közös szerződésmódosítás révén szabadulni kívánt a szerződés egyoldalú felmondásának esetleges jogkövetkezményeitől. A termelőkre nézve ugyanakkor a szerződés közös felbontásával is együtt járó eredeti állapot helyreállítása az adott kedvezőtlen piaci helyzetben azt eredményezte volna az értesítés nyomán, hogy az előleget vissza kellett volna fizetni, és elestek volna az évi első jelentős bevételi forrástól.

A tisztességtelen befolyás érvényesítése megvalósult azáltal is, hogy a szerződésmódosítási értesítésben a termelőknek megadott alternatíva gazdaságilag nem volt reális választási lehetőség. Emellett a HMGMV a tényleges szerződésmódosításkor maga sem az értesítésben foglaltak szerint járt el, illetve azokkal a termelőkkel, akik az 1991. július 15-ei értesítés nyomán azonnal aláírták a módosított szerződést, újra módosította a szerződést, ezúttal viszont a termelőkre nézve kedvezőbb fix árra.

Nem állapította meg a Versenytanács viszont a Vtv. 20. § a) pontja szerinti jogsértést. A Versenytanács álláspontja szerint a szerződésben foglalt ellenérték, illetve a szerződésmódosítással elért árcsökkenés akkor ütközik a Vtv. 20. § a) pontjába, ha a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között fennálló értékkülönbség feltűnően nagy. Az országosan kikötött, illetve realizált átvételi árak, valamint a beszűkült értékesítési lehetőségek figyelembevételével a Versenytanácsnak az volt az álláspontja — a Vtv. 22. §-ában foglalt mérlegelési szempontok értelmében —, hogy a HMGMV a módosított szerződésben foglalt árral indokolatlan egyoldalú előnyt nem kötött ki. **(Vi-105/1991.)**

A BUDAPRINT Margaréta Kereskedelmi Részvénytársaság kérelme alapján — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárás indult a HUNGAROTEX Külkereskedelmi Vállalat ellen.

1990. második negyedév végéig a szovjet pamut elosztása a Pamutipari Alapanyag-forgalmazási Tanács (PAT) utódtársaság feladata volt. Mind a kérelmező, mind az eljárás alá vont a társaság tagja volt.

1990. második negyedév végéig az eljárás alá vont rendelkezett külkereskedelmi jogosultsággal, majd ezt követően a kérelmező is megszerezte e jogosultságot. Ennek folytán a felek 73:27 arányban voltak jogosultak szovjet pamut rubel elszámolású behozatalára. Szerződéseiket NOVOEXPORT szovjet külkereskedelmi vállalattal kötötték meg.

1990. negyedik negyedévében a felek értesültek arról, hogy az Üzbegisztánból származó pamutszállítások megszüntetése miatt a szerződés teljesítésére nincs mód.

A Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma megkereste az Üzbég Szovjet Szocialista Köztársaság vezetőit a szerződés teljesítése érdekében. Dr. Kádár Béla miniszter az 1990. november 27-én kelt levelében támogatta üzbég gyapot szállítás USD elszámolású barterügylet keretében a HUNGAROTEX által történő megvalósítását.

1990. december 18-án a HUNGAROTEX saját nevében és önmaga javára az üzbég TOLA céggel barterszerződést kötött 14.750 tonna pamutszál behozatalára. E mennyiség megközelítőleg azonos volt az 1990. szeptember 4-ei HUNGAROTEX-NOVOEXPORT és BUDAPRINT-NOVOEXPORT szerződésekben együttesen meghatározott mennyiséggel, a teljesítési határidő 1990. december és 1991. első negyedév volt hónaponkénti arányos ütemezésben.

1990. december 27. és 1991. január 13. között az eljárás alá vonthoz 10.129 tonna, a kérelmezőhöz pedig 4.034 tonna pamut érkezett be.

A kérelmező azt kifogásolta, hogy a barter ügylet megkötésében az eljárás alá vont nem vonta be, de a felek között vita támadt a kérelmezőhöz érkezett pamut tulajdonjogát illetően is. E tárgyban a Fővárosi Bíróságon per van folyamatban.

A Versenytanács a kérelmet elutasította, mert 1991. január 1-jét megelőző magatartás a versenytvény szempontjából nem értékelhető. (Vi-15/1991.)

A Haladás Mgtsz (Tiszakécske) kérelme alapján — gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt — versenyfelügyeleti eljárás indult a Szabolcs Megyei Húsipari Vállalat ellen. Utóbb a kérelmező visszavonta a kérelmét, ezért a Versenytanács az eljárást a módosított 1957. évi IV. törvény 14. § /1 / bekezdése alapján megszüntette. (Vj-107/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Termelők Érdekvédelmi Szövetsége által képviselt Kengyeli Dózsa Mgtsz, a Mezőtúri Magyar-Mongol Barátság Mgtsz és a Besenyszögi Kossuth Mgtsz kérelmezők által a Szolnoki Cukorgyár Rt. (Solnok) ellen gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt indult eljárásban a következő határozatot hozta:

A Versenytanács megállapította, hogy az eljárás alá vont jogsértést követett el azzal, hogy szerződő partnereinek gazdasági döntését indokolatlan előny szerzése céljából befolyásolta, ezért az eljárás alá vont vállalatra 500.000 Ft bírságot szabott ki.

A Szolnoki Cukorgyár Rt. a termelőszövetkezetekkel 1990. december és 1991. január hónapban kötötte meg az 1991 -es évre vonatkozó cukorrépa értékesítési szerződéseket. E blankettaszerződéseknek kiegészítő része a felvásárlási ■'■ ra vonatkozó melléklet, valamint az úgynevezett cukorrépa szállítási ütemez- s.

Az 1991 -es évre a korábbiakhoz viszonyítva a cukorgyár a felvásárlási alap.irat 40%-kal megemelte, és a szerződött területet mintegy 10%-kal növelte, mert előzetes információi szerint ennek piaca lett volna. 1991 második negyedévében egyértelművé vált, hogy a belföldi cukorigény jelentősen visszaesett, és az exportértékesítést is megnehezítette a külpiacon bekövetkezett változások hatására megszüntetett állami támogatás. A hazai cukorgyárak a kialakult kínálati piac hatására készleteiket olcsóbban kínálták. Az értékesítés még így is nehézségbe ütközött. Bár az elnehezült gazdasági helyzetről több ízben is szó esett a cukorgyár és a termelőszövetkezetek vezetői között, a cukorgyár csak augusztus közepén közölte, hogy eredeti formában a szerződéseket nem tudja fenntartani, a fizetési feltételekben szükséges a szerződések módosítása. Ez lényegében ármódosítást jelentett, és az összes termés 35%-át érintette. A gazdaságok a szerződésmódosítási javaslatot kedvezőtlenül fogadták, és először kétoldalúan, majd a megyei Mezőgazdasági Termelők Érdekvédelmi Szövetségének bevonásával háromoldalú tárgyalásokat folytattak. Eredményt nem értek el. Az 1991. évi cukorrépa-feldolgozás kezdete előtt a cukorgyár a termelőkkel a betakarítási ütemtervet még nem készítette el, ezért a termelők a vezérigazgatóhoz fordultak, hogy a korábbi évek gyakorlatának megfelelően írásban rögzítsék a cukorrépa átvételére az ütemezést. A termelők hivatkoztak arra is, hogy nem tudják elfogadni a szerződésmódosítást, mert a cukorrépa a szántóföldi növénytermesztés egyik legtöbb forgótőkét igénylő ágazata, emiatt jelentős kölcsönök felvételére szorultak, és ha a cukorgyár a szerződésben vállalt fizetési kötelezettségének nem tesz eleget, a termelőkre hárul a kamatfizetés terhe. 1991. szeptember

4-én a cukorgyár vezérigazgatója körlevélben fordult a termelőszövetkezetekhez, amelyben a korábban szóban elhangzott gazdasági nehézségeket ismertette. A termelőszövetkezetek az idő múlására is figyelemmel, többszöri tárgyalás után elfogadták a szerződésmódosítást. Utolsóként írták alá a kérelmező termelőszövetkezetek vezetői, akik a vizsgálat megindítását arra hivatkozva kérték, hogy a cukorgyár eljárása törvénytörő, és gazdasági erőfölényével az visszaél.

Az eljárás alá vont kérte az eljárás megszüntetését, és arra hivatkozott, hogy az egyoldalú szerződésmódosítás fogalmilag kizárt. Korábban is előfordult, hogy ütemezési megállapodás nélkül vett át a termelőtől répát, és az is előfordult a korábbiakban, hogy a szerződés szerinti ártól eltérő áron vett át terményt.

A Versenytanács a lefolytatott vizsgálat, a tanúmeghallgatások és a kérelmezők, valamint az eljárás alá vont nyilatkozatai alapján megállapította, hogy a cukorgyár a szerződésmódosítás kikényszerítésében a szerződéses pozíciójában tett szert indokolatlan, jogosulatlan előnyre abban, hogy a termelőket jogos igényük érvényesítésében korlátozta. Az eljárás alá vont ugyanis

kényszerhelyzetet teremtett, amelyben a termelők a szerződésmódosítást kénytelenek voltak elfogadni (V j-127/1991.).

7. Fúziók (Vtv. 23. §)

A versenytörvény 23. §-a szerint a vállalkozók szervezeti egyesüléséhez előzetesen engedélyt kell kérni, ha a résztvevők együttes részesedése az előző naptári évben az általuk forgalmazott bármelyik áru tekintetében az érintett piacon a 30%-ot meghaladja, vagy a résztvevők előző naptári évben elért együttes árbevétele a 10 milliárd forintot meghaladja. A piaci részesedés számításánál a Versenytörvény 27. §-a szerinti közvetett résztvevőket is figyelembe kell venni.

A versenytörvény hivatkozott rendelkezése alapján a **Hengermű Kft.**, a **CC-Shop Folyamatos Acélöntőmű Kft.** és a **Minőségi Elektroacélgyártó Kft.** a szervezeti egyesüléshez a Gazdasági Versenyhivatal engedélyét kérte. A Versenytanács a szervezeti egyesülést engedélyezte.

A Versenytanács megállapította a szervezeti egyesülésben a közvetlen és a közvetett résztvevők körét. A szervezeti egyesülés beolvadással jött létre. A kérelem előterjesztésére a Vtv. 23. § (1) bekezdés b) pontja adott alapot, tekintettel arra, hogy a szervezeti egyesülésben részt vevők 1990. évi együttes árbevétele a 10 milliárd forintot meghaladja. A szervezeti egyesülés céljaként az *egymással szoros technológiai kapcsolatban álló gazdálkodók egy*

szervezetben való működtetésének költségcsökkentő hatását, a gyártási átfutási idők rövidülését, a beszerzési és értékesítési szervezet ésszerűbb kialakítását hangsúlyozta a kérelem.

A Versenytanács a lefolytatott versenyfelügyeleti eljárás eredményeként megállapította, hogy a tervezett szervezeti egyesülés nem ütközik a Vtv. 24. § (1) bekezdésében foglaltakba, nincs versenykorlátozó hatása.

A Versenytanács az acélipar szakmai sajátosságai alapján elsősorban azt vette figyelembe, hogy a három, egyesülést tervező kft. tevékenységének szoros vertikális technológiai kapcsolatai következtében a gazdasági ésszerűség indokoltá teszi, hogy egy szervezeti egységben működjenek. A tervezett egységes szervezeti keret a jelenlegi körülmények között olyan lépés, amely a Borsod térségi fejlesztéshez szükséges feltételek megteremtését segíti elő. E fejlesztések a gyártási folyamat korszerűsítésével javítani fogják az áruk hazai és nemzetközi piaci helyzetét.

A tényleges belföldi piaci szereplők száma az egyesülés következtében csak látszólagosan csökken, és a piaci koncentráció aránya érdemben nem változik. Az egyesüléssel érintett áruk vonatkozásában az import teljes körben liberalizált, azonban a tevékenység, illetve az adott áruk jellegéből fakadóan tényleges importra jelenleg csak az országban nem gyártott termékekből került sor. Az acélipari tevékenység jellege, valamint a piaci kereslet és a struktúra várható változásai sem újabb potenciális versenytársak fellépését, sem az e tevékenységet folytató szervezetek decentralizációját nem valószínűsítik.

Az ügyben érdekeltek úgy nyilatkoztak, hogy a tervezett szervezeti egyesülés kitűzött céljainak realizálódásával — a rendelésvállalási és szállítási határidők rövidülésével, a műszaki és így a minőségi színvonal javításával — piaci kapcsolataikban kedvező irányú változások történhetnek. Így a további felhasználók és közvetve a fogyasztói igények kielégítését az egyesülés pozitív irányba befolyásolhatja. **(Vi-108/1991.)**

A Versenytanács engedélyezte az **Azúr Kereskedelmi és Vállalkozási Rt.**, valamint az **Azúrinvest Vagyonkezelő és Kereskedelmi Rt.** szervezeti egyesülését. Az Azúr Kereskedelmi és Vállalkozási Rt. piaci részesedése 1990-ben a Bellady hajfesték és a Varikopax-B visszér-krém vonatkozásában 100% volt, mert mindkét termék kizárólagos értékesítésére szerződött a gyártóval. Ugyanilyen szerződést 1991-re már nem tudott kötni, és emellett a piacon új, helyettesítő termékek is megjelentek.

A két részvénytársaság egyesülési szerződést kötött, amelyben megállapodtak, hogy az Azúr Kereskedelmi és Vállalkozási Rt. beolvad az Azúrinvest Vagyonkezelő és Kereskedelmi Rt.-be. A beolvadást 1991. április 1-jei hatállyal végre is hajtották.

A szervezeti egyesülésben részt vevő vállalkozók ugyan előzetesen kérték az engedélyt, de nem várták be a határozatot. A szervezeti egyesülést a versenyfelügyeleti határozat meghozatala előtt végrehajtották. Ez nem volt akadálya

annak, hogy a Versenytanács a szervezeti egyesüléshez az engedélyt megadja, de rámutatott arra, hogy az engedélyezési eljárás olyan hatósági eljárás, amely a módosított 1959. évi IV. törvény 215. §-a folytán szükséges ahhoz, hogy az egyesülési szerződés, engedélyezése esetén, a szerződéskötés időpontjára visszaható hatállyal érvényesen létrejöjjön. Ha a vállalkozók hatósági jóváhagyás hiányában hajtanak végre szervezeti egyesülést, azt csak saját kockázatukra tehetik, mert az engedély megtagadása esetén az egyesülési szerződés érvényesen létre sem jön.

A Versenytanács az engedélyezési kérelem elbírálásakor megállapította, hogy a Bellady hajfesték és a Varikopax-B visszérkrém termékek kizárólagos forgalmazása megszűnt, továbbá helyettesítő termékek is megjelentek a piacon. A tervezett egyesüléssel nem változott az üzletek, valamint az Azúrinvest Vagyonkezelő és Kereskedelmi Rt.-től bérelt és az Azúr Kereskedelmi és Vállalkozási Rt. által üzemeltetett nagykereskedelmi raktártelep profilja, és az áruforgalmi rend sem. Ezért a termékforgalmazás szempontjából nincsen akadálya az egyesülés engedélyezésének. Nincs akadálya az engedélyezésnek a tulajdoni viszonyokat és a szervezeti életet illetően sem.

A Versenytanács vizsgálta, hogy a kérelmezők elmulasztottak-e közvetett résztvevőként olyan vállalkozót jelezni, aki felettük meghatározó befolyással rendelkezik, s ennél fogva a Vtv. 27. § (1) és (2) bekezdés a) pontjának utalása folytán a Vtv. 26. § (2) és (3) bekezdése alapján figyelembe kell venni. A Versenytanács önmagában azt, hogy az Azúrinvest Vagyonkezelő és Kereskedelmi Rt. igazgatóságában a Fotex Rt.-nek két vezető tisztségviselője igazgató, figyelmen kívül hagyta a meghatározó befolyásszerzés szempontjából, mert az igazgatóság a részvénytársaság ügyvezető szerve, a fő döntéseket azonban a közgyűlés hozza, amelyben pedig sem a Fotex Rt., sem más vállalkozó 50%-ot meghaladóan a vizsgált időszakban nem rendelkezett tulajdoni, illetve szervezeti joggal. Arra sem merült fel adat, hogy a forgalmazók felett bármely vállalkozó különmegállapodás alapján a kérelmezők döntéseinek befolyásolására, ügyeinek vitelére jogot szerzett, vagy ilyen tényleges magatartás kifejtésre kerülne. (Vj-3/1991.)

8. Meghatározó befolyás szerzése (Vtv. 26. §)

A Vtv. 26. §-a szerint a meghatározó befolyás szerzéséhez is a versenyfelügyeletet ellátó szerv előzetes engedélyét kell kérni, ha a vállalkozó, amely felett meghatározó befolyást szereztek és a meghatározó befolyást szerző vállalkozó együttes részesedése az érintett piacon az előző naptári évben — az általuk forgalmazott bármelyik áru tekintetében — a 30%-ot meghaladja. A piaci részesedés számításánál a Versenytörvény 27. §-a szerinti közvetett résztvevőket is figyelembe kell venni.

A **Skála-Coop Ipari és Kereskedelmi Rt** a Frutta Kereskedelmi Rt-ben többségi részesedést szerzett. Ehhez azonban a résztvevők nem kértek engedélyt.

A Frutta Rt. kérte a Versenytanáctól a Skála-Coop Rt. jogsértő magatartásának megállapítását az engedélykérési kötelezettség elmulasztása

miatt, valamint annak megállapítását, hogy a Skála-Coop Rt. intézkedései érvénytelenek, és ideiglenes intézkedéssel kérte annak kimondását, hogy a Skála-Coop Rt. a közgyűlésen a többségi részesedés megszerzése előtti részvényeivel vegyen részt.

Az eljárás során a Frutta Rt. kérelmétől elállt, kivéve az ideiglenes intézkedésre vonatkozó igényét.

Miután a Frutta Rt. a kérelmet visszavonta, a Versenytanács az eljárást megszüntette. Nem foglalkozott annak részletes vizsgálatával, hogy jogosult volt-e egyáltalán a versenytörvény alapján a Frutta Rt. a kérelem előterjesztésére.

A Versenytanács viszont hivatalból rendelt el vizsgálatot annak megállapítására, hogy fennállt-e az engedélykerési kötelezettsége a Skála-Coop Rt.-nek a Frutta Rt. felett szerzett meghatározó befolyáskor, figyelemmel a Vtv. 46. §-ában foglaltakra.

A Frutta Rt. jogi és gazdasági érdekeinek védelme miatt indokoltnak tartotta a Versenytanács, hogy az eljárás befejezéséig a Skála-Coop Rt. ne a többségi részesedés alapján, hanem a többségi részesedés megszerzésére vonatkozó közlemény közzétételekor megvolt részvényeivel vegyen részt az eljárás befejezéséig a Frutta Rt. közgyűlésein, ezért arra a Vtv. 38. § (2) bekezdés alapján ideiglenes intézkedéssel kötelezte. (Vj-21/199U)

A Versenytanács engedélyezte, hogy az Autó- és Alkatrészkereskedelmi Vállalat (a továbbiakban: AUTÓKER) a MOGÜRT Gépjármű Kereskedelmi Vállalattól (a továbbiakban: MOGÜRT) megvásárolja a TRANSTRADE Magyar Közlekedési Kereskedelmi Rt. (a továbbiakban: TRANSTRADE) alaptőkéjének 35,8%-át kitevő részvényeit, amivel az AUTÓKER a TRANSTRADE fölött meghatározó befolyást szerez.

Az AUTÓKER főként haszongépjárművek és alkatrészeik nagy- és kiskereskedelmével foglalkozó kereskedelmi vállalat volt, amely 1990. január 1-jei átalakulása óta vagyonkezelői tevékenységet lát el. A TRANSTRADE Rt. közúti járművek és alkatrészeik külkereskedelmével, fővállalkozással, képviseleti, ügynöki tevékenységgel és egyéb külkereskedelmi szolgáltatással foglalkozik. A TRANSTRADE Rt. alaptőkéjének részvényei 9 gazdálkodó szervezet birtokában vannak. A részvényesek között szerepel az AUTÓKER és a MOGÜRT is.

Az AUTÓKER a MOGÜRT 35,8 millió Ft névértékű részvényeit kívánta megvásárolni, amellyel a TRANSTRADE Rt.-ben 71,6%-os tulajdonosi részarányt szerez.

Az AUTÓKER és a TRANSTRADE az akció közvetlen résztvevői. Emellett az ügyletben több közvetett résztvevő is szerepel, amelyekben az AUTÓKER tulajdoni hányada 94,4-99% közötti.

A tervezett meghatározó befolyásszerzéssel érintett piacon jelenleg is számos versenytárs működik.

A Versenytanács megállapította, hogy a Vtv. 26. §-a alapján a kérelem tárgyát képező befolyásszerzés előzetes engedélykérési kötelezettség alá tartozik, miután a közvetlen résztvevő AUTÓKER és a közvetett résztvevők

— AUTÓKER társaságok — együttes piaci részesedése 1990-ben az érintett piacon, Magyarország területén, a haszonjárművek — autóbuszok nélkül

— forgalmazásában 65-70% közötti volt; ugyancsak magas (50%) arányúra tehető a kész haszonjármű-pótalkatrészek értékesítésében fennállt részesedése.

Megjegyezte a Versenytanács, hogy az eljárásban a felek együttes piaci részesedésére vonatkozó számítás során figyelembe kellett venni azt, hogy belpiaci értékesítésre — az autóbuszt kivéve — lényegében csak importbeszerzésből származó haszongépjárművek kerülnek, valamint, hogy a kérelmező felek a vertikális forgalmi folyamat egymást követő láncszemei, tehát tevékenységük egymás forgalmára épül. A kérelmezők és a közvetett résztvevők által forgalmazott, egymással csak korlátozottan versenyző árucikkek rendkívül nagy száma — mintegy 100.000 féle áruról van szó — speciális (árucsoportos) számbavételt tett szükségessé, amely azonban a Vtv. előírásainak megfelelő, mert ha az árucsoportok átlagos piaci részesedése meghaladja a 30%-ot — jelen esetben 50%- feletti — akkor biztosan van olyan áru, melynek piaci részesedése a Vtv.-ben előírt határ feletti.

Tekintettel arra, hogy a meghatározó befolyásszerzést tervező AUTÓKER átalakulófélben lévő szervezet, a Versenytanács vizsgálta a kérelmező ügyfélképességét. Az 1989. évi XII. törvény 74. § (1) bekezdése szerint „átalakulás esetében a gazdasági társaság létrejöttének és a korábbi szervezet megszűnésének időpontja a cégjegyzékbe való bejegyzés napja”. Ez alapján a Versenytanács megállapította, hogy a kérelmet benyújtó AUTÓKER jelenleg is működő szervezet, mely az új társaság jogelődje, s csak az új társaság cégjegyzékbe való bejegyzésének időpontjával szűnik meg, így a kérelmet jogosan terjesztette elő.

A Versenytanács megállapította, hogy az előzetes engedélykérelemben jelzett meghatározó befolyásszerzés nem ütközik a Vtv. 24. § (1) bekezdésében foglaltakba, mert a TRANSTRADÉ alaptőkéjében az AUTÓKER által megszerezni tervezett többségi részesedés nem jár versenykorlátozó hatásokkal. Az akció sem a gazdasági verseny kialakulását, fennmaradását, sem fejlődését nem akadályozza. A Versenytanács a véleményének kialakításánál figyelembe vette, hogy — a felek kijelentése szerint — a tervezett meghatározó befolyásszerzés célja a közvetlen és közvetett résztvevő, kül- és belpiaci forgalmazási tevékenységet végző szervezetek között a külkereskedelmi tevékenységben való közvetlen részvétel lehetőségének megteremtése. E vertikális irányú meghatározó befolyás révén a kérelmezők és a közvetett résztvevők részesedése az érintett piacon nem növekszik, a belföldi piaci szereplők száma nem csökken. Más vállalkozók piacra lépésének akadályai nincsenek. A résztvevők által forgalmazott haszongépjárművek és alkatrészeik importálása teljes körben liberalizált, a külkereskedelmi tevékenység gyakorlásának feltételei szabadok, a külkereskedés lehetősége a vállalkozók alanyi jogává vált. A kérelmezők által forgalmazott árukörben is megszűnt a rubelelszámolású forgalom, és ezzel párhuzamosan megszűntek a korábban az egyes kül-és belkereskedelmi vállalatokra címzett behozatali kontingensek, illetve a kizárólagos forgalmazók központilag kijelölt rendszere.

A Versenytanács mérlegelte azt is, hogy az eljárás során az 1991. évi folyamatokról feltárt adatok tükrében reálisan várható a kérelmezők piaci részesedésének számottevő mérséklődése, valamint hogy a jármű- és alkatrész-forgalmazás hazai piacán kialakuló versenyhelyzet és a nagyarányú átalakulásokhoz való alkalmazkodás feltételeinek megteremtése indokolja a meghatározó befolyásszerzés említett célját. (Vi-70/1991.)

A Versenytanács engedélyezte, hogy a Messer Griesheim GmbH (MGG) az Oxigén és Dissousgázgyár Kft. (ODV Kft.) — korábban Oxigén és Dissousgázgyár Vállalat (ODV) — törzstőkéjében 100%-os mértékű részesedést szerezzen, azzal a feltétellel, hogy az Oxigén és Dissousgázgyár Vállalat, a Messer Griesheim GmbH és a Messer Griesheim Austria GmbH (MGA) által 1989. VII. 24-én kötött „Együttműködési Szerződés” ipari gázok forgalmazására vonatkozó 5.1,5.2, 5.3,5.4,5.5,5.6, 5.7 és 6.4 pontjai alapján — a felek által létrehozott MG-Hungarogáz Kft. termelésének megindítását követően — nem tanúsítanak olyan versenykorlátozó magatartást, amely az 1990. évi LXXXVI. törvény (Vtv.) rendelkezéseibe ütközik.

Az ODV egyszemélyes gazdasági társasággá (kft.) alakult. Az ODV Kft. változatlanul cseppfolyós és gáznemű oxigén, nitrogén és egyéb gázok előállításával és forgalmazásával foglalkozik. ***

A MGG az ODV Kft. törzstőkéjének 100%-os megvásárlásával kívánt felette meghatározott befolyást szerezni. Ők az ügylet közvetlen résztvevői. Közvetett résztvevő a — közvetlen résztvevő felett meghatározó befolyással bíró — Hoechst AG és a közvetlen résztvevők által meghatározó befolyással irányított MG-Hungarogáz Kft., valamint az Oxinform Kft. Közülük a Hoechst AG Magyarországon közvetlen vállalkozási tevékenységet nem folytat. Az MG-Hungarogáz Kft.-nél az alapító felek — a Messer Griesheim GmbH és az ODV — által indított, levegő-szétválasztó üzem építése folyamatban van, amelynek termelése előreláthatóan 1991 IV. negyedévében indul meg. A kft. jelenleg folyékony gázokat vásárol, szállít és értékesít. Az Oxinform Kft. az ODV Kft. részére végez információszolgáltatást. Termelési, forgalmazási tevékenysége nincs.

A Versenytanács megállapította, hogy a Vtv. 26. §-a alapján a kérelem tárgyát képező meghatározó befolyásszerzés előzetes engedélykérési kötelezettség alá tartozik, miután a közvetlen és közvetett résztvevők együttes piaci részesedése a disszugáz tekintetében — a Vtv. 16. § (2), (3) és (4) bekezdései alapján — az érintett piacon, Magyarország területén, a helyettesítő áruként bizonyos felhasználói körben figyelembe vehető földgázra és propán-bután gázra vonatkozó adatok szerint 60-65% között alakult 1990-ben, és a meghatározó befolyás szerzését tervező Messer Griesheim GmbH kérelmezőnek a már korábban alapított MG Hungarogáz Kft.-ben szerzett többségi részesedésével működő vállalkozása van Magyarországon.

A Versenytanács az eljárás során megállapította, hogy az engedélyezés végett benyújtott meghatározó befolyásszerzés által, hogy fenntartja a jelenlegi piaci koncentrációt, a gazdasági verseny fejlődését akadályozza, így a Vtv. 24.§ (1) bekezdésébe ütközik.

A Versenytanács véleményének kialakítása során mérlegelte a kérelmezők nyilatkozatát, miszerint a tulajdonosváltás nem okoz változást sem a tevékenységben, sem a szervezetben, amit az Ipari és Kereskedelmi Minisztériumnak az eljárás során a Vtv. 45. § (3) bekezdése alapján beszerzett véleménye megerősített. Emellett a véleménye kialakításánál a Versenytanács azt is mérlegelte, hogy a szóban forgó magas piaci részesedéssel forgalmazott disszugáz és az alapanyagául szolgáló kalcium-karbid importálása akadálytalan ugyan, de a késztermék technikai-gazdaságossági okokból ténylegesen nem kerül külföldről behozatalra, valamint azt, hogy a disszugáz a meghatározó befolyás alá vonni tervezett ODV Kft.-nél a teljes árbevételnek 43,3%-át teszi ki. Tehát gazdasági erőfölénye tevékenységének nem csekély hányadában érvényesül.

Az eljárás során a rendelkezésre bocsátott dokumentumok és i szakértői vélemény adatai alapján a Versenytanács a Vtv. 24. § (1) bekezdésébe ütközik

ellenére engedélyezte a tervezett meghatározó befolyásszerzést, mert a mentesülésnek a 24. § (2) bekezdésének a) és b) pontjában foglalt feltételeit bizonyítottan találta.

A 24. § (2) bekezdés a) pontja vonatkozásában:

Az ODV Kft. törzstőkéjének 100%-os megvételét tervező Messer Griesheim GmbH célja a meghatározó befolyás megszerzését követően, hogy az ODV Kft. korszerűtlen termelési és forgalmazási eszközeit megújítsa, Magyarországon adaptálja a rendelkezésére álló fejlett műszaki színvonal gazdaságos működtetését biztosító technológiákat, licenceket, know-how-kat. Az igényeknek megfelelő mértékben és minőségben bővítse és szélesítse a termelési és forgalmazási kapacitást, a folyamatban a környezetkímélést és a biztonsági feltételeket biztosítsa.

Ezek alapján a Versenytanács úgy mérlegelte, hogy a meghatározó befolyásszerzés előnyei a verseny fejlődése szempontjából kedvezőtlennek ítélt változatlan piaci koncentráció okozta hátrányt meghaladják.

A 24. § (2) bekezdés b) pontja vonatkozásában:

Az eljárás során megállapítást nyert, hogy a meghatározó befolyás megszerzésével az érintett áruk nagyobb hányadánál a versenytársak számára a verseny lehetőségét a meghatározó befolyás megszerzése nem akadályozza, ugyanis a diszjugáz részaránya az ODV Kft. teljes árbevételében 1990-ben 43,3% volt, amit a privatizáció nem növel. Emellett a piaci része és

előrelátható változásainak tükrében, azaz a helyettesítő áruk felhasználási körének szélesedése, valamint a versenytársak piaci jelenlétének erősödése következtében az MGG és ODV Kft. piaci erőfölényének mérséklődése reálisan várható (pl. a Borsodi Vegyi Kombinátnál iparigáz-gyártó vegyes vállalatot hoz létre a Linde Kft., az AGA új budapesti disszugáz-üzem építését tervezi.)

Miután a Vtv. 25. §-a szerint a szervezeti egyesülésekkel összefüggésben folytatott eljárás során a Versenytanácsnak az egyesüléshez kapcsolódó felek közötti megállapodásokról is rendelkeznie kell, foglalkozott az MGG—MGA—ODV között korábban kötött és érvényben lévő „Együtműködési Szerződésének a határozatban felhívott pontjaival.

A Versenytanács a Vj-9/1991. számú eljárása során tett megállapításait megerősíti, hogy ti. a versenytörvény életbelépése előtt megkötött szerződés kiemelt pontjai versenykorlátozók lehetnek. Tekintettel azonban arra, hogy e kitételek a MG-Hungarogáz Kft. termelésének megindulását követő időszakban kerülhetnek majd alkalmazásra, jelenleg nincs mód annak kimondására, hogy a megállapodás jogsértő. A versenykorlátozó gyakorlat jövőbeni érvényesítésének elkerülése érdekében, valamint azt is mérlegelve, hogy a meghatározó befolyás megszerzésével közös tulajdonosa lesz az együtműködési szerződés alanyainak, a Versenytanács az engedély megadását a rendelkező részben foglalt feltételekhez kötötte. (V j-77/1991.)

9. Bíróságtól áttett ügy (Vtv. 47. § (2) bekezdés)

Az Aranynektár Termékgyártó és Kereskedelmi Kft. jogosulatlan névhasználat miatt kérte a Goldnektár Kft.-t névhasználatától eltiltani. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Bíróság 2.G.40.313/1991/6. számú jogerős ítéletével a Goldnektár Kft.-t e név használatától eltiltotta, megállapítva, hogy a névhasználat a Ptk. 77. § (3) és (4) bekezdésébe, valamint az 1990. évi LXXXVI. törvény 3. § (2) bekezdésébe ütközik.

A Vtv. 47. § (2) bekezdésére hivatkozással a bíróság az ügyet bírság kiszabása végett a Gazdasági Versenyhivatalhoz áttette.

Miután a versenytörvénybe ütköző jogsértést a bíróság megállapította, a Versenytanács a bírságot a Vtv. 43. § (1) bekezdés f) pontja alapján kiszabta. (Vi-84/1991.)

10. Vtv. 65. § alkalmazása

A versenytörvény tiltja az olyan összehangolt magatartást, illetőleg megállapodást, amely a gazdasági verseny korlátozását vagy kizárását okozhatja. A versenytörvénynek ez a rendelkezése a hatáselv alapján áll. A versenytörvény valamennyi rendelkezése 1991. január 1 -jén lépett hatályba és visszaható hatályú rendelkezést az általános jogelvekkel összhangban nem

tartalmaz. Ezalól részben kivételt képez a Vtv. 65. §-a, amely szerint a versenyfelügyeletet ellátó szerv az 1991. január 1. napja előtt kötött, a gazdasági verseny korlátozását vagy kizárását eredményező megállapodást is vizsgálhat, ha a felek a hivatkozott időpont után is a jogsértő megállapodásnak megfelelő magatartást tanúsítják. Ez a rendelkezés a hatásvelv alapján álló kartelltilalomtól annyiban tér el, hogy a jogsértő megállapodásnak megfelelő magatartást itt ténylegesen tanúsítani kell. Bár a visszaható hatály e törvényi rendelkezésben sem valósul meg, mégis e szabály alapján lehetőség van arra, hogy a versenyfelügyeletet ellátó szerv a törvény hatálybalépése előtt ' ' 'tt kartellre utaló megállapodásokat felülvizsgáljon.

E törvényi felhatalmazás alapján a Gazdasági Versenyhivatal néhány ; M. január 1. előtt létrejött egyesülés, közös vállalat, valamint egyéb megállat ouás felülvizsgálatát rendelte el, és hivatalból vizsgálta, hogy egyrészt ezek a megállapodások valóban versenykorlátozó vagy versenyt kizáró tartalmúak-e, másrészt ezeknek megfelelő tényleges magatartás 1991. január 1. után került-e kifejtésre. Ilyen alapon került felülvizsgálatra az ipari gázok forgalmazása **(ODV és MG-Hungarogáz)**, a **Műszeripari Egyesülés**, a **Cement- és Mészipari Egyesülés**, az **Öntészeti Egyesülés**, a **MOEBELCOOP Közös Vállalat**, a **CHEMOLIMPEX-VEGYTEK-POLICHEM**, az **Autószerviz Egyesülés**, a **VIBESZ Vízgazdálkodási Egyesülés**, a **Lapkiadók Egyesülete**, az **Építőipari Társaságok Egyesülése**, az **Utazási Irodák Szövetsége** tagjai (6 utazási iroda), valamint a **Budapesti Harisnyagyár**. Az itt felsorolt eljárásokat azonban meg kellett szüntetni, mert a marasztaló határozat meghozatalához szükséges kettős feltétel egyik esetben sem volt megállapítható.

Voltak a vizsgált esetek között olyanok, amelyeknél már a megkötött megállapodás sem tartalmazott olyan kitétel, amely versenykorlátozásra utalt volna, és a résztvevők nem is folytattak — a vizsgálatok megállapítása szerint — versenykorlátozó magatartást. E csoportba sorolható a Műszeripari Egyesülés, az Építőipari Társaságok Egyesülése és az utazási irodák tevékenysége. Ezek általában érdekvédelmi, tájékoztatási-oktatási feladatokat látnak el, versenyjogilag értékelhető tevékenységet a vizsgált időszakban nem folytattak.

A többi esetben a megállapodás (együttműködési vagy társasági szerződés, alapszabály) ugyan tartalmazott olyan kitételeket, melyek alapján a versenykorlátozás megvalósulhatott volna (pl. ár-, illetve árpolitika egyeztetése, piaci információk szolgáltatása, egységes beszerzés és/vagy értékesítés, közös fejlesztés stb.), de a ténylegesen végzett tevékenységre vonatkozó dokumentumok alapján nem volt bizonyítható a versenykorlátozás.

A vizsgálatok a megszüntető határozattal történt lezárás ellenére számos tanulsággal szolgáltak. Elvileg lehetett tisztázni például az érintett piaci részesedés megállapításának kritériumait (ipari gázok forgalmazása). Egész

szakmákra nézve tartalmaztak eligazítást — főként a határozatok indokló részében — arra nézve, hogy melyek azok a kritikus pontok, ahol a társasági törvény által is deklarált feladat végzése (a gazdálkodás segítése) már a versenytörvény megsértését jelentené (pl. az öntéssel kapcsolatosan a fejlesztések összehangolása-piacfelosztás, a piaci helyzet együttes értékelése, az árpolitika összehangolása; vagy a cementiparral kapcsolatban a fizetési feltételek, határidők, késedelmi kamatok összehangolása stb.).

A későbbi versenyfelügyeleti eljárások szempontjából is hasznosnak bizonyultak ezek a vizsgálatok, mert bebizonyosodott, hogy bármennyire is versenyellenesnek tűnhet valamely tevékenység, arra gazdasági kényszer (pl. közel azonos időben történt áremelés a lapkiadóknál) vagy a megállapodást kötők piaci versenyt nem korlátozó gazdasági érdeke (pl. közös beszerzés a MOEBELCOOP-nál, közös értékesítés a Harisnyagyárnál) miatt jogszerűen kerülhet sor. Az adott piac versenyfejlődésére utaló pozitív megállapításokat több vizsgálat esetében is tehattünk (pl. a vegyipari termékeknél a CHEMOLIMPEX-ügyben, az öntvényipiac esetében vagy a lapkiadóknál).

Az Autószerviz Egyesülés esetében a helyzet bonyolultabb volt. A vizsgálatot itt is megszüntető határozat zárta ugyan le, de a versenykorlátozás lehetősége — úgy tűnik — itt a legmarkánsabb. Az egyesülés egyik, szolgáltatást végző tagja ugyanis gépkocsijavítási normaidők kidolgozásával és „közkinccsé tételével” reális lehetőséget teremtett az egységes javítási díj alkalmazására. Erre ma még nem került sor, ugyanis a ténylegesen alkalmazott rezsioradíjak (melyek a javítási díj megállapításához az időszükséglet mellett szükségesek) eltérőek.

(Vj-19/1991.; Vj-33/1991.; Vj-34/1991.; Vi-35/1991.; Vi-36/1991.;
Vi-37/1991.; Vi-38/1991.; Vj-39/1991.; Vj-41/1991.; Vj-42/1991.;
Vj-45/1991.; Vi-50/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal gazdasági versenyt korlátozó megállapodás tilalmába ütköző magatartás miatt eljárást indított a Baranya Megyei Közlekedési Felügyelet, a Bács-Kiskun Megyei Közlekedési Felügyelet, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közlekedési Felügyelet, a Csongrád Megyei Közlekedési Felügyelet, a Fejér Megyei Közlekedési Intézet, a Hajdú-Bihar Megyei Közlekedési Felügyelet, a Heves Megyei Közlekedési Igazgatóság, a Komárom-Esztergom Megyei Közlekedési Intézet, a Somogy Megyei Közlekedési Felügyelet, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közlekedési Felügyelet, a Tolna Megyei Közlekedési Felügyelet, a Vas Megyei Közlekedési Intézet, a Veszprém Megyei Közlekedési Felügyelet, a Zala Megyei Közlekedési Intézet, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közlekedési Igazgatóság, a Pest Megyei Közlekedési Felügyelet, a Fővárosi Önkormányzat Közlekedési Intézete, a Győr-Moson-Sopron Megyei Közlekedési Felügyelet és a Közlekedési Felügyeletek Egyesülése ellen. A Versenytanács a lefolytatott versenyfelügyeleti eljárás eredményeként a Közlekedési Felügyeletek Egyesülése ellen indított eljárást megszüntette, a többi eljárás alá vont tekintetében pedig a rendszámátlák árának megállapítására irányuló összehangolt magatartás további folytatását megtiltotta.

Az új típusú rendszámátlák gyártására és forgalmazására kiírt pályázatot a Győri AFIT és az Energiagazdálkodási Intézet nyerte el, akik létrehozták a Plaket Kft.-t. A pályázat a forgalmazás díját, azaz az árrést 48 Ft/párban jelölte meg, ami a rendszámátlák szállítására, a készletezésre, az értesítésre és a nyilvántartás vezetésére vonatkozó költségek fedezetül szolgál. A tevékenységet a közlekedésfelügyelet 40 Ft/pár árrés felszámolása mellett végezték.

Minthogy a forgalmazás tényleges költségei meghaladták a páronkénti 40 Ft-ot, 1991. február 1 -jével az árrés felemelésre került 176 Ft/párra a termelői ár egyidejű emelése mellett.

A versenyfelügyeleti vizsgálat annak megállapítására irányult, hogy a közlekedésfelügyelet magatartása nem ütközik-e a Vtv. 14. §-ába, amely tiltja az olyan összehangolt magatartást, ami a gazdasági verseny korlátozását vagy kizárását eredményezheti. A megállapodás tilalma vonatkozik az áru árának meghatározására is.

A Versenytanács megállapította, hogy a Közlekedési Felügyeletek Egyesülése 1990. november 21 -i igazgató tanácsi ülésén a közlekedési felügyeletek által kötött azon megállapodás, hogy a rendszámátlá árását 40 Ft-ról egységesen

176 Ft-ra emelik, olyan összehangolt magatartás, amely a gazdasági verseny korlátozását eredményezheti. Ezt a magatartást 1991 során is tanúsították, amikor a rendszámátlá forgalmazási díját 1991. február 1-jére egységesen felemelték.

A Versenytanács e magatartás további folytatását — figyelemmel a Vtv. 65. §-ára — a Vtv. 43. § (1) bekezdés b) pontja alapján megtiltotta.

A versenykorlátozó magatartás további folytatásának megtiltása azt jelenti, hogy a jövőben a rendszám-tábla forgalmazó közlekedési felügyeletek csak akkor folytathatják az előzőek szerinti versenykorlátozó magatartást, ha a Vtv. 19. §-ában foglaltak alapján bizonyítani tudják, hogy a megállapodás a Vtv. 15. § szerint nem esik tilalom alá, vagy a 17. § szerint mentesül a tilalom alól.

A versenytörvény megsértésekor a Vtv. 47. § (1) bekezdése szerint ugyan előírás a bírság kiszabása, ez alól azonban a Vtv. 65. § szerinti törvénysértés kivétel. Ezért a Versenytanács a marasztalt eljárás alá vontakkal szemben bírságot nem szabott ki.

A versenytörvény hatálya a Vtv. 1. § alapján a vállalkozók gazdasági tevékenységére terjed ki. A Vtv. 2. § b) pont szerint gazdasági tevékenység a nyereség és vagyonszerzés céljából üzletszerűen, ellenérték fejében történő termelő vagy szolgáltató tevékenység folytatása.

Megállapítást nyert, hogy az egyesülés gazdasági tevékenységet nem folytat, így rá a Vtv. hatálya nem terjed ki. Ezért ellene a Versenytanács az eljárást megszüntette. (Vj-79/1991.)

11. Elutasítás

A Versenytanács néhány ügyben a kérelmet — minthogy a versenytörvénybe ütközést eltérő okok miatt ugyan, de nem tudta megállapítani — elutasította. Az elutasított kérelmek általában a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés megállapítására irányultak. Ebből olyan következtetést lehet levonni, hogy a nem versenyjogba ütköző magatartások miatt sérelmet szenvedett vállalkozók gazdaságilag szorult helyzetüket a versenyjog eszközeivel igyekeznek megoldani ahelyett, hogy a kérdés rendezésére megfelelő fórumrendszer tennének igénybe, vagy netalán saját gazdálkodási körülményeik vagy szerződés-kötési gyakorlatuk javításában keresnék a megoldást.

A következőkben néhány olyan elutasított kérelem és az elutasítás indoka kerül ismertetésre, amelyben általánosítható megállapítások vannak:

A Magyar Műsorszóró Vállalat kérelme alapján eljárás indult a **Magyar Rádió** ellen gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt.

A Magyar Műsorszóró Vállalat a vonatkozó jogszabályok szerint köteles a vételi lehetőséget az ország egész területén biztosítva a rádió- és televízióműsort sugározni. A rádió műsorán kívül a Magyar Televízió műsorát is sugározza és szolgáltatást végez a Magyar Távközlési Vállalat részére is. Rádió-műsorszórás tekintetében azonban az ún. frekvenciamoratórium következtében a Magyar Rádió az egyetlen lehetséges megrendelője. A Magyar Rádió maradványérdekeltségű költségvetési szerv, bevételeinek legnagyobb része a költségvetésből származik.

A Magyar Műsorszóró Vállalat által kért sugárzási díj lényegesen meghaladta a Magyar Rádió költségvetésében e célra előirányzott összeget. A felek között 1991. évre szerződés nem jött létre, és a Magyar Műsorszóró Vállalat annak megállapítását kérte, hogy a Magyar Rádió gazdasági erőfölényével visszaélve indokolatlanul zárkózott el a szerződéskötéstől.

A Magyar Rádió arra hivatkozott, hogy szerződéskötésre azért nem került sor, mert a költségvetés a számára nem biztosította a szükséges anyagi fedezetet, és így a díjban a felek nem tudtak megegyezni.

A Versenytanács az eljárás során vizsgálta, hogy a versenytörvény hatálya adott esetben a Magyar Rádióra kiterjed-e. A versenytörvény hatálya a vállalkozó gazdasági tevékenységére terjed ki. Vállalkozónak kell tekinteni a gazdasági tevékenységet üzletszerűen, ellenérték fejében folytató jogi személyt, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságot és egyéb társaságot, továbbá természetes személyt. A Magyar Rádió ezeknek az ismérveknek általában nem felel meg, miután azonban korlátozottan végez gazdasági tevékenységet, a Versenytanács úgy foglalt állást, hogy a versenytörvény személyi hatálya a Magyar Rádióra kiterjed.

Az eljárás során meg kellett állapítani, hogy mind a Magyar Műsorszóró Vállalat mint a műsorszórási tevékenység egyedüli szolgáltatója, mind pedig a Magyar Rádió mint a rádióműsor szórásának egyetlen vevője, gazdasági erőfölényben van. A versenytörvény a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést azon megfontolás alapján tilalmazza, hogy az erőfölény körében nem lehet abból a polgári jogi jogviszonyok alapjául szolgáló feltevésből kiindulni, hogy a felek egyenrangúak és egymásnak mellérendeltek. A gazdasági erőfölény, ha nem is jogi, de gazdaságszociológiai értelemben alá-fölérendeltséget jelent.

Ehhez képest a Magyar Műsorszóró Vállalat és a Magyar Rádió speciális helyzetben van, ti. mindkét fél gazdasági erőfölényben van. Ez a körülmény ugyan nyilvánvalóan korlátozza a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés lehetőségét, de azt nem zárja ki. Különösen igaz ez akkor, ha a felek gazdasági erőfölényének mértéke, illetve intenzitása nem azonos. Bár mindkét fél monopolhelyzetet jelentő, 100%-os piaci részesedéssel bír, a Magyar Rádió kedvezőbb helyzetben van, mert a Magyar Műsorszóró Vállalatot szolgáltatási kötelezettség terheli.

Mindezt figyelembe véve a Versenytanács a Magyar Rádió esetében a gazdasági erőfölény tényén túlmenően azt is megállapította, hogy a felek viszonylatában a Magyar Rádió van fölérendeltségi helyzetben.

Az ügyben vizsgálni kellett azt is, hogy a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést jelentő szerződéskötéstől való indokolatlan elzárkózás ténye fennforog-e vagy sem. Elsősorban az indokolatlanság tényét kellett megállapítani. A Magyar Rádió szerződéskötéstől való elzárkózása esetében az indokolatlanságot nem lehetett megállapítani, mert a Magyar Műsorszóró Vállalat által kért díj megfizetésére nem volt módja. Ezért a Versenytanács a kérelmet elutasította. Emellett a Versenytanács elvi élel leszögezte, hogy a vevő korlátozott pénzügyi forrásai nem általában jelenthetik azt, hogy a szerződéskötéstől való elzárkózása ilyen címen indokolt. A jelen esetben azonban nem lehetett eltekinteni attól, hogy az eljárás alá vont ugyan a versenytörvény hatálya alá vonható, de tevékenységének egésze nem vállalkozási jellegű, hanem azt a költségvetésnek kell finanszíroznia, és a kért díjat azért nem tudta elvállalni, mert a költségvetésből rendelkezésére bocsátott összeg nem nyújtott arra fedezetet.

Annak elbírálása, hogy a forrás hiánya mennyiben fakadt a Magyar Rádió nem kielégítő költséggazdálkodásából, nem tartozik a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe. E kérdés tisztázása az Állami Számvevőszék feladata.

A Versenytanács nem foglalkozott a kért műsorsugárzási díj mértékével, így a kérelem elutasításából nem következik, hogy a díj indokolatlanul magas lenne. **(Vi-131/1991.)**

A Leier-Hoffmann BCM Építőanyag-ipari és Fémtömegcikkgyártó Kft. által a **Sola-Metal Fémtömegcikkgyártó Kft.** ellen tisztességtelen gazdasági tevékenység folytatása miatt indított eljárásban a Versenytanács a kérelmet elutasította, mert a kifogásolt magatartás a versenytörvény hatálybalépése előtt valósult meg. **(Vj-129/1991.)**

Kellner István kérelme alapján a **Pharmafontana Budapest Gyógyszerellátó Vállalat** ellen indult eljárásban hozott határozat szerint a Versenytanács a kérelmet elutasította. A kérelmező kifogásolta, hogy a gyógyszertárakban forgalmazott gyógyszernek nem minősülő anyagok és vegyszerek után a Pharmafontana Budapest Gyógyszerellátó Vállalat jogszerűtlenül számít fel magisztrális díjakat. A vonatkozó jogszabályok szerint a magisztrális díjak felszámítása jogszerű volt, és ezért a versenytörvény alapján nem kifogásolható, függetlenül attól, hogy a Pharmafontana Budapest Gyógyszerellátó Vállalat a gyógyszertermékek vonatkozásában Budapest területén gazdasági erőfölényben van. **(Vi-120/1991.)**

A Szórakoztató és Vidámpark Vállalkozók Egyesülete versenyfelügyeleti eljárás megindítását kezdeményezte a **Budapesti Elektromos Művek**, az **Észak-dunántúli Áramszolgáltató Vállalat**, a **Dél-magyarországi Áramszolgáltató Vállalat** és a **Tiszántúli Áramszolgáltató Vállalat** ellen. A Versenytanács a kérelmet elutasította.

Az eljárás tárgya, hogy az egyesület tagjai terhére a velük szerződéses kapcsolatban álló áramszolgáltató vállalatok jogsértést követtek-e el az ideiglenes áramvételezési díjak tekintetében.

A kérelem elutasítására az a — más eljárásokban is többször vitára okot adó — körülmény nyújtott alapot, melynek lényege a Vtv. 33. § (1) bekezdésének az értelmezése, hogy ti. ki jogosult versenyfelügyeleti eljárás megindítására. A kérelmet az nyújthatja be, aki a törvénybe ütköző tevékenység által sérelmet szenved vagy szenvedhet, továbbá akinek jogát vagy jogos érdekét az ügy érinti. Az ügyben tehát az ügyfélképesség kérdésében kellett állást foglalni, vagyis abban, hogy az egyesületi tagokat ért esetleges sérelem az érdekképviselési feladatkör révén érinti-e az egyesület jogát vagy jogos érdekét. Még részletesebben: abban kellett állást foglalni, hogy az érdekképviselési jogosítvány a konkrét versenyfelügyeleti eljárásban megadja-e a jogot az egyesület számára az ügyfélként való fellépésre, vagy csak arra teremt lehetőséget, hogy eljárási képviselőként-járjon el.

A Versenytanács álláspontja szerint az érdekképviselési jog az egyesületet nem helyezi ügyféli minőségbe. Az érdekképviselési jogot biztosít arra, hogy a szakma érdekeit képviselve, véleményét szakmai érveként kifejtse. Az érdekképviselési tevékenység lehetőséget ad az egyesületnek arra is, hogy az 1957. évi IV. törvény 18. § (1) bekezdése alapján az eljárási képviselést ellássa. Ez a joga azonban nem azonos — a Versenytanács álláspontja szerint — azzal, hogy a tagok konkrét jogsérelmét sajátjaként kezelve, önállóan indítson eljárást. Mindezekre tekintettel a Versenytanács a kérelmet elutasította, nem vitatva azonban azt a tényt, hogy az egyesület titkára az egyesületet képviselheti. (Vi-103/1991.)

Tóth István kérelme alapján versenyfelügyeleti eljárás indult az **Alsó-tiszavidéki Vízügyi Igazgatóság** ellen a tisztességtelen verseny tilalmába ütköző magatartás és gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt. A Versenytanács a kérelmet elutasította.

Tóth István kifogásolta az igazgatóság által öntözőrendszerek üzemeltetésére kiírt pályázat tartalmát és nem értett egyet a versenytárgyalás lefolytatásának jogi formájával sem. Kérte a versenytárgyalásokra vonatkozó jogszabályok megsértésével megvalósuló tisztességtelen piaci magatartás fennforgásának megállapítását.

A Versenytanács álláspontja szerint Tóth István mint magánszemély jelen ügyben nem jogosult eljárást kezdeményezni gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt, mivel az igazgatóság az öntözőrendszerek üzemeltetése és mezőgazdasági vízszolgáltató tevékenysége során nem fejt ki olyan tevékenységet, aminek folytán Tóth István természetes személyként sérelmet szenvedne vagy szenvedhetne, illetve az igazgatóság sérelmezett tevékenysége Tóth István jogát vagy jogos érdekét nem érinti.

Jogsérelem esetén kérelem előterjesztésére Tóth István volt munkáltatója - a pályázók egyikeként - lett volna jogosult.

Nem folytatható le versenyfelügyeleti eljárás a versenytárgyalásra vonatkozó 1987. évi 19. tvr. rendelkezésének esetleges megsértése miatt sem, mert a versenytörvény vonatkozó rendelkezése szerint a versenytárgyalás tisztaságának bármilyen módon való megsértésével bekövetkezett versenyjogi sérelem elbírálása a bíróság hatáskörébe tartozik. Ilyen ügyekben versenyfelügyeleti eljárás lefolytatására nincsen lehetőség.

Amennyiben az igazgatóság a versenytárgyalás pályázatának kiírásakor élt volna vissza erőfölényével, és a kérelmet a ténylegesen érdekelt nyújtotta volna be, a Gazdasági Versenyhivatal a kérelmet akkor sem fogadta volna be, mivel a Vtv. 51. §-a, és 28. § a) pontjában foglalt rendelkezés összevetéséből megállapítható, hogy amennyiben a versenytárgyalás szabályainak megsértése gazdasági erőfölénnyel való visszaélés formájában valósul meg, ez utóbbi kérdésben is bírósághoz jogosult fordulni. (Vj-65/1991.)

A TEXO-GRAPHICOMP Számítástechnikai Kft. kérelme alapján gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt eljárás indult az **Országos Meteorológiai Szolgálat** ellen. A Versenytanács a kérelmet elutasította. Az Országos Meteorológiai Szolgálat eredményérdekeltségi rendszerben gazdálkodó költségvetési szerv. Kizárólagos hatáskörébe tartozik az időjárás előrejelzések kiadása. A kft. úgyszintén ellát meteorológiai előrejelző tevékenységet, erre azonban a szükséges engedéllyel nem rendelkezik.

Az Országos Meteorológiai Szolgálat a Magyar Televízió részére — többek között a Napra Forgó című adásban is — meteorológiai alapinformációkat szolgáltat. A kft., bár általában ingyenesen ad meteorológiai szolgáltatást, pl. a NAP TV műsorában is, a Napra Forgó adásban jelentkező meteorológiai információért ellenszolgáltatást kötött ki.

A Magyar Televízió felmondta a kft.-nek a Napra Forgó adásban való közreműködésre vonatkozó szerződést, és a meteorológiai alapinformációt ezt követően az Országos Meteorológiai Szolgálat nyújtotta.

A kft. annak megállapítását kérte, hogy az Országos Meteorológiai Szolgálat gazdasági erőfölényével visszaélve jogsértést követett-e el azáltal, hogy a Magyar Televízió műsorában való szolgáltatásért alacsonyabb árat ajánlott annál az árnál, melyre nézve a kft. és a Magyar Televízió érvényes szerződéssel rendelkezett. Előadta, hogy a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés a Napra Forgó adással kapcsolatban valósult meg. Véleménye szerint az alacsonyabb díj megadására az adott lehetőséget, hogy az Országos Meteorológiai Szolgálat mint költségvetési szerv, kiadásait a költségvetésből fedezi.

A kérelem elbírálása során először abban kellett állást foglalni, hogy versenyjogi sérelem bekövetkezhet-e olyan esetben is, amikor engedélyhez kötött tevékenységet engedély nélkül, azaz jogosulatlanul végeznek. E kérdés eldöntésénél figyelembe kellett venni a jelenleg hatályos versenytörvényt megelőzően hatályban volt, 1984. évi IV. törvényt. A hatályon kívül helyezett törvény hatálya a gazdasági tevékenység folytatására jogosult személyekre terjed ki. E kikötést a jelenleg hatályban lévő versenytörvény nem tartalmazza, így tehát a hatályos versenytörvény nem tekinti feltételnek, hogy a gazdasági tevékenység gyakorlója a szolgáltatási tevékenységet mint jogosult folytassa, azaz a működéshez szükséges jogi feltételek is fennálljanak. A szabályozás megváltoztatására azért volt szükség, mert ez így lehetőséget ad arra, hogy a jogi formákat nélkülöző, de a verseny tisztaságát sértő magatartás szankcionálásra kerüljön, ami természetesen nem zárja ki, hogy az egyébként fennálló jogsértés miatt más eljárás is lefolytatásra kerüljön.

Az eljárás során az Országos Meteorológiai Szolgálat gazdasági erőfölány- - helyzete a 98%-os piaci részarányával megállapításra került. Nem állapította meg azonban a Versenytanács a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tényét, amely a kft. szerint abban állott, hogy azért bontotta fel a Magyar Televízió a szerződést a kft.-vel, mert az Országos Meteorológiai Szolgálat olcsó díjtételeket ajánlott fel. A kft. által a Napra Forgónak szolgáltatott komplett műsoron belül a kft. képviselője jelölte meg a meteorológiai alapinformációra eső részdíjat. Ezt alapul véve került megállapításra, hogy az Országos Meteorológiai Szolgálat alapinformációs árai magasabbak voltak a kft. szerződésében foglalt alapinformációra eső díjnál. Minthogy a kft. által vélelmezett okozati összefüggés nem volt megállapítható, a Versenytanács a kérelmet elutasította, megállapítva egyben azt is, hogy az Országos Meteorológiai Szolgálatnak nem állt szándékában a kft.-nek indokolatlanul hátrányos piaci helyzetet teremteni az általa alkalmazott árakkal. (Vi-18/1991.)

Boros Miklós fuvarozó és társai versenyfelügyeleti eljárás megindítását kérték a **Veszprémi Szénbányák Vállalat** ellen a versenytörvénybe ütköző többféle tisztességtelen cselekmény miatt. A Versenytanács a kérelmet elutasította.

A Veszprémi Szénbányák Vállalat az általa kitermelt szén kb. 15%-át művi értékesítés keretében adta el (telephelyről gépkocsival elszállítás). Művi kiszolgáltatásban részesülnek a saját dolgozók és nyugdíjasok (ún. illetményezés),

valamint a szerződéses megrendelők is. A Veszprémi Szénbányák Vállalat a zavartalan kiszolgálás biztosítása érdekében — a napok és órák megjelölésével — megszervezte a művi szállítók kiszolgálási rendjét.

A kérelmező magánfuvarozók a hét hétfői, pénteki és hétfői napjain szállíthattak el szemet művi értékesítés keretében. Ezeken a napokon a kérelmezőkön kívül fuvarozást végeztek még a szállítási szerződés alapján fuvarozók is.

A kérelmező magánfuvarozók három címen terjesztették elő igényüket. Kérték a jogsértés megállapítását, valamint azt, hogy a Versenytanács kötelezze a bányát a széneladás és szénkiadás megszervezésére, és tiltsa el a bányát a rájuk nézve sérelmes szerződések kötésétől.

A Versenytanács a kérelmezők különböző jogi címeken előterjesztett kérelmét alaptalannak találta:

A versenytörvény 14. § (1) és (2) bekezdése kapcsán elsősorban az képezte a vizsgálat tárgyát, hogy a bányauzem, illetve a kérelmező magánfuvarozók a versenytörvény értelmében versenytársnak minősülnek-e. A Vtv. 2. § c) pontja szerint versenytárs a gazdasági versenyben érdekelt vállalkozó. Ezt egybevetve a 14. §-sal megállapítható volt, hogy csak az azonos tevékenységet folytató vállalkozók minősülnek versenytársnak. Mivel a bánya nem folytat fuvarozást, ezért nem versenytársa a kérelmező magánfuvarozóknak, és így olyan összehangolt magatartást sem tanúsíthat, amely ellentétes lenne a törvényben foglaltakkal. Megállapítható tehát, hogy a bánya, illetőleg a kérelmező magánfuvarozók, mint a gazdasági élet eltérő tevékenységet folytató szereplői, egymásnak nem versenytársai.

A kérelmező magánfuvarozóknak a versenytörvény 20. § a) pontjának második fordulatára alapozott sérelme az volt, hogy meghatározott napokon a bánya nem szolgálta ki, és így hátrányos feltételek elfogadására kényszerítette őket. Az eljárás adatai alapján az volt megállapítható, hogy bizonyos napokon a bánya valóban csak meghatározott vállalkozókat szolgált ki annak érdekében, hogy az illetmény-szolgáltatási kötelezettségének eleget tudjon tenni és a megnövekedett igényekre tekintettel a kiszolgálást meghatározott rendben biztosította. Az időbeli korlátozás összefügg az értékesítés folyamatosságát szolgáló üzemszervezési lépésekkel, amely nem tekinthető indokolatlannak és így jogellenesnek, vagyis nem minősül gazdasági erőfölénnyel való visszaélésnek.

A Versenytanács álláspontja szerint minden gazdálkodó szabadon alakíthatja üzleti kapcsolatait, formálhatja üzletpolitikáját, alkalmazhatja kedvezményét a jogszabályok adta lehetőségeken belül. Ezeket a szabályokat a bánya a kiszolgálás időbeli korlátjának felállításával nem szegte meg, hiszen azt csak olyan körben alkalmazta, amely a dolgozóknak kötelezően járó illetmény-szén elszállításával függött össze.

A bánya legjelentősebb vevője a Szivárvány Kft. volt. Az ún. „nagy vevők” a gazdasági élet különböző területein a velük szerződéses kapcsolatban lévő partnerektől kedvezményeket kaphatnak a legkülönbözőbb formában.

A bánya a kedvezménynek azt a formáját nyújtotta, hogy a hét meghatározott napjain bizonyos időben kizárólag a Szivárvány Kft.-t szolgálta ki. Ez önmagában nem helyteleníthető. Ugyanakkor a bánya a többi fuvarozót sem zárta ki a szállításból, legfeljebb más napokra sorolta be őket. Az a körülmény, hogy a bánya kivel és milyen tartalmú szerződést köt, elsősorban a szerződési szabadság körébe tartozó kérdés, és jelen esetben az értékesítés folyamatosságának biztosításához a megrendelések mennyiségéhez igazodó kiszolgálási idő meghatározása nem volt indokolatlan kikötés. Egyébként sem volt megállapítható, hogy amennyiben a bánya a Szivárvány Kft.-vel nem olyan tartalmú szerződést köt, mint amilyent kötött, akkor az a kérelmező magánfuvarozóknak kedvezőbb helyzetet teremtett volna.

Mindezen tények és értékelés alapján a Versenytanács nem tartotta megállapíthatónak a versenytörvény 3. § (2) bekezdésébe ütközést sem, nevezetesen a bánya eljárása nem ütközött az üzleti tisztesség követelményeibe. (Vi-40/1991.)

A Stylus Faipari Kiszövetkezet versenyfelügyeleti eljárás megindítását kérte gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt a **Dél-magyarországi Áramszolgáltató Vállalat** ellen. A Versenytanács a kérelmet elutasította.

A kiszövetkezet meghatározott teljesítménydíjas árszabású villamos energia vételezésére kötött szerződést az Áramszolgáltató Vállalattal. A kiszövetkezet bővítés miatt többször fordult az Áramszolgáltató Vállalathoz a vételezhető villamosenergia-mennyiség szerződésileg lekötött nagyobb teljesítmény melletti növelése iránt. A kérelmet az Áramszolgáltató Vállalat elutasította arra hivatkozással, hogy a transzformátor leterhelt, további áram szolgáltatására nincs lehetősége.

Az Áramszolgáltató Vállalat a kiszövetkezet fogyasztását időnként ellenőrizte, és vele szemben pótdíjat szabott ki figyelemmel arra, hogy az általa mért fogyasztás nagyobb teljesítménycsúcsok mellett történt, mint a kiszövetkezettel kötött szerződésben rögzített teljesítményérték.

A kiszövetkezet kérte annak megállapítását, hogy az Áramszolgáltató Vállalat gazdasági erőfölényével visszaélve a kiszövetkezettel fennálló szerződéses kapcsolatában egyoldalú előnyt kötött ki, illetve a kiszövetkezetre hátrányos feltételek elfogadását akarta kikényszeríteni, ugyanakkor indokolatlanul elzárkózott a szerződéskötéstől. Utalt rá, hogy a szolgáltatás és ellenszolgáltatás között feltűnően nagy értékkülönbséget teremt az Áramszolgáltató Vállalat a maga javára, amikor a bírságokkal a szolgáltatott energia árát a többszörösére emeli.

A Versenytanács megállapította, hogy az Áramszolgáltató Vállalat gazdasági erőfölénye a versenytörvény 21. § a) pontja szerint fennáll, mert a kiszövetkezet

energiát máshonnan nem vételezhetett. Nem tudta azonban a Versenytanács a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tényét megállapítani.

A bizonyítási eljárás során megállapításra került, hogy a 181 kVA teljesítménnyel terhelhető transzformátor tényleges teljesítménye 209 kVA, tehát a transzformátor túl van terhelve, így az Áramszolgáltató Vállalat jogszerűen járt el, amikor a kért többletenergiát nem biztosította. Ugyancsak jogszerűen járt el, amikor a többletenergia-felhasználás miatt pótdíjat érvényesített, mivel őt erre külön jogszabály jogosította fel. (Vj-16/1991.)

A KERAMETÁLL Fejlesztő, Gyártó, Szolgáltató Gazdasági Munkaközösség versenyfelügyeleti eljárás megindítását kérte gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt a **Nyersvas- és Acélgvártó Kft.-vel** szemben. A Versenytanács a kérelmet elutasította.

A kft. öntecstermeléssel foglalkozik. Az öntecsek újfajta jelölésére keramikus számok kerültek kikísérletezésre, ami szabadalmaztatásra került. A keramikus számokkal történő öntecsjelölést kizárólag a kft. alkalmazta. A szabadalmaztatásának hasznosítására jött létre a gmk.

Időközben a kft. a SNOWY Kft.-nek adott fel megrendelést keramikus számok beszerzésére, mert a SNOWY Kft. ára 19,50 Ft volt a gmk. 24,10 Ft-os árával szemben.

A kft. és gmk. közötti jogviszonyban fokozatosan csökkentették az árat 24,10 Ft-ról 19,50 Ft-ra. A kft. kb. 5000 db keramikus számot nem vett át a gmk.-tól.

A gmk. versenyfelügyeleti eljárás lefolytatását kérte, mert véleménye szerint a kft. indokolatlanul zárkózott el a szerződéskötéstől, valamint olyan szabadalommal védett terméket szerzett be harmadik személytől, amelynek előállítására csak a gmk. jogosult.

A Versenytanács több összefüggésre tekintettel alaptalannak találta a kérelmet.

Nem vitásan a kft. az egyedüli gyártó, amely az öntvény jelölésére keramikus számokat használ, és így vevőként piaci részesedése a 30%-ot meghaladja, ezért erőfölénye megállapítható. Erőfölényben van azonban a gmk. is a Vtv. 21. § (1) bekezdés a) pontja alapján.

Az erőfölényes helyzetben lévő nem illeti meg a szerződéskötéstől való indokolatlan elzárkózás joga. A Versenytanács álláspontja szerint azonban a kft. erőfölényes helyzetével e tekintetben nem élt vissza, mert szerződéskötés híján a gmk.-nak 24,10 Ft-os darabonkénti ára volt az irányadó, szemben a harmadik személy 19,50 Ft-os darabonkénti árajánlatával.

A Versenytanács vizsgálta, hogy a kft. sérelmezett magatartása visszaélésként minősíthető-e. Vizsgálta, hogy a gmk. által szállított termékek eredeti szerződés szerinti árának csökkentése mögött nem húzódik-e meg a kft. gazdasági erőfölénnyel való visszaélése. Okozati összefüggés azonban a teljesítés közbeni

árleszállítások és az eljárás alá vont kifogásolt magatartása között a gmk. előadása szerint sem volt, mert az árleszállításra a gmk. költségcsökkentésének függvényében került sor.

A kft. és a gmk. között keramikus számok szállítására a szerződéses jogviszony létrejött. A szerződés teljesítéséhez tapadóan a feleket együttműködési kötelezettség terheli a kötelezettség teljesítése és a jogok rendeltetésszerű gyakorlása által. Ha a gmk.-t a szerződés teljesítése során érte sérelem, arra az együttműködési kötelezettség megsértése miatt jogorvoslatot a Ptk. 7. §-a alapján bírósági úton kereshet. A szerződéses kapcsolat azonban a szerződés teljesítésével megszűnik, még az erőfölényben lévő megrendelőt sem terheli az a jogi kötelezettség, hogy volt szerződéses partnerével további indokolatlan szerződést kössön. Ellenkező esetben az a helyzet állna elő, hogy a megrendelő és szokásos szállítója más piaci szereplők piacra lépésének megakadályozásával legalábbis korlátozná a versenyt.

A Versenytanács álláspontja szerint az üzleti kockázat körébe tartozik, ha a gmk. egy megrendelésre számítva üzleti vállalkozását kizárólag e biztosnak látszó megrendelés teljesítésére alapozta.

Ezen nem változtat az sem, hogy a felek mindennapos jó kapcsolatban álltak egymással, ugyanis a személyes kapcsolatok sérelme az adott esetben nem jelentheti egyben a versenytörvény 3. §-ában írt üzleti tisztességtelenség megvalósulását. (Vi-61/1991.)

A Kőrisminti Mgtsz versenyfelügyeleti eljárás indítását kezdeményezte gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt a Vasi Húsipar ellen. A Versenytanács a kérelmet elutasította.

Az mgtsz és a húsipari vállalat integrátori keretszerződést kötött hízott sertések értékesítésére. Ebben az mgtsz mint megbízott vállalta, hogy a húsipari vállalat mint megbízó részére szervezi a mezőgazdasági kistermelők sertéstenyésztő és hizlaló tevékenységét, továbbá az előállított sertések értékesítését. Az mgtsz kötelezettsége az volt, hogy a kistermelők által megtermelt vágósertés- -mennyiségre értékesítési szerződést kössön. Megállapodtak abban is, hogy az mgtsz a húsipari vállalattól előleget igényel a bérhizlalás keretén belül felnevelt sertések után. Rögzítették a vágás utáni minősítés feltételeit és az ehhez kapcsolódó felárat. Az átvett állatok utáni ellenértéket az átutalási formához kötötték.

Az integrátori szerződés alapján a húsipari vállalat megrendelőként értékesítési szerződést kötött az mgtsz-szel, mint szállítóval.

1988-tól 1990. IV. negyedévig a felek közötti viszony harmonikus volt. A húsipari vállalat az mgtsz által szállított teljes mennyiséget átvette. Ekkor azonban a serteshús-termékek piacán mutatkozó túlkínálat megnehezítette a felek kapcsolatát. Vita alakult ki közöttük az átadni tervezett és a felvásárló által fogadni kívánt mennyiség között, miután ez utóbbi kevesebb volt, mint az előbbi. Ez a felek jogviszonyában problémát okozott figyelemmel arra is, hogy az mgtsz-nek — a részére folyósított hitelt — ki kellett fizetni, ugyanakkor a sertések árához nem, vagy csak később jutott hozzá.

A jogvita a versenytörvény hatálybalépése előtti időre nyúlik vissza, és ezt az időszakot érdemben a Versenytanács nem vizsgálta, de mégsem hagyhatta figyelmen kívül az akkor történeteket, mert az 1991. január 1. utáni események csak a korábbi időszakban kötött értékesítési szerződések tükrében voltak elbírálnak.

Az mgtsz a kérelmében annak megállapítását kérte, hogy a húsipari vállalat megsértette a versenytörvény 20. § a) és e) pontjában foglaltakat. A húsipari vállalat nem vette át a megállapodás tárgyát képező mennyiséget, és így a termelőknél túltartás alakult ki. Ennek következménye volt az a többletköltség, amely kamatból, illetve a többlettáp vásárlására fordított összegből adódott. Ezenkívül a húsipari vállalat szerződéssel le nem kötött szabad sertéseket vásárolt. A termelőszövetkezet a húsipari vállalat átvételi késedelme miatt az OTP által folyósított hitelt nem tudta időben visszafizetni, ez pedig a késedelmi kamat növekedését eredményezte.

A húsipari vállalat a megengedettnél nagyobb előleget vont le, így csökkentve a saját kockázatát. Az átvételi súlykategória felső határát 140 kg-ra növelte, az átvételi árat pedig folyamatosan csökkentette. Megszüntette a vágás utáni minősítést, és magatartása következtében az mgtsz a szerződés szerinti integrátori díjhoz sem jutott hozzá. Mindezek azt bizonyítják, hogy a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés megvalósult.

A Versenytanács az eljárás során azt vizsgálta, hogy egyrészt a gazdasági erőfölény fennállt-e, másrészt az azzal való visszaélés megvalósult-e.

A Versenytanács megállapította, hogy a felek között a szerződés megkötésekor nem állt fenn a gazdasági erőfölény, így ebben az időben a felek közötti jogviszony a mellérendeltségen alapuló általános polgári jogi viszony volt minősíthető.

1990. II. félévében azonban, amikor a kedvezőtlen kül- és belgazdasági körülmények miatt a piaci egyensúly felbomlott, az addigi mellérendeltségi viszony megváltozott. A túlkínálati piac, a fizetőképes kereslet hiánya a húsipari vállalat helyzetét megerősítette, ugyanakkor az mgtsz mind kiszolgáltatottabbá vált. Ezt bizonyítja az, hogy a késedelmes átvétel túltartáshoz vezetett. Az ezzel járó többletköltség mindinkább a termelők terhévé vált. A piaci viszonyok miatt a termelők — és így az mgtsz — érintett piaca is leszűkült, nem volt reális lehetőség a más részére történő értékesítésre. A belföldi piac nem tudta fogadni a felhalmozódott árukészletet, így a normál jogviszony átfordult gazdasági erőfölényes viszonyra, ezért a húsipari vállalat gazdasági erőfölénye a Vtv. 21. § b) pontja alapján megállapítható volt.

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés lehetőségének vizsgálata körében a Versenytanács elsősorban a darabszámhoz kapcsolódó **mennyiségi kérdéseket** tisztázta mint alapsérelmet. A húsipari vállalat késéssel ugyan, de az 1991-re szóló szerződésben lekötött mennyiséget átvette. Az mgtsz és a kistermelők közötti értékesítési szerződések mennyisége és az mgtsz, valamint a húsipari vállalat között létrejött szerződésben rögzített mennyiség nem volt egymással szinkronban. Ezt a körülményt a húsipari vállalat terhére róni nem lehet, mert az összhang megteremtése az mgtsz feladata lett volna. Ugyanakkor az egyes hónapok ütemezésétől való eltérés sem alapozza meg a gazdasági erőfölénnyel való visszaélést. Mindezek alapján a Versenytanács nem értékelte a húsipari vállalat terhére azt, hogy az írásbeli szerződésben meghatározott mennyiséghez viszonyítva az ismertett piaci körülmények között nem törekedett többlet átvételére. Nem várható el ugyanis a húsipari vállalatától, hogy saját érdekeit, értékesítési lehetőségeit figyelmen kívül hagyva vásároljon fel.

A Versenytanács a másik alapvető sérelem, az **átvételi árak** tekintetében megállapította azt, hogy a szerződésben foglaltakhoz képest a húsipari vállalat azokat nem csökkentette, csupán a súlyhatárt változtatta meg, ugyanis a 125 kg feletti túlsúlyosnak minősülő sertésekre is ugyanazt az árat alkalmazta, mint az értékesebb kisebb súlyúakra. Ezt a körülményt nem lehetett a húsipari vállalat terhére értékelni, inkább gesztusnak tekinthető a részéről, mert ezzel

— átérezve az mgtsz helyzetét — enyhítette az mgtsz-t és a kistermelőket ért — a piaci helyzetből eredő — károkat. Az a körülmény pedig, hogy a húsipari vállalat az előleghez tapadó kamatköltség-térítés címén levonandó összeget az elszámolások során megemelte, miután a kamatok ténylegesen megemelkedtek, nem minősíthető árcsökkentésnek, legfeljebb a megváltozott körülményekhez igazodva a felek közötti elszámolást változtatta meg.

A Versenytanács az idegen megyei vásárlásokra a szerződésekben nem szereplő korábbi prémium 2 Ft-os csökkentését, a túltartás miatt felmerült kamatnövekedést,

a vágás utáni minősítés megszüntetését, valamint az esetleges szabad sertések felvásárlását, mint az átvétel elhúzóadásához tapadó körülményeket részben nem találta megfelelően bizonyítottnak, illetve nem tekintette olyan súlyúaknak, amelyek a felek jogviszonyában versenyjogi eszközök igénybevételét indokolná. E kérdések elbírálása a bíróság hatáskörébe tartozik. Ugyanez vonatkozik a késedelmesen átvett mennyiséghez kapcsolódó integrálási díj összegére is. (Vi-125/1991.

A Dunántúli Vízügyi Építő Vállalat (Veszprém) kérelme alapján indult eljárás az **Észak-dunántúli Vízgazdálkodási Társulatok Egyesülése (Győr) ellen.**

mivel a Komárom-Szőny szennyvíz-csatornázási munkák teljes körű megvalósítására a versenytárgyalások során nem tartotta be az 1987. évi XIX. tvr. előírásait. A Versenytanács tájékoztatta a kérelmezőt, hogy a kérelem elbírálása bírósági hatáskörbe tartozik. Ezért a kérelmező elállt kérelmétől, így az eljárást megszüntették. (Vj-106/1991.)

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa a kérelmezőnek a **villányi önkormányzat** (Villány) eljárás alá vont ellen tisztességtelen gazdasági tevékenység miatt indított ügyében tárgyaláson kívül meghozta határozatát, a kérelmet elutasította.

A kérelmező a villányi önkormányzat által meghirdetett Villány-Villánykövesd térségében lévő szeméttelep üzemeltetésére beadott pályázatok elbírálásának tisztaságát sérelmezve fordult a Gazdasági Versenyhivatalhoz.

Kérelmében kifogásolta, hogy az önkormányzat a pályázat feltételeivel kapcsolatosan megtévesztő tájékoztatást adott, nem biztosította a pályázók esélyegyenlőségét sem.

A lefolytatott eljárás során megállapítást nyert, hogy a képviselőtestület a szeméttelep üzemeltetésére vonatkozó felhívását sajtóban, majd plakátokon tette közzé, a szeméttelep működtetésével kapcsolatos elképzeléseket a polgármester falugyűlésen ismertette. A pályázatokat az önkormányzat képviselőtestülete tárgyalta meg.

A kérelmező az egyik pályázó volt, a pályázatot azonban nem ő nyerte meg.

Kérelmében kifogásolta, hogy nem kapott megfelelő tájékoztatást a szemétdíj érvényesítésével kapcsolatban, és ezért nem egyenlő eséllyel vett részt a pályázaton a
többiekkel
szemben.

A vizsgálat nem állapított meg olyan tényeket, amelyek arra utalnának, hogy a nyertes pályázó személyének kiválasztása oly módon történt volna, hogy az a versenytörvénybe ütközne. (Vi-67/1991.)

A Budapesti Hunginvest Mérnöki Iroda Kft. kérelmére indult eljárásban a Versenytanács megállapította, hogy az **Út- és Vasúttervező Vállalat** (UVATERV) a tisztességtelen versenycelegményt nem valósította meg, ezért a kérelmet elutasította.

Az Arai Hungária Kft. árajánlatot kért a Hunginvest Mérnöki Iroda Kft.-től a váci üzemanyag-töltő állomás építési engedélyezési tervének elkészítésére. A kft. az Út- és Vasúttervező Vállalat szakembereit is be kívánta vonni a munkába alvállalkozóként. Az egyeztető tárgyalásokat követően az Arai Hungária Kft. többek között megkereste az UVATERV-et, és felkérte pályázat elkészítésére, amelyet az később el is nyert.

A Hunginvest úgy ítélte meg, hogy az UVATERV üzleti titkot sértett, és tisztességtelenül járt el, amikor a tőle megszerzett adatok és információk alapján pályázott a munkára. A Versenytanács a lefolytatott vizsgálat alapján megállapította, hogy a Hunginvest és az UVATERV között alvállalkozói szerződés nem jött létre, az UVATERV a pályázatra a felkérést a megrendelőtől kapta, így a kérelmező által felrótt tisztességtelen versenycelegmény nem valósult meg. (Vj-146/1991.)

12. Áremelés előzetes bejelentése (ártörvény)

Az árak megállapításáról szóló **1990. évi LXXXVII. törvény** 4. §-a értelmében a vállalkozó köteles a Gazdasági Versenyhivatalhoz előzetesen bejelenteni árának tervezett emelését, amennyiben adott termék esetében a kormány a bejelentési kötelezettséget előírta.

Az ártörvény hivatkozott rendelkezése alapján a vizsgált időszakban 5 áremelési szándékról érkezett bejelentés.

A Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalat az étolaj és margarin árát, 4 papírgyár pedig az író-nyomópapír árának tervezett emelését jelentette be.

A Gazdasági Versenyhivatal határozataiban a bejelentett áremeléseket nem kifogásolta, az áremelési szándékkal és mértékekkel szemben nem tett észrevételt, mert a tervezett áremelések nem ütköztek a versenytörvény előírásaiba. (Az áremelések okai különbözőek voltak: például dollárelszámolásra átállás, 15%-os, forintleértékelés, költségnövekedés, árszerkezet-változás, importár-növekedés.)

13. Keresettel bírósághoz fordulás [Vtv 42.§ (1) bekezdés a) pont]

A versenytörvény I. fejezetében szabályozott tisztességtelen versenyeselekmények tilalmába ütköző magatartások elbírálása a bíróság hatáskörébe tartozik. A Vtv. 42. §-a felhatalmazza a versenyfelügyeletet ellátó szervet, hogy amennyiben olyan tisztességtelen versenyeselekmény valósul meg, amelynél a jogsértés súlyosan sérti vagy veszélyezteti a verseny tisztaságát, akkor keresettel a bírósághoz fordulhat. E jogával a Gazdasági Versenyhivatal csak a valóban súlyos jogsérelem esetén élt, mert nem kíván olyan gyakorlatot kifejleszteni, hogy a sérelmet elszenvedett fél helyett széles körben az igény érvényesítésével a Gazdasági Versenyhivatal lépjen fel.

Korábbi időszokról ismertek azok a lakossági panaszok, amelyek a MERKÚR Személygépkocsi Értékesítő Vállalat tevékenységével kapcsolatban merültek fel. A Gazdasági Versenyhivatalhoz is több olyan beadvány érkezett, amelyek a MERKÚR Vállalat különböző magatartását kifogásolták. A kérelmek alapján a hivatal megindította a versenyfelügyeleti eljárást. A vizsgálat egyértelműen megállapította a Vtv. 8. §-ába ütközést, amely szerint tilos az árut a tervezett áremelést megelőzően a forgalomból kivonni, illetőleg visszatartani.

1991. január 1-jétől a személygépkocsi ára a szabad árformába került átsorolásra, valamint a behozatali és forgalmazási feltételek is megváltoztak. A MERKÚR az újonnan kialakított fogyasztói árakat 1991. január 21-től érvényesítette. A tervezett áremelést megelőzően a gépkocsik folyamatos átadását a MERKÚR nem biztosította, annak ellenére, hogy meglévő készletei ezt lehetővé tették volna. A vizsgálat megállapította, hogy 1990-ben átlag napi 530 gépkocsi kiadására került sor. 1991. január 1 -jétől 20-ig azonban összesen csupán 20 db gépkocsit adott át a régi áron annak ellenére, hogy az 1990. december 30-i záró készlete 5.659 db volt. Az adott időszakban 8 napos nyitva tartással számolva, figyelembe véve a munkaszüneti és leltári napokat is, átlag napi 530 db gépkocsi kiadását feltételezve — a Gazdasági Versenyhivatal álláspontja szerint — összesen 4.217 db gépkocsi lett volna értékesíthető, amiből 4.205 db gépkocsival a lakossági igényeket elégíthette volna ki.

Az ismertetett tényállás alapján a Gazdasági Versenyhivatal a Vtv. 42. § í 1) bekezdés a) pontja alapján keresetet terjesztett elő a Fővárosi Bírósághoz, és kérte a törvény rendelkezéseibe ütköző magatartás további folytatásának megtiltását, és egyben fenntartotta a jogot magának arra, hogy a bizonyítási eljárástól függően a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítésére vonatkozóan keresetét felemelje.

A bíróság az ügyben már tartott tárgyalást, az adatok egyeztetése érdekében szakértőt rendelt ki. (Vi-78/1991.)

14. Egyéb ügyek

A Gazdasági Versenyhivatal az általa hozott határozatok mellett némely esetben további intézkedések megtételét látta szükségesnek, úgyszintén olyan esetben is erre került sor, amennyiben az ügyben határozathozatalra nem volt jogosult. Ilyen ügyek a következők voltak:

- a) A Médiaprint Pressegrasso Kft kérelemmel fordult a Gazdasági Versenyhivatalhoz, hogy az 1990. évi LXXXVI. törvény 63. § (2) bekezdése alapján forduljon bírósághoz a verseny szabadságát sértő államigazgatási határozatok megtámadása ellen. A kérelmező azt kifogásolta, hogy a Magyar Posta a vonatkozó jogszabályok alapján az általa közterületen elhelyezett hírlapárusító pavilonok felállításáért és használatáért nem fizet közterület használati díjat, a Médiaprint viszont a kifogásolt közigazgatási határozat szerint ugyanezért közterület-használati díjat köteles fizetni és — véleménye szerint — ez sérti a verseny szabadságát.

A Gazdasági Versenyhivatal megállapította, hogy az önkormányzati szervek által hozott közigazgatási határozatok nem versenysértőek, azok jogszerűek, a hatályos jogszabályok alapján kerültek kiadásra, így a Vtv 63. § (2) bekezdésének alkalmazására nincs lehetőség. Azt viszont meg lehetett állapítani, hogy a közigazgatási határozat alapját képező jogszabályok a verseny szabadságát sértővé váltak. A Gazdasági Versenyhivatal kérelmével az Alkotmánybírósághoz fordult, és kérte a 15/1964. (VI.30.) kormányrendelet 23. §-ának, valamint a 22/1970. (XI. 18.) ÉVM-KPM együttes rendelet 10. § (1) bekezdés c) pontjának megsemmisítését, minthogy azok az Alkotmány 9. §-ának (2) bekezdésében foglalt gazdasági verseny szabadságát sértik. (Vj-71/1991.)

b) A **Növény olajipari és Mosószergyártó Vállalat** az általa gyártott napraforgó- -étolaj és margarintermékek árának tervezett emeléséhez kérte a hivatal hozzájárulását. A bejelentés 1991. január 10-én érkezett a Gazdasági Versenyhivatalhoz. A vállalat azonban a Gazdasági Versenyhivatal határozatának bevárása nélkül, a vele szerződéses kapcsolatban álló üzletfeleivel közölte, hogy az előzőek szerinti termékek árát 1991. február 1-jétől emeli. Ezt közölte 1991. január 10-i telefaxában pl. az ALFA Kereskedelmi Vállalattal. Emellett a Magyar Hírlap 1991. január 10-i számában a tervezett áremelésről újságcikk is megjelent.

Az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény 6. § (3) bekezdése szerint a bejelentési kötelezettség alá tartozó termékekre csak akkor lehet a felemelt árral szerződési ajánlatot tenni, ha a Gazdasági Versenyhivatal az áremelést nem tiltotta meg, vagy az előírt határidőn belül nem nyilatkozott. Mindebből következik, hogy addig nem lehet szerződési ajánlatot tenni, ameddig a Gazdasági Versenyhivatal határozata meg nem születik, illetve az ügyintézési határidő nem telt el. Mindezek alapján a Növényolajipari és Mosószergyártó Vállalatnál az ármunkáért felelős dolgozóval szemben a hivatal kérte **szabálysértési el járás** lefolytatását. A felelős dolgozóval szemben az eljárást lefolytatták, és vele szemben bírságot szabtak ki. (Vj-2/1991.)

c) A **taxi** árkartell ügyében lefolytatott eljárás során egyértelművé vált, hogy a taxipiacon olyan anomáliák vannak, amelyeket versenyfelügyeleti eljárás keretében nem lehet rendezni. Ezért a Gazdasági Versenyhivatal az **érdekeltek figyelmét** (KHVM, PM, BM, IM, Budapest Főpolgármesteri Hivatal, VOSZ, Taxisok Budapesti Kamarája, Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség) felhívta a szükséges teendőkre.

A piac teljes liberalizálása ugyan növelte a taxik számát (ami a közérdeket szolgálta), de az elmúlt évek során bebizonyosodott, hogy ez a piac — sajátosságánál fogva — önmagában spontán módon képtelen az ár és ezen keresztül a kínálat olyan szabályozására, mely a fogyasztók és a szolgáltatók kölcsönös érdekeit figyelembe véve rendezett piaci* viszonyokat teremt. Mindezek vezettek ahhoz, hogy a magángazdaságra épülő fejlett országokban is a taxipiacra különböző intenzitású és mértékű szabályozások vannak érvényben. A versenyfelügyeleti eljárás tapasztalatait alapul véve szabályozás kiadására kérte fel a Gazdasági Versenyhivatal a címzetteket. (Vi-80/1991.)

- d) A rendszámot gyártó Plaket Kft. és az azokat forgalmazó közlekedési felügyeletük ügyében egyértelművé vált, hogy a probléma gyökere az, hogy az illetékes minisztériumok (BM, *KHVM) úgy adtak kizárólagossági jogot a gyártónak, hogy az árra nézve semmiféle kikötést nem tettek. Ezért a Gazdasági Versenyhivatal felhívta az említett minisztériumok figyelmét, hogy az olyan abszolút monopolpiacon, mint a rendszámot, ahol a vevőknek nem hogy az eladók között nincs lehetősége választani, de még abban sem, hogy az árut megveszi-e vagy sem, szükség van: vagy valamilyen állami szabályozásra, vagy a kizárólagosságot adó szerv és a gyártó közötti szerződésben kell bizonyos korlátokat állítani az ár kialakítás elé. (Vi-27/1991.. Vi-79/1991.)

15. A vizsgálati szakaszban lezárt ügyek összefoglalása

A Gazdasági Versenyhivatal által 1991 -ben vizsgálni kezdett 176 ügy közül 67 szakértői határozattal zárult. (Lásd: 1/e táblázat a melléklet elején.) Ez az összes eset 38%-a. Mivel ez a típusú befejezés értelemszerűen csak a kérelemre indult ügyeknél fordulhat elő, ebben a szűkebb körben már 50%-ot, azaz az esetek viszonylag nagy részét teszi ki.

Az eljárás szakértői határozattal történő megszüntetése azt jelenti, hogy ezeknek az eseteknek érdemi versenyfelügyeleti vizsgálatára nem is került sor, a táblázatban részletezett okok következtében.

A megszüntető okok közül az esetek számát tekintve a hiánypótlás elmulasztása dominál. Hiánypótlási felszólítást a versenytörvény olyan esetekre ír elő, amikor a kérelem a ügy elbírálásához szükséges valamennyi adatot nem tartalmazza (33. § 121), vagy ha az ügyfél a versenyfelügyeleti eljárásért az eljárási díjat nem fizeti meg (40. § /3/). Tapasztalataink szerint a hiánypótlás elmulasztása miatt lezárt ügyekben a két ok párhuzamosan jelent meg. Arra nézve nincsenek ismereteink, hogy az adatok pótlására, vagy az eljárási díj befizetésére vonatkozó felszólításunk riasztotta volna vissza a kérelmezőket olyan mértékben, hogy ezek elmulasztása miatt 36 esetben kényszerültünk a kérelem elutasítására — ez az összes, kérelemmel elének került ügy (136 db) több mint negyede. Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy bár a törvény a hiánypótlásra való felszólításra kötelez bennünket minden olyan esetben, amelyben az ügyfél az eljárási díjat nem fizette be, ezt a kérdést nem kívánjuk mereven értelmezni, és az ügy tartalma, illetve a (magánszemély) kérelmező körülményei alapján hajlandók lennénk — bizonyos keretek között — méltányosságból az eljárási díj megfizetése alól a kérelmezőt mentesíteni.

Az eljárás megszüntetését azonban az esetek többségében az okozza, hogy a beérkezett kérelem alapvető információkat nem tartalmaz, és a hiánypótlásra való felszólításunkra nem érkezik válasz.

A versenytörvény 33. § /1 / bekezdése értelmében versenyfelügyeleti eljárás kérelemre vagy hivatalból indul. A hivatalból történő indításunknak elvileg értékes információs forrása lehet a hiánypótlás elmulasztása miatt szakértői határozatokkal lezárt ügyek köre. Az erre épülő hivatalbóli ügyindítás mérlegelése során azonban két, egymásnak ellentmondó szempontot kellett a Versenyhivatalnak mérlegelnie. Egyrészt a kezdetektől fogva tudatosan el kívántuk kerülni azt, hogy a gazdasági élet szereplői helyett az érdekeik érvényesítésének kezdeményezését és képviselőletét tág körben elvállaljuk. Ugyanakkor viszont nem volt, nem lehetett a célunk az sem, hogy az eljárási díj be nem fizetése, vagy az adatok, információk egy részének hiánya miatt versenyjogi szempontból jelentős jogsértő magatartás kívül maradjon a jogérvényesítés körén. Mindezek eredőjeként végül is három szakértői határozattal lezárt ügyből összesen hét hivatalból indított eljárásra került sor:

- a Merkúr ellen áruvisszatartásban megnyilvánuló tisztességtelen piaci magatartás címén bíróság előtt indított eljárást a Versenyhivatal;
- a Mezőgazdasági Szövetkezetek és Termelők Országos Szövetsége több megyei gabonaforgalmi és malomipari vállalat ellen kezdeményezett eljárást. Az ügy hivatalból indított eljárások formájában folytatódott, külön kezelve az egyes megyei vállalatok ügyeit. Ily módon összesen öt megyei vállalat ellen indult hivatalból kezdeményezett eljárás (Vi-97/1991.; Vi-101/1991.; Vj-102/1991.; Vi-104/1991.; Vi-105/1991. — az ügyek ismertetését a melléklet 6. pontjában, a gazdasági erőfölénnyel kapcsolatos versenytanácsi határozatok között megadtuk);
- az Élelmiszer Kereskedelmi Rt .-vei szemben az Országos Kereskedelmi és Piaci Főfelügyelőséghez írt levelet a Pannónia Sörgyár. A főfelügyelőség ezt részünkre illetékességből megküldte. Mivel a sörgyár az eljárási díjat nem fizette be (egyébként sem versenyfelügyeleti eljárást kívánt kezdeményezni), az ügyet szakértői határozattal megszüntettük. Mivel további vizsgálatra érdemesnek ítéltük, hivatalból eljárást kezdeményeztünk — a részletes leírást (versenytanácsi határozatot) lásd: e melléklet 4. pontjában, Vi-92/1991. szám alatt.

További négy alkalommal fordult elő, hogy szakértői határozattal már lezárt ügy később új kérelemként érkezett, mintegy „pótolva” azokat a hiányosságokat, amelyek elmulasztása miatt a korábbiakban ugyanezeket az ügyeket befejezettnek nyilvánítottuk. Ezek közül három még 1991-ben érkezett, és vizsgálatunk áthúzódott 1992-re, egy ügy pedig 1992-ben került ismételtén a hivatal elé.

A szakértői határozattal megszüntetett ügyek második legnagyobb számosságú csoportját a hatáskör hiánya miatt lezárt kérelmek alkották — összesen 23 ilyen esetünk fordult elő.

Ezen belül 10 alkalommal fordult elő, hogy — elsősorban a tisztességtelen piaci magatartás tilalmába ütköző esetekben — az ügyfél figyelmét felhívtuk a bírósághoz fordulás lehetőségére, lévén, hogy a versenytörvény 28. § a) pontja értelmében az ott megjelölt ügyekben a bíróság jogosult eljárásra. További 8 esetben más államigazgatási szervhez továbbítottuk a kérelmet, 2 alkalommal pedig más versenyfelügyeleti szervhez (konkrétan a Bankfelügyelethez) irányítottuk a kérelmezőt. Három esetben egyéb címeken utasítottunk el kérelmet — ezek tanácskérésre vonatkoztak, illetve téves bejelentést tartalmaztak.

A hatáskör hiányában elutasított, illetve átirányított ügyek léte arra utal, hogy a kérelmezők egy része nem tanulmányozta a törvényt kielégítő módon, mielőtt kérelmét benyújtotta volna. Ez, tekintve, hogy a törvény hatályosulásának mindössze első évi tapasztalatait összegezzük, természetesnek vehető. Valószínűleg számíthatunk arra, hogy az ilyen típusú kezdeményezések száma a jövőben mérséklődni fog. Tervezzük, hogy megfelelő fórumokon (pl. Versenyfelügyeleti Értesítőben közzétett közleményben, vagy a hivatal tevékenységét ismertető szórólapokban) mi is külön felhívjuk a figyelmet a hatásköri kérdésekre annak érdekében, hogy az emiatt elutasított ügyekre fordított felesleges munka mind a kérelmezők, mind a hivatal részéről megtakarítható legyen.

További három okcsoportban zártunk le viszonylag kis számban — összesen öt alkalommal — ügyeket ugyancsak a vizsgálati szakaszban:

— Két alkalommal az ügyfélképesség hiánya miatt kényszerültünk az ügyek lezárására. Ezek érdekessége, hogy mindkét ügyet fogyasztóvédelmi szervezet kezdeményezte, az egyiket a főfelügyelőség, a másikat az egyik megyei szervezet, és mindkét kérelem a betétdíjas üvegek visszaváltásával kapcsolatban érkezett. Mivel a versenytörvény értelmében ezen szervezeteknek nincs ügyfélképessége, ezeket a kérelmeket lezártuk. A jelzések alapján azonban — a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőséggel együttműködve — országos szintű „piactérkép” készítését indítottuk el. Szándékaink szerint ezzel sikerül feltárni a betétdíjas üveg visszaváltás területén kialakult visszás gyakorlatot, ami az érintett tárcák részére intézkedés alapjául szolgálhat.

További két esetben az ügyfelek visszavonták kérelmeiket, emiatt került sor a szakértői megszüntető határozat kiadására.

Egy ügyet az Alkotmánybírósághoz irányítottunk át, mivel a kérelmező által kifogásolt önkormányzati határozat hatályos, viszont valóban nem versenysemleges jogszabályon alapult. Emiatt nem élhettünk a versenytörvény 63. §-ában biztosított lehetőséggel — így került sor az ügyben érintett jogszabályok Alkotmánybíróság előtti megtámadására (ismertetése a 14. pontban).

16. Az ügyek ismertetésének tartalomjegyzéke

Ügyszám	Oldalszám	Ügyszám	Oldalszám
VJ- 2/1991	91	VJ- 70/1991.....	68
VJ- 3/1991	66	VJ- 71/1991.....	93
VJ- 4/1991	91	VJ- 73/1991.....	40
VJ- 6/1991	13	VJ- 74/1991.....	31
VJ- 15/1991	62	VJ- 75/1991.....	49
VJ- 16/1991	85	VJ- 77/1991.....	71
VJ- 17/1991	91	VJ- 78/1991.....	92
VJ- 18/1991	82	VJ- 79/1991.....	76
VJ- 19/1991	74	VJ- 80/1991.....	27
VJ- 20/1991	91	VJ- 82/1991.....	30
VJ- 21/1991	68	VJ- 84/1991.....	73
VJ- 23/1991	43	VJ- 87/1991.....	51
VJ- 27/1991	35	VJ- 92/1991.....	29
VJ- 29/1991	9	VJ- 95/1991.....	31
VJ- 30/1991	10	VJ- 97/1991.....	52
VJ- 33/1991	74	VJ-100/1991.....	14
VJ- 34/1991	74	VJ-101/1991.....	56
VJ- 35/1991	74	VJ-102/1991.....	58
VJ- 36/1991	74	VJ-103/1991.....	80
VJ- 37/1991	74	VJ-104/1991.....	55
VJ- 38/1991	74	VJ-105/1991.....	60
VJ- 39/1991	74	VJ-106/1991.....	90
VJ- 40/1991	83	VJ-107/1991.....	63
VJ- 41/1991	74	VJ-108/1991.....	65
VJ- 42/1991	74	VJ-111/1991.....	10
VJ- 44/1991	12	VJ-117/1991.....	19
VJ- 45/1991	74	VJ-118/1991.....	17
VJ- 47/1991	23	VJ-120/1991.....	80
VJ- 49/1991	21	VJ-125/1991.....	87
VJ- 50/1991	74	VJ-127/1991.....	64
VJ- 52/1991	91	VJ-128/1991.....	15
VJ- 58/1991	25	VJ-129/1991.....	79
VJ- 61/1991	86	VJ-131/1991.....	78
VJ- 62/1991	45	VJ-132/1991.....	18
VJ- 63/1991	46	VJ-134/1991.....	7
VJ- 64/1991	37	VJ-136/1991.....	8
VJ- 65/1991	81	VJ-140/1991.....	33
VJ- 66/1991	47	VJ-145/1991.....	30
VJ- 67/1991	90	VJ-146/1991.....	91
		VJ-151 /1991.....	8

